

«Еуразия» сақтандыру компаниясы»АҚ

**2019 жылдың 31 желтоқсанында
аяқталған жылға
шоғырландырылған қаржылық есептілік**

Мазмұны

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі	
Пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	6
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	7
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	8-9
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	10-11
Шоғырландырылған қаржылық есептілігіне ескертулер	12-76

«КПМГ Аудит» жауапкершілігі шектеулі серіктестік
Қазақстан, А25D6Т5, Алматы,
Достық д-лы, 180,
Тел.: +7 (727) 298-08-98

Товарищество с ограниченной ответственностью «КПМГ Аудит»
Казахстан, А25D6Т5, Алматы,
пр. Достык, 180,
E-mail: company@kpmg.kz

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

«Еуразия» сақтандыру компаниясы» АҚ акционерлеріне

Пікір

Біз 2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық жағдай туралы есептен, көрсетілген күні аяқталған жыл ішіндегі пайда немесе залал және өзге жиынтық кіріс туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражатының қозғалысы туралы есептерден, сондай-ақ есеп саясатының негізгі тұжырымдамаларын қамтитын ескертпелерден және басқа түсіндірмелі ақпараттан тұратын «Еуразия» сақтандыру компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «Компания») және оның еншілес ұйымының (бұдан әрі – «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, шоғырландырылған қаржылық есептілік Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына («ҚЕХС») сәйкес барлық елеулі тұрғыда Топтың 2019 жылдың 31 желтоқсанындағы шоғырландырылған қаржылық жағдайын және көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және шоғырландырылған ақша қаражаттарының қозғалысын әділ көрсетеді.

Пікір білдіруге негіздеме

Біз Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттар бойынша біздің жауапкершілігіміз одан әрі есебіміздің «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексіне (оның ішінде халықаралық тәуелсіздік стандарттарына) және біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитіне тиісті Қазақстан Республикасында қолданылатын әдептілік талаптарға сәйкес Топқа қатысты тәуелсіз болып табыламыз және біз басқа да әдептілік міндеттемелерді осы талаптар мен аталған Кодекске сәйкес орындадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің пікірімізді білдіруге негіздеме болуға жеткілікті және тиісті деп есептейміз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауап беретін тұлғалардың жауапкершілігі

Басшылық ҚЕХС-ға сәйкес көрсетілген шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дайындалуы мен әділ ұсынылуына және де алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбаған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін басшылық қажет деп анықтайтын ішкі бақылау жүйесіне жауапты.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаған кезде басшылық Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау, сәйкес жағдайларда үздіксіз қызметке қатысты мәселелерді ашып көрсету және басшылық Топты таратуды, оның қызметін тоқтатуды ниеттеніп отырған немесе тарату мен қызметін тоқтатудан бөлек, қайсыбір басқа нақты балама нұсқасы болмаған жағдайларды қоспағанда, үздіксіз қызмет туралы болжамы негізінде есептілікті жасау үшін жауапты.

Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің дайындалуын қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептіліктің алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бұрмаланбағандығы туралы ақылға қонымды сенімділік алу және де біздің пікіріміз енетін аудиторлардың есебін шығару. Ақылға қонымды сенімділік жоғары дәрежедегі сенімділікті білдіреді, бірақ Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмаланулар болғанда оны әрқашан табатындығына кепіл болып табылмайды. Бұрмаланулар алаяқтық әрекеттер немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және де егер олар жеке немесе жиынтық түрінде осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдерге ықпал етуі негізді түрде жорамалданса, маңызды болып саналады.

Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит аясында біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және бүкіл аудит бойы кәсіби күмәншілдікті сақтаймыз. Одан бөлек біз келесілерді орындаймыз:

- алаяқтық әрекеттер немесе қателіктер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелін анықтаймыз және бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз; өз пікірімізді білдіру үшін негіз болатын жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Алаяқтық әрекеттер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелі қателіктер нәтижесінде елеулі бұрмалануларды анықтамау тәуекелінен жоғары, өйткені алаяқтық әрекеттер сөз байласу, жалғандық, қасақана өткізу, ақпаратты немесе әрекетті бұрмалап көрсетулерді немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтуді қамтуы мүмкін;
- жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатында, бірақ Топтағы ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесінің түсінігін аламыз;
- қолданылатын есеп саясатының тиісті сипатын және бухгалтерлік бағалаулардың негізділігін және басшылық дайындаған сәйкесінше ақпаратты ашып көрсетуді бағалаймыз;
- басшылықтың бухгалтерлік есептің үздіксіз қызмет негізін қолдануының заңдылығы туралы қорытынды жасаймыз және де алынған аудиторлық дәлелдер негізінде Топтың үздіксіз қызметін жалғастыру қабілетіне елеулі күмән туғызуы мүмкін оқиғалар немесе шарттарға байланысты елеулі белгісіздіктің бар-жоқтығы туралы қорытынды жасаймыз. Егер біз елеулі белгісіздік бар деген қорытындыға келсек, біздің аудиторлардың есебінде шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі сәйкес ашып көрсетілген ақпаратқа назар аудартуымыз керек немесе осындай ашып көрсетілген ақпарат орынсыз болса, пікірімізді түрлендіруіміз керек. Біздің қорытындыларымыз біздің аудиторлардың есебінің күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда болашақ оқиғалар немесе шарттар Топтың үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкелуі мүмкін;

- шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ашып көрсетілген ақпаратты қоса алғанда оның бүтіндей ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын және қаржылық есептіліктің негізінде жатқан операциялар мен оқиғалардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз етілетіндей көрсетуіне бағалау жүргіземіз;
- шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін ұйымдардың қаржылық ақпаратына немесе Топ ішіндегі қызметке қатысты жеткілікті тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз Топтың аудитін басқару, бақылау және оның жүргізілуі үшін жауап береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін толығымен жауапты болып қаламыз.

Біз корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалармен ақпараттық тұрғыдан алғанда өзара әрекеттесеміз, бұл кезде өзгеден бөлек, оларға аудиттің жоспарланған көлемі мен уақыты туралы, сондай-ақ аудит жүргізу барысында өзіміз анықтаған ішкі бақылау жүйесіндегі елеулі кемшіліктерді қоса алғанда аудит нәтижесі бойынша елеулі ескертулер туралы ақпаратты жеткіземіз.

Нәтижесінде тәуелсіз аудиторлардың осы аудиторлық есебі шығарылған тапсырма жетекшісі:

Колосов А.Е.
Аудит жөніндегі
серіктес

Нездемковский С. В.
Қазақстан Республикасының
сертификатталған аудитору,
2014 жылдың 2 маусымыда берілген
№ МФ-0000182 аудитордың біліктілік куәлігі

«КПМГ Аудит» ЖШС

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі аудиторлық қызмет жүргізу үшін
2006 жылдың 6 желтоқсанда берген мемлекеттік лицензия № 0000021

Дементьев С. А.
«КПМГ Аудит» ЖШС Жарғы негізінде
әрекет ететін Бас директоры

2020 жылдың 8 мамыры

Ескерту	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге	
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	5	92,358,454	65,190,104
Қайта сақтандырушыларға берілген есептелген сақтандыру сыйақылары	5	(4,512,626)	(4,908,600)
Есептелген сақтандыру сыйақылары, нетто		87,845,828	60,281,504
Өтелмеген сыйақылар резервінің өзгеруі, брутто	5	(12,135,997)	(4,562,555)
Өтелмеген сыйақылар резервінің өзгеруіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі, брутто	5	(776,337)	(252,988)
Өтелген сақтандыру сыйақылары, нетто		74,933,494	55,465,961
Есептелген –кінәраттар	6	(41,741,069)	(33,729,843)
Есептелген – кінәраттардағы қайта сақтандырушылардың үлесі	6	8,487,387	2,310,491
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердің өзгеруі, брутто	6	24,781,801	3,853,259
Сақтандыру шарттары бойынша резервтегі қайта сақтандырушылардың үлесінің өзгеруі	6	(22,381,641)	(7,926,309)
Есептелген кәніраттар, нетто		(30,853,522)	(35,492,402)
Таза қаржылық кіріс	7	16,197,788	18,037,531
Шетел валютасымен жасалған операциялардың таза (шығыны)/кірісі		(631,906)	14,323,478
Таза комиссия шығындары	8	(11,104,554)	(4,793,847)
Құнсыздану зиянының есептелуі	9	(69,391)	(93,677)
Жалпы әкімшілік шығындар	10	(14,573,158)	(10,303,236)
Өзге операциялық кіріс, нетто		499,371	657,638
Салық алынғанға дейінгі табысы		34,398,122	37,801,446
Табыс салығы бойынша шығыны	11	(4,672,551)	(4,978,152)
Бір жылғы табысы		29,725,571	32,823,294
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі басқа жиынтық табыс			
<i>Пайда немесе залал құрамына қайта сыныпталған немесе қайта сыныпталуы мүмкін баптары:</i>			
Сатуға арналған, қолда бар қаржылық активтерінің қайта бағалану резерві:			
- Әділ құнының таза өзгеруі		118,219	(388,230)
- Пайда немесе залал құрамына ауыстырылған әділ құнының таза өзгеруі		-	(587,970)
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі басқа жиынтық табыс/(залал)		118,219	(976,200)
Бір жылғы жиынтық табысының барлығы		29,843,790	31,847,094

Басқарма 6-76 беттерінде ұсынылып шоғырландырылған қаржылық есепті 2020 жылғы 8 мамырда төменгідей құптап, қол қойды:

(Signature)
Н.С.Рахманова
Бас бухгалтер

Пайда немесе залал және өзге жиынтық табыс туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі болып табылатын ескертпелермен бірге қаралуы тиіс.

	Ескерту	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
АКТИВТЕР			
Ақша қаражаттары және олардың эквиваленттері	12	3,659,804	46,843
Банктегі шоттары және депозиттері	13	8,487,645	15,815,804
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтері	14	714,213	618,083
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар			
- Топтың меншігіндегі	15	207,993,560	188,008,309
- "РЕПО" мәмілелері бойынша кепіл ауыртпалығы	15	3,513,752	-
Инвестициялық жекеменшік	16	4,730,670	2,882,557
Негізгі қаражаттар және материалдық емес активтер	17	4,681,171	4,456,744
Кейінге қалдырылған аквизициялық шығындары	8	9,657,689	3,994,800
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	18	9,876,618	7,327,164
Кейінге қалдырылған салық активі	11	-	58,807
Ағымдағы салық активі		3,969	958,175
Сақтандыру шарттарының резервіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	19	2,840,649	25,998,627
Басқа активтері	20	598,945	1,120,839
Активтерінің барлығы		256,758,685	251,286,752
МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Сақтандыру шарттары бойынша резервтері	19	93,408,833	106,054,637
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	21	2,657,336	3,175,188
«РЕПО» мәмілелері бойынша несиегерлік	22	3,314,459	-
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	11	305,767	-
Ағымдағы салық міндеттемелері		40,946	-
Басқа міндеттемелері	23	796,171	785,544
Міндеттемелерді жиынтығы		100,523,512	110,015,369
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ			
Акционерлік капитал	24(а)	121,316,085	99,074,285
Тұрақтандыру резерві	24(г)	5,463,439	4,357,590
Басқа резервтер	24(д)	74,765	-
Сатуға арналған, қолда бар қаржылық активтерінің қайта бағалану резерві		(270,011)	(388,230)
Бөлінбеген табысы		29,650,895	38,227,738
Меншікті капиталының барлығы		156,235,173	141,271,383
Міндеттемелерінің және меншікті капиталының барлығы		256,758,685	251,286,752

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚШАЛАЙ ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Бір жылғы табысы	29,725,571	32,823,294
<i>Түзетулер:</i>		
Көнеру	436,461	323,518
Құнсыздануынан келтірілген зиянның есептелуі	69,391	93,677
Пайыздық және басқа қаржылық табысы	(16,196,542)	(15,576,169)
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің іске асырылуынан келтірілген таза іске асырылған зияны	(1,246)	(2,461,362)
Шетел валюталарымен жасалған операцияларының іске асырылмаған шығын/(пайда)	639,670	(14,457,609)
Негізгі қаражаттарының және материалдық емес активтерінің шығу пайдасы	(4,251)	(6,234)
Қызметкерлерге төленген сыйақы	79,104	(1,790,027)
Табыс салығының шығыны	4,672,551	4,978,152
Айналымдағы капиталының өзгеруіне дейінгі операциялық пайда	19,420,709	3,927,240
Операциялық активтердің (ұлғаюы) / кемуі		
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	23,157,978	8,179,297
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	(2,526,051)	1,729,882
Кейінге қалдырылған аквизициялық шығын	(5,662,889)	(2,642,112)
Өзге активтер	564,783	39,337
Операциялық міндеттемелердің (ұлғаюы)/кемуі		
Сақтандыру шарттарының резервтері	(12,645,804)	709,296
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	(641,072)	1,375,126
Өзге міндеттемелер	(38,298)	227,395
Операциялық қызметтен пайыздық және өзге де қаржылық кірістерге дейінгі ақша қаражатының таза түсімі және табыс салығын төлеу	21,629,356	13,545,461
Алынған пайыздық және басқа қаржылық кіріс	14,970,487	15,778,257
Төленген табыс салығы	(3,312,825)	(5,443,243)
Операциялық қызметтен ақшалай қаражаттардың түсуі	33,287,018	23,880,475

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚШАЛАЙ ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Банктегі шоттарға және депозиттерге аударулар	(138,305,120)	(157,102,035)
Банктегі шоттары және депозиттерін өтеу	145,281,408	157,676,920
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің сатылуы	-	5,655,571
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің сатып алынуы	-	(871,098)
Өтеу мерзіміне дейін ұсталынған инвестициялардың сатылып алынуы	(32,130,095)	(60,306,570)
Өтеу мерзіміне дейін ұсталынған инвестициялардың өтелуі	9,619,568	32,646,676
Инвестициялық мүлікті сатып алу	(1,904,476)	-
Негізгі қаражаттар мен материалдық емес активтердің сатылып алынуы	(611,860)	(1,683,800)
Негізгі қаражаттар мен материалдық емес активтердің сатылуынан түскен түсім	11,589	7,885
Инвестициялық қызметте ақша қаражаттарының пайдаланылуы	(18,038,986)	(23,976,451)
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚШАЛАЙ ҚАРАЖАТТАРЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
"РЕПО" мәмілелері бойынша алынған қаражат	3,273,987	-
Акционерлік капиталының шығарылуынан түскен түсім	22,241,800	7,453,000
Төленген дивидендтер	(37,121,800)	(7,453,000)
Қаржылық қызметіне байланысты ақшалай қаражаттардың пайдаланылуы	(11,606,013)	-
Ақшалай қаражаттарының және олардың эквиваленттерінің таза ұлғаюы/(кемуі)	3,642,019	(95,976)
Валюта бағамдары құбылуының ақшалай қаражаттарының шамасы мен олардың эквиваленттеріне ықпал етуі	(29,058)	133,989
Жыл басындағы жағдай бойынша ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері	46,843	8,830
Жыл соңындағы жағдайы бойынша ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері (12-ескертпе)	3,659,804	46,843

мың тенге	Акциялар меншігі капитал	Тұрақтан-дырушы сақтық резерв	Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін қайта бағалау бойынша резерв	Бөлінбеген пайда	Меншікті капиталдың жиынтығы
2018 жылдың 1 қаңтарындағы қалдығы	91,621,285	4,206,103	587,970	13,008,931	109,424,289
Жиынтық табысының барлығы					
Жылдық табысы	-	-	-	32,823,294	32,823,294
Басқа жиынтық залал					
<i>Пайда немесе залал құрамына сыныпталған немесе қайта сыныпталатын баптар:</i>					
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің әділ құнының таза өзгеруі	-	-	(388,230)	-	(388,230)
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі табасының немесе зиянының құрамына ауыстырылған, қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің әділ құнының таза өзгеруі	-	-	(587,970)	-	(587,970)
Басқа жиынтық залалдың барлығы					
Бір жылдық жалпы жиынтық табысы					
Тікелей меншікті капиталының құрамында көрсетілген, меншік иелерімен жасалған операциялары	-	-	(976,200)	-	(976,200)
Шығарылған акциялар (24-ескертпе (а))	7,453,000	-	-	-	7,453,000
Жарияланған және төленген дивидендтер (24-ескертпе (в))	-	-	-	(7,453,000)	(7,453,000)
Тұрақтандырушы резервіне аударылуы (24-ескертпе (г))	-	151,487	-	(151,487)	-
Меншік иелерімен жасалған операциялардың барлығы	7,453,000	151,487	-	(7,604,487)	-
2018 жылғы 31 желтоқсандағы қалдығы	99,074,285	4,357,590	(388,230)	38,227,738	141,271,383

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл бойынша меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп
«Еуразия» сақтандыру компаниясы» АҚ

мың теңге	Акциягерлік капитал	Тұрақтандырушы сақтық резерв	Басқа резервтер	Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерін қайта бағалау бойынша резерв	Бөлінбеген пайда	Меншікті капиталдың жиынтығы
2019 жылдың 1 қаңтарындағы қалдығы	99,074,285	4,357,590	-	(388,230)	38,227,738	141,271,383
Жиынтық табысының барлығы						
Жылдық табысы	-	-	-	-	29,725,571	29,725,571
Басқа жиынтық табысы						
<i>Пайда немесе залал құрамына сыныпталған немесе қайта сыныпталатын баптар:</i>						
Табыс салығын алып тастағаннан кейінгі қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерінің әділ құнының таза өзгеруі	-	-	-	118,219	-	118,219
Басқа жиынтық табыстың барлығы						
Бір жыл ішіндегі жалпы жиынтық табыс						
	-	-	-	118,219	-	118,219
Тікелей меншікті капиталының құрамында көрсетілген, меншік иелерімен жасалған операциялары						
	-	-	-	118,219	29,725,571	29,843,790
Шығарылған акциялар (24-ескертпе (а))	22,241,800	-	-	-	-	22,241,800
Жарияланған және төленген дивидендтер (24-ескертпе (в))	-	-	-	-	(37,121,800)	(37,121,800)
Тұрақтандыру резервіне аударылуы (24-ескертпе (г))	-	1,105,849	-	-	(1,105,849)	-
Басқа резервтерге аударылуы (24-ескертпе (д))	-	-	74,765	-	(74,765)	-
Меншік иелерімен жасалған операциялардың барлығы	22,241,800	1,105,849	74,765	-	(38,302,414)	(14,880,000)
2019 жылғы 31 желтоқсандағы қалдығы	121,316,085	5,463,439	74,765	(270,011)	29,650,895	156,235,173

Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке оның ажырамас бөлігі болып табылатын ескертпелермен бірге қаралуы тиіс.

1 Есеп беретін кәсіпорын

(а) Ұйымдастырушылық құрылымы және қызметі

Ұсынылған шоғырландырылған қаржылық есептілік "Еуразия" сақтандыру компаниясы" АҚ (бұдан әрі - "Компания") және оның еншілес ұйымы "Еуразия" өмірді сақтандыру компаниясы" АҚ (бұдан әрі - "Топ") қаржылық есептілігін қамтиды.

"Еуразия" сақтандыру компаниясы" АҚ Қазақстан Республикасында 1995 жылдың мамырында "Еуразия" акционерлік сақтандыру компаниясы ретінде құрылды. 1999 жылдың 21 қаңтарында Компания "Еуразия" сақтандыру компаниясы" ашық акционерлік қоғамы болып қайта тіркелді. 2005 жылғы 21 мамырда Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Компания Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде айқындалған мағынада акционерлік қоғамға қайта тіркелді. Соңғы қайта тіркеу 2009 жылғы 26 маусымда "Еуразиялық қаржы компаниясы" АҚ бас компания болған кезде орын алды.

Компанияның Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша қызметті жүзеге асыруға берген 2019 жылғы 26 ақпандағы № 2.1.6 лицензиясы бар.

2018 жылғы 19 қарашада Компания "Еуразия" өмірді сақтандыру компаниясы" АҚ еншілес кәсіпорнын құрды. 2019 жылғы 4 наурызда "Еуразия" өмірді сақтандыру компаниясы" АҚ "өмірді сақтандыру" саласы бойынша сақтандыру (қайта сақтандыру) қызметін жүзеге асыру құқығына лицензия алды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компания еншілес кәсіпорындағы 100% қатысу үлесіне ие болды.

Топтың негізгі қызметі автокөлік құралдары, мүлік, жүк, көлік құралдары, әуе, темір жол және су көлігі иелерінің жауапкершілігін сақтандыру және қайта сақтандыру, өмірді сақтандыру, аннуитеттік сақтандыру, жазатайым жағдайлардан сақтандыру және сақтандырудың басқа да түрлері болып табылады.

Топтың заңды мекен-жайы: 050004, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Желтоқсан к-сі, 59. Топтың бас кеңсесі Алматы қаласында орналасқан, Топтың Қазақстан Республикасының аумағында 2019 жылғы 31 желтоқсанға (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 14 филиалы) 34 филиалы бар.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания акциянерлері:

	<u>31 желтоқсан</u> <u>2019 жыл, %</u>	<u>31 желтоқсан</u> <u>2018 жыл, %</u>
Акционерлер:		
«Еуразиялық қаржы компаниясы» АҚ	95	95
Уманов Борис Григорьевич	5	5
Барлығы	<u>100</u>	<u>100</u>

(б) Қазақстан Республикасында қаржы-шаруашылық қызметті іске асыру шарттары

Топтың қызметін көбінесе Қазақстан аумағында жүзеге асырады. Сәйкесінше, Топ бизнесіне дамып келе жатқан нарықтың ерекшеліктері тән Қазақстанның экономикасы және қаржы нарығы ықпалын тигізеді. Қазақстанның даму үстіндегі құқықтық, салық және әкімшілік жүйелерінің өзгерістерге ұшырап, әрқалай талқылануы, заңнамалық және қазыналық кедергілерге қоса, талаптарының әрқалай қойылу қаупі қызметін Қазақстанда атқаратын мекемелердің қосымша мәселелерге тап болуына жол береді. Оған қоса, 2020 жылдың алғашқы айлары короновирустың шығуынан туындаған әлем нарығындағы елеулі тұрақсыздыққа байланысты болды. Бұл басқа факторлармен бірге мұнай мен қаржы индекстерінің бағасының бірден құлауына, сонымен қатар қазақстандық теңгенің құнсыздануын күшейтті. Бұл оқиғалар Қазақстанда шаруашылық қызметтерін іске асыру жағдайының тұрлаусыздық деңгейін одан әрі жоғарылатады.

Ұсынылып отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік Қазақстанда бизнес жүргізу шарттарының Топтың қызметіне және оның қаржылық жағдайына қалай ықпал ететіндігі жайлы басшылықтың көзқарасын білдіреді. Болашақта шаруашылық жүргізу шарттарының іс жүзінде әсер етуі басшылықтың оларды бағалауынан өзгешелеу болуы мүмкін.

2 Есепке алу негіздері

(а) Қолданылатын стандарттар

Қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі - "ХҚЕС") сәйкес дайындалды.

Бұл 16 "Жалға алу" ХҚЕС (IFRS) талаптарын қолдана отырып дайындалған Топтың жылдық шоғырландырылған қаржылық есептілігінің бірінші жиынтығы. Есеп саясатының елеулі қағидаттарының өзгеруі 2 (д) ескертуде ашылады.

Топ ХҚЕС (IFRS) 4 "Сақтандыру шарттары" сәйкес рұқсат етілетін ХҚЕС (IFRS) 9 "Қаржы құралдары" қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды пайдаланды және бұрын қандай да бір 9 ХҚЕС (IFRS) нұсқаны, атап айтқанда 2018 жылдың 1 қаңтарына дейін басталған жылдық мерзімде ұйымның қарауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланып жіктелетін қаржылық міндеттемелер бойынша пайда немесе шығын сомасын ұсынуға қойылатын талаптарды қолданбаған. Тиісінше, Топ 2023 жылдың 1 қаңтарда бір күнге толық көлемде 9 ХҚЕС (IFRS) бастапқы қолдануды жоспарлап отыр.

(б) Қаржылық көрсеткіштерді бағалау принциптері

Шоғырландырылған қаржылық есептілік әділ құны бойынша көрсетілген сату үшін қолда бар қаржылық активтерді қоспағанда, нақты шығындар бойынша есепке алу қағидаттарына сәйкес дайындалды.

(в) Функционалдық валюта және шоғырландырылған қаржылық есептілік деректерін ұсыну валютасы

Топтың функционалдық валютасы қазақстандық теңге болып табылады, ол Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы бола отырып, Топ жүргізетін операциялардың көпшілігінің және оның қызметіне әсер ететін олармен байланысты жағдайлардың экономикалық мәнін ең жақсы бейнелейді.

Қазақстандық теңге осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің деректерін ұсыну валютасы болып табылады. Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің барлық деректері тұтас мың теңгеге дейінгі дәлдікпен дөңгелектелген.

(г) Бағалау мен пайымдамаларды қолдану

ХҚЕС сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау басшылықтың есеп саясатының ережелері қалай қолданылатынына және активтер, міндеттемелер, кірістер мен шығындар қандай сомада көрсетілуіне әсер ететін кәсіби пайымдауларды, жорамалдар мен есептік бағаларды пайдалануды талап етеді. Нақты нәтижелер осы бағалардан өзгеше болуы мүмкін.

Бағалау және олардың негізінде жатқан жорамалдар тұрақты негізде қайта қаралады. Бағалаудағы түзетулер тиісті бағалар қайта қаралған есепті кезеңде және олар қозғайтын кез келген кейінгі кезеңдерде танылады.

Пайымдамалар

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте танылған шамаларға неғұрлым елеулі әсер еткен есеп саясатын қолдану кезінде пайдаланылған пайымдамалар туралы ақпарат мынадай ескертпелерге енгізілген:

- Топтың қызметі негізінен сақтандырумен байланысты екендігін бағалауды сипаттау төменде осы Ескертпеде берілген.

Топтың қызметі негізінен сақтандырумен байланыстылығын бағалау

9 ХҚЕС (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босату қызметі негізінен сақтандырумен байланысты ұйымдар үшін қолданылады. Осы босатуды қолдану мүмкіндігі нақты есеп беретін ұйым деңгейінде бағаланады, демек, осы ұйым деңгейінде қолданылады – яғни ол есеп беретін ұйымда бар барлық қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерге қолданылады.

Топ 9 ХҚЕС (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды пайдаланды, өйткені:

- Топ бұрын 9 ХҚЕС (IFRS) қандай да бір нұсқасын қолданбаған; және
- Топтың қызметі тұтастай алғанда 2016 жылғы 1 сәуірде алдын ала болған, яғни 2015 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жылдық есепті күнге сақтандырумен байланысты.

4 ХҚЕС (IFRS) сәйкес сақтандырушының қызметі көбіне сақтандырумен байланысты, егер:

- (а) 4 ХҚЕС (IFRS) қолдану саласына жататын шарттардың нәтижесінде туындайтын, сақтандыру шарттарынан бөлінген кез келген депозиттік құрамдас бөліктерді немесе кіріктірілген туынды құралдарды қамтитын оның міндеттемелерінің баланстық құны оның міндеттемелерінің жалпы баланстық құнымен салыстырғанда елеулі болып табылады; және
- (б) сақтандырумен байланысты оның міндеттемелерінің баланстық құнының оның барлық міндеттемелерінің жалпы баланстық құнына қатысты пайыздық арақатынасы 90% - дан астамын құрайды.

4 ХҚЕС (IFRS) сәйкес сақтандырумен байланысты міндеттемелер, оның ішінде:

- (а) 4 ХҚЕС (IFRS) қолдану саласына қатысты шарттар бойынша туындайтын міндеттемелер;
- (б) сақтандырушы (а) тармағында көрсетілген шарттар жасасуы немесе осы шарттарда келісілген міндеттемелерді орындауы салдарынан туындайтын міндеттемелер. Мұндай міндеттемелерге осындай шарттармен, сондай-ақ осындай шарттарды қамтамасыз ететін активтермен байланысты тәуекелдерді азайту үшін пайдаланылатын туынды құралдарды, осындай шарттарда негізделген міндеттемелер бойынша салық салынатын уақытша айырмаларға қатысты кейінге қалдырылған тиісті салық міндеттемелері секілді және сақтандырушының реттеуші капиталының құрамына енгізілетін шығарылған борыштық құралдарды, сақтандыру қызметіне тартылған қызметкерлерге жалақы және басқа да сыйақы түрлері бойынша міндеттемелерді қамтиды.

2015 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 4 ХҚЕС (IFRS) қолдану саласына жататын шарттар бойынша туындайтын Топ міндеттемелерінің теңгерімдік құны 76,712,824 мың теңгені құрайды, бұл Топтың барлық міндеттемелерінің теңгерімдік құнының 97.7%-ын құрайды. Топ бұл сома оның барлық міндеттемелерінің жалпы баланстық құнымен салыстырғанда маңызды деп санайды, өйткені сақтандыру операциялары Топтың негізгі бизнесін құрайды

Топ сақтандырумен байланыссыз, соның нәтижесінде ол табыс табуы немесе шығынға ұшырауы мүмкін қандай да бір елеулі қызметке қатыспайды. Топқа сақтандырушыларға қатысты барлық талаптар қолданылады, ол сақтандыру тәуекелін өзінің негізгі бизнес-тәуекелі ретінде қарайды. Бұдан басқа, Топ реттеуші органдар немесе Топтың шоғырландырылған қаржылық есебінің басқа пайдаланушылары Топқа басқа салалық сыныптамааны қолданатынын көрсететін жалпыға қолжетімді ақпаратты қоса алғанда, ешқандай сандық немесе сапалық факторларды (немесе сол және басқаларды да) айқындамады.

Орындалған бағалау негізінде Топ 2015 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қызметі негізінен сақтандырумен байланысты екенін бекітеді. 2015 жылғы 31 желтоқсаннан кейін Топтың операцияларында елеулі өзгерістер болмағандықтан, Топ келесі жылдық есепті күнге оның қызметі негізінен сақтандыруға байланысты болып табылатындығына қатысты қайта бағалауды орындамады.

Бағалардың болжамдары мен белгісіздігі

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі деректерді елеулі түзетуге себеп болуы мүмкін елеулі тәуекелі бар белгісіздікпен байланысты жорамалдар мен бағалаулар туралы ақпарат мынадай ескертпелерде ашылған:

- сақтандыру шарттары бойынша резервтер – 19-ескертпе;
- қаржы құралдарының әділ құны – 27-ескертпе.

(д) Есеп саясатын және деректерді ұсыну тәртібін өзгерту

Топ 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап ҚЕХС (IFRS) 16 «Жалға алу» алғаш рет қолданды.

Топ 16 ХҚЕС (IFRS) түрлендірілген ретроспективті тәсіл қолдану арқылы қолданды. Сәйкесінше, 2018 жыл үшін ұсынылған ақпарат қайта есептелген жоқ – яғни ол бұрын берілген түрінде 17 ҚЕХС (IAS) және тиісті түсініктемелерге сәйкес ұсынылды. Есеп саясатының өзгеруі бұдан әрі ашылады. Бұдан басқа, 16 ҚЕХС (IFRS) ақпаратты ашып көрсетуге қойылатын талаптар әдетте салыстырмалы ақпаратқа қатысты қолданылмайды.

Жалға алуды анықтау

Бұрын, шарт жасалған күні Топ ХЕСБК (IFRIC) 4 "Келісімде жалға алу белгілерінің болуын анықтау" сәйкес келісімнің жалға алуға жататындығын немесе жалға алу қарым-қатынастарынан тұратындығын анықтады. Енді Топ 3(р) ескертпеде түсіндірілгендей, жалға алу шартын айқындау негізінде шарт жалпы немесе оның жекелеген компоненттері жалға алу шарты болып табылатындығын бағалайды.

16 ҚЕХС (IFRS) ауысу кезінде Топ практикалық сипаттағы жеңілдікті пайдаланды және бұрын жалға алу шарттары ретінде сәйкестендірілген шарттарға ғана 16 ҚЕХС (IFRS) қолданды. 17 ХҚЕС (IAS) және 4 ХҚЕС (IFRIC) ҚР ХҚЕС (IFRIC) сәйкес жалға алу шарттары ретінде сәйкестендірілмеген шарттар 16 ХҚЕС (IFRS) айқындамасына сәйкес оларда жалға алу қатынастары бар-жоғы тұрғысынан қайта бағаланбаған. Тиісінше, 16 ХҚЕС (IFRS) сәйкес жалға алу анықтамасы 2019 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін жасалған немесе өзгертілген шарттарға ғана қолданылған.

Топ жалға алушы ретінде

Топ жылжымайтын мүлік объектілерін жалға алады. Топ шын мәнінде, базалық активке меншік құқығымен байланысты барлық тәуекелдер мен пайдалар осы жалға алу шеңберінде Топқа берілгенін бағалай отырып, бұрын жалға алу шарттарын операциялық немесе қаржылық жалға алу ретінде жіктеді. 16 ҚЕХС (IFRS) сәйкес жалға алу шарттарының көпшілігіне, яғни бұл жалға алу баланста көрсетілетініне қатысты жалға алу бойынша пайдалану құқығы және міндеттемелер нысанындағы активтер танылады.

Жалға алу компонентін қамтитын шарттың әрекеті немесе түрлендіру басында шартында қарастырылған өтеу оның оқшауландырылған мәмілелерге салыстырмалы бағасы негізінде әрбір жалға алу компонентіне бөлінеді. Алайда, жылжымайтын мүлік объектілерін жалға алудың ағымдағы шарттарына қатысты Топ жалға алу болып табылмайтын компоненттерді бөлмеу және жалға алу компоненттері мен жалға алу болып табылмайтын тиісті компоненттерді жалға алудың бір компоненті ретінде есепке алу туралы шешім қабылдады.

Топ жалға беруші ретінде

Топ өзінің инвестициялық жылжымайтын мүлкін, оның ішінде өзінің жылжымайтын мүлкін жалға береді. Топ бұл жалға алу шарттарын операциялық жалға алу ретінде жіктеді. Топ өзі жалға беруші ретінде әрекет ететін жалға алу шарттарына қатысты ҚЕХС (IFRS) 16 өту кезінде қандай болмасын түзету жүргізуді талап етпейді.

Жаңа стандартқа көшу және шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсер ету

Топ бұрын 17 ХҚЕС (IAS) сәйкес жылжымайтын мүлік объектілерін жалға алуды операциялық жалға алу ретінде жіктеді. Топ жасасқан барлық жалға алу шарттары қысқа мерзімді болып табылады және жалға алу мерзімі 12 айдан аз уақытты қамтиды.

16 ХҚЕС (IFRS) 17 ХҚЕС (IAS) сәйкес бұрын операциялық жалға алу ретінде жіктелген жалға алу шарттарына қатысты қолданылуы шоғырландырылған қаржылық есептілікке елеулі әсер еткен жоқ, өйткені Топ практикалық сипаттағы жеңілдетуді пайдаланғандықтан және жалға алу мерзімі стандартты бастапқы қолдану күніне 12 айдан аз уақыт құрайтынын ескере отырып, пайдалану құқығы және міндеттемелер нысанындағы активтерді мойындамады. Мұндай жалға алу шарттарында ұзарту опциондары жоқ және егер жалға алу мерзімін келесі 12 айға ұзартса, Топ экономикалық санкцияларға ұшырамайды.

3 Есепке алу саясатының негізгі ережелері

Топ 2 (д) ескертпеде сипатталған өзгерістерді қоспағанда, осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте ұсынылған барлық кезеңдерге есеп саясатының мынадай ережелерін дәйекті түрде қолданды.

(а) Шоғырландыру қағидалары

Топ бақылайтын кәсіпорын еншілес болып табылады. Топ инвестициялар объектісіне қатысудан түсетін ауыспалы табысқа байланысты тәуекелдерге ұшыраған немесе осындай табыс алуға құқығы бар және осы кірістің шамасына ықпал ету мақсатында осы кәсіпорынға қатысты өз өкілеттіктерін пайдалану мүмкіндігі болған кезде еншілес кәсіпорынды бақылайды. Еншілес кәсіпорындардың қаржылық есептілік көрсеткіштері бақылауды алған күннен бастап оны тоқтату күніне дейін шоғырландырылған қаржылық есептілік құрамында көрсетіледі. Еншілес кәсіпорындардың есеп саясаты оны топта қабылданған есеп саясатына сәйкес келтіру қажет болған жағдайларда өзгерістерге ұшырады.

Топ ішіндегі қалдықтар мен операциялар, сондай-ақ топ ішіндегі операциялардан түскен іске асырылмаған кірістер мен шығындар элиминацияланады.

(б) Шетел валютасы

Шетел валютасында жүргізілетін операциялар осы операциялар жасалатын күні белгіленген айырбастау бағамдары бойынша Топтың функционалдық валютасына қайта есептеледі. Есеп беру күніндегі жағдай бойынша шетел валютасында көрсетілген ақша активтері мен міндеттемелер осы есеп беру күні қолданылатын функционалдық валютаға айырбастау бағамы бойынша ауыстырылады. Шетел валютасында көрсетілген ақша активтері және міндеттемелері операцияларынан түскен пайда немесе шығын тиімді пайыз мөлшерлемесі бойынша есептелген пайызға түзетілген есеп беру кезеңінің басында функционалдық валютада тиісті бабының көнертілген құны мен есеп беру кезеңіндегі төлемдер және осы есеп беру кезеңінің аяғында айырбас бағамы бойынша қайта есептелген шетел валютасында осы баптың көнертілген құны арасындағы айырма болып табылады. Шетел валютасында көрсетілген әділ құн бойынша бағаланатын ақшалай емес активтер мен міндеттемелер әділ құнды белгілеу күні қолданылатын айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютада қайта есептелінеді. Шетел валютасында көрсетілген және нақты шығындар бойынша көрсетілген ақшалай емес активтер мен міндеттемелер операция жасалған күні қолданыста болған валюталық бағам бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасына аудару нәтижесінде туындайтын бағамдық айырмалар, айырма құнсыздану салдарынан туындаған жағдайларды қоспағанда, сату үшін қолда бар үлестік қаржы құралдарын аудару кезінде туындайтын айырмаларды қоспағанда, пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі, бұл жағдайда өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілген бағамдық айырмалар пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталады.

Топ 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде келесі валюта айырбастау бағамдарын пайдаланды:

<i>Валюта</i>	<u>2019 ж.</u>	<u>2018 ж.</u>
1 АҚШ доллары	382.59	384.2
1 еуро	429.00	439.37
1 фунт стерлинг	503.41	488.13
1 ресей рублі	6.16	5.52

(в) Сақтандыру шарттары

(i) Шарттарды сыныптау

Егер белгілі бір болжалды келешектегі оқиға (бұдан әрі – "сақтандыру жағдайы") сақтанушыға немесе өзге де бенефициарға теріс әсер еткен жағдайда, Топ екінші Тараптың (бұдан әрі – "сақтанушы") елеулі сақтандыру тәуекелін өзіне қабылдайтын шарттар сақтандыру шарттары ретінде жіктеледі. Сақтандыру тәуекелі - бұл қаржылық тәуекелден өзгеше тәуекел.

Қаржылық тәуекел - бұл қаржылық емес ауыспалы, мұндай ауыспалылар сақтандыру шартының тараптары үшін тән болып табылмайтын жағдайда, болашақта бір немесе бірнеше белгілі бір сыйақы мөлшерлемелерінің, бағалы қағаздар құнының, тауарларға бағалардың, валюталық бағамның, бағалар индексінің немесе мөлшерлемелердің, несие рейтингтің немесе несие индекстің немесе басқа да ауыспалылардың өзгеруі ықтимал тәуекелі. Сақтандыру шарттары бойынша белгілі бір қаржылық тәуекел де берілуі мүмкін.

Сақтандыру тәуекелі, егер сақтандыру жағдайы Топтың елеулі қосымша сақтандыру сыйақыларын төлеу қажеттілігіне әкеп соғуы мүмкін жағдайда ғана маңызды болып табылады. Шарт сақтандыру шарты оны осындай деп таныған сәттен бастап және осы Шарт бойынша барлық құқықтар мен міндеттемелер орындалғанға немесе аяқталғанға дейін сыныпталады.

Сақтандыру тәуекелінің сақтанушыдан Топқа өтуі елеусіз болып табылатын сақтандыру шарттары қаржы құралдары ретінде сыныпталады.

(ii) Сақтандыру шарттарын тану және бағалау

Сыйақылар

Жалпы сақтандыру бойынша есептелген сыйақылар олардың жалпы немесе ішінара, келесі есептік кезеңге қатысы бар-жоғына қарамастан ағымдағы жылы күшіне енетін сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйақыларын қамтиды. Сыйақылар делдалдар комиссиясын қамтитын жалпы сомамен ұсынылған және сыйақылар бойынша салықтар мен алымдарды қамтымайды. Алынған сыйақылардың тапқан бөлігі табыс ретінде танылады. Сыйақылар сақтандыру тәуекелін азайту негізінде сақтандыру кезеңі ішінде барабар сақтандыру өтелуі басталған күннен бастап табыс деп танылады. Қайта сақтандыруға берілген сыйақылар қайта сақтандыру жөніндегі қызмет бойынша тәуекелдің азаюына сәйкес шығындар ретінде танылады. Танылмайтын қайта сақтандыруға берілген сыйақылардың бір бөлігі алдын ала төлем ретінде қарастырылады.

Өмірді сақтандырудан өзге сақтандыру бойынша еңбегі өтелмеген сыйақылардың резервтері және өмірді сақтандыру бойынша болмаған шығындар резервтері

Еңбегі өтелмеген сыйақылар бойынша резерв қабылданған жалпы сыйақылардың бір бөлігі болып табылады, ол келесі немесе кейінгі қаржы жылдарында пайда болады деп күтіліп отырғандай, күнделікті барабар әдісті пайдалана отырып, әрбір сақтандыру шарты үшін жеке есептеледі. Резерв сақтандыру шартымен жабылатын кезең ішінде тәуекел дәрежесінің кез келген өзгерістерін көрсету үшін қажет болған жағдайда түзетіледі.

Кінәраттар

Кінәраттар төленбеген кінәраттар бойынша резервтегі өзгеріспен қатар қаржы жылы ішінде төленген кінәрат-талаптарды реттеу жөніндегі талаптар мен шығындардан тұрады.

Төленбеген шағымдар олардың мәлімделгеніне немесе болмағанына қарамастан, есепті күнге келтірілген, бірақ төленбеген барлық кінәраттарды түпкілікті реттеу бойынша бағалау шығындары шегінде компания құрған резервтерден, сондай-ақ кінәраттарды реттеу бойынша тиісті ішкі және сыртқы шығындардан тұрады. Төленбеген кінәраттар жеке кінәраттарды бағалау және болған, бірақ әлі мәлімделмеген кінәраттар үшін резервтер құру есебінен, мұндай кінәраттарды реттеу жөніндегі рәсімдерде өзгеріс, заңнамадағы өзгерістер, өткен тәжірибе мен үрдістер сияқты ішкі және сыртқы болжанатын факторлардың әсерін назарға ала отырып қалыптасады. Төленбеген кінәраттар бойынша резервтер дисконтталмайды.

Аннуитеттік шарттар бойынша орын алмаған шығындар резерві күтілетін болашақ міндеттемелердің дисконтталған құнының, аннуитеттік сақтандыру төлемдері бойынша шығындардың және пайдаланылған болжамдар негізінде болашақ ақша ағынын реттеу үшін талап етілетін күтілетін сақтандыру сыйақыларының дисконтталған құнын шегергендегі аннуитеттік сақтандыру шарттарын жүргізу бойынша әкімшілік шығындардың сомасы ретінде айқындалады.

Басшылық наразылықтар бойынша резервтер мен қайта сақтандыру есебінен байланысты өтемақылар қазіргі кездегі бар ақпараттың негізінде әділ көрсетілген деп есептесе де, соңғы міндеттеме кейінгі ақпараттың пайда болуы және оқиғалардың пайда болуы нәтижесінде өзгертін болады және құрылған резервтің елеулі түзетулеріне әкеп соғуы мүмкін. Өткен кезеңдерде қалыптастырылған кінәраттар бойынша резервтер сомалары бойынша түзетулер осындай түзетулер жүргізілген кезеңдегі шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі және егер елеулі болып табылса, жеке ашылады. Пайдаланылатын әдістер мен жүргізілген бағалау тұрақты негізде қайта қаралады.

(iii) Шығын қайта сақтандыру активтері

Топ сақтандыру және кіріс қайта сақтандыру бойынша тәуекелдердің бір бөлігін тәуекелдерді әртараптандыру арқылы өзінің таза ықтимал шығынын шектеу мақсатында әдеттегі қызмет барысында шығын қайта сақтандыруға береді. Шығын қайта сақтандыру бойынша шарттар жасасу нәтижесінде туындайтын активтер, міндеттемелер, кірістер мен шығындар тиісті сақтандыру шарттары бойынша тиісті активтерден, міндеттемелерден, кірістер мен шығындардан бөлек есепке алынады, өйткені қайта сақтандыру жөніндегі келісімдер Топты сақтандырушылар алдындағы оның тікелей міндеттемелерінен босатпайды.

Елеулі сақтандыру тәуекелін беруге әкелетін шарттар бойынша құқықтар ғана қайта сақтандыру жөніндегі активтер ретінде ескеріледі. Елеулі сақтандыру тәуекелі берілмейтін шарттар бойынша құқықтар қаржы құралдары ретінде ескеріледі.

Қайта сақтандыру бойынша берілген сақтандыру сыйақылары тиісті сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды тану негіздеріне сәйкес келетін негізде шығындар ретінде танылады. Жалпы сақтандыру бойынша қайта сақтандыру жөніндегі сыйлықақы қайта сақтандыруға жататын тәуекелдердің болжалды сипаты негізінде қайта сақтандыруды өтеудің қолданылу кезеңі ішіндегі шығындарға жатқызылады. Қайта сақтандыру бойынша берілген сыйақылардың жұмсалмаған бөлігі қайта сақтандыру бойынша активтерге енгізіледі.

Қайта сақтандыру бойынша активтер ретінде танылған сомалар тиісті сақтандыру шарттарына қатысты қолда бар резервтерді бағалау негізінде бағаланады.

Қайта сақтандыру жөніндегі активтер төленген талап-арыздарға қатысты қайта сақтандырушы компаниялардан алынатын өтемдерді қамтиды. Олар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі ретінде сыныпталады.

Шарттың әрекет ету мерзімі аяқталғаннан кейін қайта сақтандырушыға төленетін таза сома осындай шарттар бойынша өз құқықтарына қатысты Топ таныған қайта сақтандыру активтеріне қарағанда аз болуы мүмкін.

Қайта сақтандыру бойынша активтер әрбір есепті күнге құнсыздану мәніне бағаланады. Актив бастапқы танылғаннан кейін болған оқиға нәтижесінде Топ барлық соманы алуға өтей алмайтындығы және бұл оқиғаның Топтың қайта сақтандырушыдан алатын сомаларына шынайы бағалануы мүмкін әсері бар екендігі туралы объективті дәлел болған кезде құнсызданды деп есептеледі.

(iv) Сақтандыру шарттары бойынша комиссиялық шығындар

Сақтандыру шарттары бойынша комиссиялық шығындар сақтандыру агенттеріне және брокерлерге төленген комиссиялық сыйақы сияқты тікелей шығындарды және ұсыныстарды қарауға және сақтандыру полистерін шығаруға байланысты әкімшілік шығындар сияқты жанама шығындарды қамтиды.

Сатып алуға арналған шығындар бастапқыда болашақ кезеңдерге ауыстырылады және одан кейін шарттың бүкіл мерзімі ішінде әрбір күнге есептеу негізінде әрбір сақтандыру шарты үшін келесі жылдардағы пайда немесе шығын құрамына жеке жатқызылады.

(v) Міндеттемелердің орындылығын тексеру

Міндеттемелердің орындылығын тексеру сақтандыру шарттары бойынша резервтердің жеткілікті екендігін айқындау мақсатында әрбір есепті күнге жүргізіледі. Шығындарды реттеу жөніндегі шығындар және сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелерді орындауға арналған активтерден түсетін инвестициялық кірістер сияқты ақша қаражаты мен байланысты шығындардың барлық болашақ келісімшарттық ағындарының ағымдағы ең жақсы бағалары көрсетілген тексеру жүргізу кезінде пайдаланылады.

Жетіспеушілік анықталған жағдайда қосымша резерв құрылады. Тапшылық бір жылдағы пайда немесе шығын құрамында танылады.

(vi) Сақтандыру шарттары бойынша дебиторлық және несиегерлік борышкерлік

Сақтанушылар, агенттер және қайта сақтандырушылар алдындағы борышкерлік сомасы және сақтанушылардың, агенттердің және қайта сақтандырушылардың борышкерлік сомасы қаржы құралдары болып табылады және сақтандыру шарттары бойынша резервке емес, сақтандыру бойынша дебиторлық және несиегерлік борышкерлік құрамына немесе қайта сақтандыру бойынша активтерге енгізіледі.

(г) Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері

Ақша қаражаты мен олардың эквиваленттеріне кассадағы қолма-қол банкноттар мен монеталар, банктердегі бос қалдықтар, сондай-ақ әділ құнның елеулі өзгеру тәуекеліне ұшырамаған және Компания қысқа мерзімді міндеттемелерді реттеу үшін пайдаланатын бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз жоғары өтімді қаржы активтері кіреді. ҚРҰБ міндетті резервтер оларды пайдалану мүмкіндігінің шектеулеріне байланысты ақша қаражаты және олардың эквиваленттері ретінде қарастырылмайды. Ақша қаражаты және олардың баламалары қаржылық жағдай туралы есепте көнертілген құны бойынша көрсетіледі.

(д) Банктегі шоттары және депозиттері

Топтың банктерде өтеу мерзімі үш айдан астам әртүрлі аванстар мен депозиттері бар. Белгіленген өтеу мерзімі бар банктердегі қаражат кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, көнертілген құны бойынша бағаланады. Банктердегі шоттар мен депозиттер құнсызданудан, ондай болған кезде болған залалға арналған кез келген резервті шегергенде көрсетіледі.

(е) Негізгі құралдар

(i) Меншікті активтер

Негізгі құралдар объектілері жинақталған көнеруіні және құнсызданудан болған шығындарды шегергендегі нақты құны бойынша көрсетіледі.

Егер негізгі құралдардың объектісі пайдалы қолданудың әртүрлі мерзімі бар бірнеше компоненттерден тұратын болса, мұндай компоненттер негізгі құралдардың жекелеген объектілері ретінде көрсетіледі.

(ii) Көнеруі

Негізгі құралдар бойынша көнеру оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі. Көнеру объектіні сатып алған күннен бастап, ал шаруашылық тәсілмен тұрғызылған негізгі құралдар объектілері үшін – объектінің құрылысы аяқталған және оны пайдалануға дайын болған сәттен бастап есептеледі. Жер телімдері бойынша көнеру есептелмейді.

Негізгі құралдардың әртүрлі объектілерін пайдалы қолдану мерзімдері былайша ұсынылуы мүмкін:

- Ғимарат 50-70 жыл;
- Компьютерлер мен құрал-жабдықтар 2-10 жыл;
- Көлік құралдары 4-6 жыл;
- Басқа 2-15 жыл.

(ж) Материалдық емес активтер

Сатып алынған материалдық емес активтер жинақталған көнеруіні және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуге лицензиялар сатып алуға және оны енгізуге арналған шығындар тиісті материалдық емес актив құнына капиталдандырылады.

Материалдық емес активтер бойынша көнеру оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі. Материалдық емес активтерді пайдалы қолдану мерзімі бір жылдан бес жылға дейін мерзімді құрайды.

(з) Инвестициялық меншік

Инвестициялық меншікке әдеттегі шаруашылық қызмет процесінде сату, тауарларды өндіру немесе жеткізу, қызметтер көрсету кезінде пайдалану немесе әкімшілік қызмет үшін емес, жалға беруден пайда алуға және/немесе оның нарықтық құнын ұлғайтуға арналған меншік жатады. Инвестициялық меншік жинақталған көнеруді және құнсызданудан болған шығындарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша бағаланады.

Егер инвестициялық меншік объектісін пайдалану сипаты өзгерсе және оны негізгі құралдар санатына қайта сыныптау жүргізілсе, онда қайта сыныптау күніне осы объектінің әділ құны оны кейіннен шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсету мақсатында осы объект бойынша нақты шығындарға айналады.

(и) Қаржы құралдары

(і) Қаржы құралдарын сыныптауы

Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдары қаржылық активтер немесе міндеттемелер болып табылады, олар:

- ең алдымен жақын болашақта сату немесе сатып алу мақсатында сатып алынады немесе пайда болады;
- бірлесіп басқарылатын сәйкестендірілетін қаржы құралдары портфелінің бөлігі болып табылады және олар бойынша жақында өткен қысқа мерзімді келешекте пайда алудың дәлелі бар;
- туынды (қаржылық кепілдік шарттары болып табылатын немесе тиімді болып табылатын құрылған және іс жүзінде пайдаланылатын хеджирлеу құралдары болып табылатын туынды құралдарды қоспағанда) болып табылады; немесе
- бастапқы тану сәтінде өзгеруі кезең ішінде пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа айқындалған болып табылады.

Топ әділ құн бойынша бағаланатын санатқа өзгеруі кезең ішінде пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін қаржылық активтер мен міндеттемелерді, егер мынадай шарттардың бірі орындалса айқындауы мүмкін:

- активтерді немесе міндеттемелерді басқару, оларды бағалау және ішкі есептерде көрсету әділ құн негізінде жүзеге асырылады;
- мұндай тәсіл бухгалтерлік есепте басқаша болатын сәйкессіздік әсерін толық немесе елеулі түрде жояды; немесе
- актив немесе міндеттемеде, ол жоқ болған жағдайда шарт бойынша күтілетін ақша қаражатының ағынын айтарлықтай өзгертетін кіріктірілген туынды құралды қамтиды.

Басшылық оны бастапқы тану сәтінде қаржы құралын жатқызуға болатын санатты анықтайды. Өзгеруі кезең ішінде пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа жатқызылған туынды құралдар мен қаржы құралдары өзгеруі кезең ішінде пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдары санатынан қайта жіктелмейді. Егер қаржы активтері несиелер мен дебиторлық борышкерлікті айқындауға жауап берсе, олар өзгеруі кезең үшін пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының санатынан немесе егер Топ осы активтерді жақын болашақта немесе оларды өтеу мерзімі басталғанға дейін ұстап тұру ниеті мен мүмкіндігі болса, сату үшін қолда бар қаржы активтерінің санатынан қайта сыныпталуы мүмкін. Өзге қаржы құралдары өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының санатынан тек сирек жағдайларда ғана қайта жіктелуі мүмкін. Сирек кездесетін оқиғалар-жақын болашақта қайталануы екіталай болатын ерекше жеке оқиғалар болып табылады.

Несиелер және дебиторлық борышкерлік Топ төменде аталғандарды қоспағанда белсенді жұмыс істейтін нарықта баға белгілемейтін тіркелген немесе белгілі бір төлемдері бар туынды емес активтерді білдіреді:

- тез немесе жақын болашақта сатуға ниетті;
- бастапқы тану сәтінде әділ құн бойынша бағаланатын өзгерістері кезең ішіндегі пайда немесе залалдың құрамында көрсетілетін санатқа анықтайды;
- бастапқы тану сәтінде сату үшін қолда бар санатқа анықтайды; немесе
- Топ олар бойынша несиенің құнсыздануынан өзгеше себептер бойынша бастапқы жүзеге асырылған барлық инвестицияларды өтей алмайды.

Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар, Топ өтеу мерзімі басталғанға дейін ұстап қалуға ниеттенетін және қабілетті, тіркелген немесе белгілі бір төлемдері және белгіленген өтеу мерзімі бар туынды емес қаржылық активтерді білдіреді, төмендегілерді қоспағанда:

- бастапқы тану кезінде Топ кезең ішіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілетін өзгерістері әділ құн бойынша бағаланатын санатқа анықтайды;
- Топ сату үшін қолда бар санатқа анықтайды; немесе
- несиелер мен дебиторлық борышкерлікті анықтауға сәйкес келеді.

Сатуға арналған, қолда бар қаржылық активтері сату үшін қолда бар санатқа айқындалатын немесе несиелер мен дебиторлық борышкерлікті, өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды немесе өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарын айқындауға жатпайтын туынды емес қаржы активтерін білдіреді.

(ii) Шоғырландырылған қаржылық есепте қаржы құралдарының табылуы

Қаржылық активтер мен міндеттемелер Топ мәні көрсетілген қаржы құралдары болып табылатын шарттық қатынастарға түскен кезде қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Қаржы активтерін стандартты сатып алудың барлық жағдайлары есеп айырысуды жүзеге асыру күніне көрсетіледі.

(iii) Қаржы құралдар құнының бағалануы

Қаржы активі немесе міндеттеме өзгеруі кезең ішінде пайда немесе зиянның құрамында көрсетілетін, қаржы активін немесе міндеттемені сатып алуға немесе шығаруға тікелей жатқызылатын мәміле бойынша шығындар қаржы активі немесе міндеттеме жағдайында әділ құн бойынша емес бағаланады.

Бастапқы танудан кейін қаржы активтері активтер болып табылатын туынды құралдарды қоса алғанда сату немесе өзге де істен шығу нәтижесінде болуы мүмкін мәмілелер бойынша қандай да бір шығындарды шегермей, олардың әділ құны бойынша бағаланады, оған:

- тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып көнертілген құны бойынша бағаланатын несиелер мен дебиторлық борышкерлік;

- тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, өтеу мерзіміне дейін ұсталатын көнертілген құн бойынша бағаланатын;
- белсенді жұмыс істейтін нарықта нарықтық баға белгілеулері жоқ үлестік құралдарға инвестициялар тарту және олардың жеткілікті сенімділік дәрежесімен айқындауға болмайтын әділ құны жатпайды. Осындай құралдар нақты шығындар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелерді және әділ құн бойынша көрсетілген қаржы активін аудару тануды тоқтату өлшемдеріне сәйкес келмеген кезде туындайтын қаржылық міндеттемелерді қоспағанда, барлық қаржылық міндеттемелер көнертілген құн бойынша бағаланады.

(iv) Көнертілген құны

Қаржылық активтің немесе міндеттеменің көнертілген құны тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып айқындалған, сондай-ақ құнсызданудан болған залалды шегере отырып, бастапқы танылған құн мен өтеу сәтіндегі құн арасындағы айырманың жинақталған көнеруінің шамасына түзетілген борышкерліктің негізгі сомасын төлеуді шегере отырып, ол бойынша қаржылық актив немесе міндеттеме бастапқы тану сәтінде бағаланған құн болып табылады. Сыйақылар мен дисконттардың шамасы, сондай-ақ мәмілелер бойынша шығындар сомасы тиісті құралдың баланстық құнына енгізіледі және осы құралдың тиімді пайыздық мөлшерлемесін негізге ала отырып көнертілінеді.

(v) Әділ құн бойынша бағалау қағидалары

Әділ құн активті сату кезінде алынатын немесе негізгі нарықта бағалау күніне нарықтың қатысушылары арасында ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция шарттарында міндеттемелерді беру кезінде немесе ол болмаған жағдайда, Топтың көрсетілген күнге рұқсаты бар нарықта төленген неғұрлым тиімді бағаны білдіреді. Міндеттеменің әділ құны міндеттемені орындамау тәуекелін көрсетеді. Мүмкіндігінше, Топ белсенді нарықта осы құралдың баға белгілеуін пайдалана отырып құралдың әділ құнын бағалайды. Егер актив немесе міндеттеме бойынша операциялар жеткілікті жиілікпен және тұрақты түрде баға белгілеуді айқындау үшін жеткілікті көлемде жасалған жағдайда, нарық белсенді деп танылады.

Белсенді нарықта ағымдағы баға белгілеулер болмаған кезде Топ бақыланатын бастапқы деректерді барынша пайдаланатын және қадағаланбайтын бастапқы деректерді мейлінше азайтуға қолданатын бағалау әдістерін пайдаланады. Таңдалған бағалау әдістері нарыққа қатысушылардың осы жағдайларда назарға алатын барлық факторларды қамтиды.

Бастапқы тану кезінде қаржы құралының әділ құнының ең жақсы куәлігі әдетте мәміле бағасы, яғни төленген немесе алынған өтемнің әділ құны болып табылады. Егер Топ бастапқы тану кезінде әділ құн мәміле бағасынан ерекшеленетінін анықтаса және әділ құн ұқсас актив немесе міндеттеме үшін белсенді нарықта ағымдағы белгіленімдермен расталмаса және тек байқалатын бастапқы деректерді пайдаланатын бағалау әдістеріне негізделмесе, қаржы құралы бастапқы тану кезінде әділ құн мен мәміле бағасы арасындағы айырманы кейінге қалдыру үшін түзетілген әділ құн бойынша бастапқыда бағаланады. Бастапқы танудан кейін айырмашылық пайда немесе шығын құрамында құралдың бүкіл әрекет ету мерзімі ішінде тиісті түрде, бірақ бағалау байқалатын бастапқы деректермен толық расталған немесе операция аяқталған сәттен кешіктірмей көрсетіледі.

Егер әділ құн бойынша бағаланатын активтің немесе міндеттеменің сұраныс бағасы мен ұсыныс бағасы болса, активтер мен ұзақ позициялар сұраныс бағасының негізінде бағаланады, міндеттемелер мен қысқа позициялар ұсыныс бағасының негізінде бағаланады.

Топ өзгерістер жүзеге асырылған әділ құн сатысындағы деңгейлер арасындағы аударымдарды есепті кезеңнің соңында мойындайды.

(vi) Кейінгі бағалау кезінде туындайтын пайда мен залал

Қаржылық активтің немесе міндеттеменің әділ құнының өзгеруі кезінде туындайтын пайда немесе шығындар былайша көрсетіледі:

- өзгеруі кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын санатқа сыныпталған қаржы құралы бойынша пайда немесе залал пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі;
- сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайда немесе шығын меншікті капиталдың құрамында (сату үшін қолда бар борыштық қаржы құралдары бойынша шетел валютасындағы құнсызданудан пайдадан болған залалдарды және қалдықтарды аударудан болған пайда немесе залалды қоспағанда) активтерді тану тоқтатылған сәтке дейін, бұрын меншікті капиталдың құрамында көрсетілген жинақталған пайда немесе залал пайда немесе шығын құрамына көшіріледі. Сату үшін қолда бар қаржы активі бойынша пайыздық кірістер тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайда немесе шығын құрамында пайда болған сәтте көрсетіледі.

Көнертілген құн бойынша көрсетілген қаржы активтері мен міндеттемелер бойынша пайда немесе шығын қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда, сондай-ақ тиісті көнеруді есептеу процесінде пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

(vii) Тануды тоқтату

Топ қаржылық активінен түсетін ақша қаражатының ағымына шартта қарастырылған құқықтың қызмет ету мерзімі аяқталған кезде немесе осы қаржылық активіне берілетін меншік құқығына байланысты барлық дерлік тәуекел мен пайда екінші тарапқа берілетін мәміле жүргізу нәтижесінде осы активтен ақша қаражатының ағымын алу құқығын берген кезде немесе Топ осы қаржылық активқа меншік құқығына байланысты барлық дерлік тәуекел мен пайданы бермегенде және сақтамағанда және осы қаржылық активіне бақылауды сақтап қалмағанда қаржылық активті тануды тоқтатады. Топ құрған немесе оның артында сақталған тануды тоқтату үшін талаптар сақталатын берілген қаржы активтеріне қатысудың кез келген үлесі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте жеке актив немесе міндеттеме ретінде танылады. Топ ол бойынша шарттық міндеттемелер орындалған, күші жойылған немесе тоқтатылған кезде қаржылық міндеттемені тануды тоқтатады.

Топ шарттары бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есебінде танылған активтерді беретін мәміле жасайды, бірақ бұл кезде ол берілген активтерге меншік құқығына байланысты барлық немесе барлық дерлік тәуекелдер мен пайданы сақтап қалады. Барлық немесе іс жүзіндегі барлық тәуекелдер мен пайданы сақтай отырып, Топ берілген активтерді тануды тоқтатпайды

Топ шарттары бойынша өзінде сақтамайтын, бірақ қаржы активіне меншік құқығынан туындайтын барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде бермейтін мәмілелерді жасау кезінде, егер Топ активке бақылауды жоғалтса, осы активті тану тоқтатылады.

Егер активті беру кезінде Топ оны бақылауды сақтап қалатын болса, ол активті оның құнының өзгеруіне Топтың бейімділік дәрежесі ретінде айқындалатын активке қатысуды өзінде сақтаған дәрежеде тануды жалғастырады.

Топ өндіріп алуға үмітсіз деп танылған активтерді есептен шығарады.

(viii) Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу

Топтың қаржылық активтері мен міндеттемелері өзара есепке алынады және егер бұл үшін тараптардың өзара есепке алу жолымен борышкерлікті реттеу немесе активті сату және міндеттемені бір мезгілде орындау ниеттері болған жағдайда, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте салыстырылған түрде көрсетіледі.

(к) Құнсыздану

Топ әрбір есепті кезеңнің соңында қаржы активінің құнсыздануының немесе қаржы активтері Топтың объективті куәліктерінің болуы мәніне бағалау жүргізеді. Мұндай куәліктер болған жағдайда Топ құнсызданудан болған кез келген шығын мөлшерін бағалайды.

Қаржы активі немесе қаржы активтері тобы құнсызданады және құнсызданудан болған шығындар қаржы активін бастапқы танудан кейін болған бір немесе бірнеше оқиғалардың (залал туындаған жағдайда) нәтижесінде құнсызданудың объективті дәлелдемелері болған жағдайда ғана және көрсетілген оқиға (немесе оқиғалар) жеткілікті сенімділік дәрежесімен бағалануы мүмкін. қаржы активі немесе қаржы активтері тобы бойынша болжанатын болашақ ақша қаражатының ағындарына әсер еткен жағдайда ғана орын алады.

Қаржы активтерінің құнсыздануының объективті куәліктеріне қарыз алушы жол берген міндеттемелерді орындамау (дефолт) немесе төлемдердің мерзімін өткізіп алу, қарыз алушының Шарт бойынша міндеттемелерін немесе Шарт талаптарын бұзуы, кез келген басқа жағдайда Топ қарыз алушының немесе эмитенттің ықтимал банкроттығының белгілерін, бағалы қағаз үшін белсенді нарықтың жоғалуы, қамтамасыз ету құнының төмендеуі немесе активтер тобына жататын басқа да байқалатын деректер кіруі мүмкін топқа кіретін қарыз алушылардың төлем қабілеттілігінің нашарлауы немесе көрсетілген топқа кіретін қарыз алушылардың міндеттемелерді орындамауымен (дефолтпен) ара қатынасын орнататын экономикалық шарттардың өзгеруін қарастырмайтын еді.

Сату үшін қолда бар үлестік бағалы қағазға салынған инвестициялардың әділ құнының осы бағалы қағаз бойынша нақты шығындардан төмен құнға дейін елеулі немесе ұзақ төмендеуі құнсызданудың объективті куәлігі болып табылады.

(i) Көнерген құнымен сипатталған қаржылық активтері

Көнерген құны бойынша көрсетілетін қаржы активтері, негізінен, несиелерден және басқа да дебиторлық борышкерліктен (бұдан әрі – "несиелер және дебиторлық борышкерлік") тұрады. Топ ықтимал құнсыздануды анықтау мақсатында несиелер мен дебиторлық борышкерлікке үнемі бағалау жүргізеді.

Топ алдымен жеке-жеке елеулі болып табылатын несиелер мен дебиторлық борышкерлік бойынша жеке және бөлек елеулі болып табылмайтын несиелер мен дебиторлық борышкерлік бойынша жеке немесе ұжымдық құнсызданудың объективті дәлелдемелерінің болуын бағалайды. Егер Топ бөлек бағаланатын несие немесе дебиторлық борышкерлік бойынша құнсызданудың объективті дәлелдемелерінің жоқтығын елеулі немесе жоқ деп анықтаған жағдайда, несие немесе дебиторлық борышкерлік несие тәуекелдің ұқсас сипаттамалары бар несиелер мен дебиторлық борышкерлік тобына енгізіледі және Топтың құрамында ұжымдық негізде активтер құнсыздану мәніне бағаланады. Құнсызданудан болған шығын пайда болатын немесе бар болуын жалғастыратын құнсыздану мәніне бөлек бағаланатын несиелер мен дебиторлық борышкерлік құнсыздану мәніне ұжымдық бағалауға енгізілмейді.

Несие немесе дебиторлық борышкерлік бойынша құнсызданудан болған залалдың объективті дәлелдемелері болған жағдайда шығын сомасы несиенің немесе дебиторлық борышкерліктің баланстық құны мен ағымдағы сәтке келтірілген, несие немесе дебиторлық борышкерлік бойынша сыйақының бастапқы тиімді мөлшерлемесін пайдалана отырып дисконтталған кепілдіктер мен қамтамасыз етудің өтелетін құнын қоса алғанда, ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарының құны арасындағы айырма ретінде өлшенеді. Жасалған шарттардың талаптарына сәйкес ақша қаражатының ағындары және ағымдағы экономикалық жағдайларды көрсететін қолда бар тиісті ақпарат негізінде түзетілген шығындарды алудың тарихи тәжірибесі ақша қаражатының болжамды ағындарын айқындау үшін негіз болып табылады.

Бірқатар жағдайларда несие немесе дебиторлық борышкерлік бойынша құнсызданудан болған шығын сомасын анықтау үшін қажетті қолда бар ақпарат шектелуі немесе ағымдағы шарттар мен мән-жайларға одан әрі сәйкес келмеуі мүмкін. Егер қарыз алушы қаржылық қиындықтарды бастан кешірген, ал осындай қарыз алушыларға қатысты қолжетімді ақпараттың көлемі шектелген жағдайда мұндай жағдай орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда компания құнсызданудан болған шығын сомасын анықтау үшін өзінің тәжірибесі мен пайымдауларын пайдаланады.

Несиелердің және дебиторлық борышкерліктің құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнның кейінгі ұлғаюы құнсызданудан болған шығындар танылғаннан кейін болған оқиғамен объективті байланысты болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады.

Егер өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар немесе дебиторлық борышкерлік бойынша борышкерлікті өндіріп алу мүмкін болмаған жағдайда, онда талап құнсыздануға тиісті резерв есебінен есептен шығарылады. Топ өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды немесе дебиторлық борышкерліктің қалдығын (және құнсыздануға арналған кез келген тиісті резервтерді) басшылық өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды және дебиторлық борышкерлікті өндіріп алу мүмкін еместігін анықтағаннан кейін және активтерді өндіріп алу бойынша барлық қажетті рәсімдер аяқталғанын анықтағаннан кейін есептен шығарады.

(ii) Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтері

Нақты шығындар бойынша көрсетілетін қаржы активтеріне еншілес кәсіпорынға инвестициялар және сату үшін қолда бар қаржы активтерінің құрамына енгізілген, олардың әділ құны сенімділіктің жеткілікті дәрежесімен анықталмайтындықтан, әділ құны бойынша көрсетілмейді. Мұндай инвестициялардың құнсыздануынан болған объективті белгілері болған жағдайда құнсызданудан болған шығын инвестициялардың баланстық құны мен ағымдағы сәтке келтірілген, ұқсас қаржы активтері бойынша пайданың ағымдағы нарықтық нормасын пайдалана отырып дисконтталған ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарының құны арасындағы айырма ретінде есептеледі. Көрсетілген инвестициялардың құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және қалпына келтірілуге жатпайды.

(iii) Сатуға арналған қолда бар қаржы активтері

Сатуға арналған қолда бар қаржы активтерінің құнсыздануынан болған залалдар өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған шығынды қайта жіктеу түзету ретінде пайданың немесе залалдың құрамына аудару арқылы танылады. Өзге жиынтық кіріс құрамынан пайда немесе шығын құрамына қайта сыныпталатын жинақталған шығын бұрын құрамында танылған құнсызданудан болған залалды, пайданы немесе шығынды шегере отырып, негізгі сома мен көнерудің кез келген төлемдерін шегере отырып, сатып алу құны мен ағымдағы әділ құн арасындағы айырманы білдіреді. Ақшаның уақытша құнына жататын құнсыздануға резервтің өзгеруі пайыздық кірістің компоненті ретінде көрсетіледі.

Егер кейінгі кезеңде сату үшін қолда бар құнсызданған борыштық бағалы қағаздың әділ құны өскен және ұлғаю пайда немесе шығын құрамында құнсызданудан болған залал танылғаннан кейін болған оқиғамен объективті байланысты болған жағдайда, құнсызданудан болған залал қалпына келтіріледі және қалпына келтірілген шама пайда немесе шығын құрамында танылады. Алайда сатуға арналған қолда бар құнсызданған үлестік бағалы қағаздың кез келген әділ құнын қалпына келтіру кейіннен өзге жиынтық кіріс құрамында танылады.

(iv) Қаржылық емес активтер

Кейінге қалдырылған салық активтерінен өзгеше қаржылық емес активтер құнсыздану белгілерінің болуы мәніне әрбір есепті күнгі жағдай бойынша бағаланады. Қаржылық емес активтердің өтелетін құны сату бойынша шығындарды және пайдаланудан түскен құндылықтарды шегергендегі әділ құнның ең үлкен шамасы болып табылады. Пайдаланудан түскен құндылықтарды айқындау кезінде ақша қаражатының болжамды болашақ ағындары ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын және осы активке тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, олардың ағымдағы сәтіне келтірілген құнына дисконтталады. Ақша қаражатының ағынын тудыратын актив үшін басқа активтермен туындайтын ақша қаражатының ағындарына айтарлықтай тәуелсіз өтелетін құн актив тиесілі ақша қаражатын тудыратын активтер тобы бойынша айкындалады. Ақша қаражатын тудыратын активтің немесе активтер Топтың баланстық құны оның өтелетін құнынан асып кеткен кезде құнсызданудан болған шығын танылады.

Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған барлық шығындар пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнды айқындау кезінде пайдаланылатын бағаларда өзгерістер болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады. Активтің құнсыздануынан болған кез келген шығын, егер құнсызданудан болған шығын шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмеген болса активтің баланстық құны осындай баланстық құнынан (көнеруді шегергенде) аспайтын көлемде қалпына келтірілуге жатады.

(л) "РЕПО" және "кері РЕПО" келісімдері

Кері сатып алу міндеттемесімен сату туралы келісімдер (бұдан әрі – "РЕПО" келісімдері) шеңберінде сатылған бағалы қағаздар бағалы қағаздардың кепілімен қамтамасыз етілген қаржыландыруды тарту бойынша операциялар ретінде көрсетіледі, бұл ретте бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілуін жалғастырады, ал контрагенттер алдындағы міндеттемелер "РЕПО" келісімдері бойынша несиегерлік борышкерлік құрамына енгізіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасы арасындағы айырма пайыздық

шығынды білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, "РЕПО" келісімінің қолданылу кезеңіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Кері сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімдер (бұдан әрі – "кері РЕПО" келісімдері) шеңберінде сатып алынған бағалы қағаздар, мерзімі үш айдан төмен қысқа мерзімді "кері РЕПО" келісімдері "Ақша қаражаты және олардың баламалары" бабы бойынша көрсетіледі, ұзақ мерзімді келісімдер "кері РЕПО" келісімдері бойынша дебиторлық борышкерлік құрамына енгізіледі. Сатып алу бағасы мен кері сату бағасы арасындағы айырма пайыздық табысты білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, "кері РЕПО" келісімінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі.

(м) Резервтер

Резерв Топта орын алған оқиғаның нәтижесінде заңды немесе негізделген міндеттеме пайда болған және осы міндеттемені орындау үшін қаражатты алаңдату талап етілетін ықтималдығы болған жағдайда қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Егер мұндай міндеттеменің сомасы елеулі болса, онда резервтер ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесін пайдалана отырып, ақша қаражатының болжамды болашақ ағындарын дисконттау жолымен және бұл қолданылатын жерде осы міндеттемеге тән тәуекелдерді айқындалады.

(н) Акционерлік капитал

(i) Қарапайым акциялар

Қарапайым акциялар меншікті капитал ретінде жіктеледі. Қарапайым акцияларды және акцияға опционды тікелей шығаруға байланысты қосымша шығындар меншікті капитал шамасынан салық нәтижесін есепке ала отырып көрсетіледі.

(ii) Меншікті акцияларының сатып алынуы

Топ меншікті акцияларды сатып алған жағдайда, осы сатып алуға тікелей байланысты шығындарды қоса алғанда, төленген сома шоғырландырылған қаржылық есептілікте меншікті капиталдың азаюы ретінде көрсетіледі.

(iii) Дивидендтер

Топтың дивидендтерді жариялау және төлеу мүмкіндігі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен реттеледі.

Қарапайым акциялар бойынша дивидендтер олардың жариялануына қарай бөлінбеген пайданы пайдалану ретінде шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

(о) Салық салымы

Табыс салығының сомасы ағымдағы салық сомасын және кейінге қалдырылған салық сомасын қамтиды. Табыс салығы өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілетін операцияларға немесе тиісінше өзге жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншікті капитал құрамында көрсетілетін тікелей капитал шоттарында көрсетілетін меншік иелерімен жасалатын операцияларға жататын сомаларды қоспағанда, пайданың немесе залалдың құрамында толық көлемде көрсетіледі.

Ағымдағы салық

Ағымдағы табыс салығы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыста болған табыс салығы бойынша мөлшерлемелерді, сондай-ақ өткен есепті жылдардағы табыс салығы сомасын нақтылау нәтижесінде туындаған міндеттемелер сомасын ескере отырып, бір жылдағы салық салынатын пайданың болжамды мөлшері негізге алына отырып есептеледі. Ағымдағы табыс салығы бойынша міндеттеме есебіне дивидендтерге байланысты туындаған салық міндеттемесінің шамасы да енгізіледі.

Кейінге қалдырылған салық

Кейінге қалдырылған салық оларды шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсету мақсаттары үшін айқындалатын активтер мен міндеттемелердің баланстық құны мен олардың салық базасы арасында туындайтын уақытша айырмаларға қатысты танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері пайдаланылмаған салық шығындарына, пайдаланылмаған салық несиелеріне және шегерілетін уақытша айырмашылықтарға қатысты олар есебінен іске асырылуы мүмкін болашақ салық салынатын пайданы алу мүмкін шамада ғана танылады. Болашақта салық салынатын пайданың шамасы қайтаруға тиісті салық салынатын уақытша айырмалар көлемінің негізінде анықталады. Кейінге қалдырылған салық активтерінің шамасы әрбір есепті күнгі жағдай бойынша талданады және тиісті салық пайдасын өткізу одан әрі ықтимал болып табылмайтын шамада азаяды. Мұндай есептен шығару болашақ салық салынатын пайданың болуы ықтималдығы артқан жағдайда қалпына келтіруге жатады.

Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта бағаланады және салық салынатын болашақтағы пайда осы кейінге қалдырылған салық активін өтеуге мүмкіндік беретін шамада танылады.

Кейінге қалдырылған салықтың шамасы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыстағы немесе мәні бойынша қолданысқа енгізілген заңдарды негізге ала отырып, уақытша айырмаларды қалпына келтіру сәтінде болашақта қолданылатын салық мөлшерлемелеріне сүйене отырып айқындалады. Кейінге қалдырылған салықты бағалау Топтың есепті кезеңнің соңында активтер мен міндеттемелердің баланстық құнын өтеуді жоспарлайтын тәсілге байланысты салықтың салдарын көрсетеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, егер ағымдағы салық активтерін ағымдағы салық міндеттемелеріне қарсы есепке алуды жүргізу заңды түрде бекітілген құқығы болған жағдайда есептеледі және осы активтер мен міндеттемелер бір салық органы сол бір салық салынатын кәсіпорыннан, не әртүрлі салық салынатын кәсіпорындардан өндіріп алатын пайдаға салынатын салықтарға жатады, бірақ бұл кәсіпорындар ағымдағы салық міндеттемелері мен активтерін нетто-негізде реттеуге ниетті немесе осы кәсіпорындардың салық активтерін сату олардың салық міндеттемелерін өтеумен бір мезгілде жүзеге асырылатын болады.

(п) Шоғырландырылған қаржы есептілігіндегі пайда мен залалды тану

Пайыздық кірістер мен шығындар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Басқа комиссиялар, сондай-ақ өзге кірістер мен шығындар тиісті қызметті ұсыну күні пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

Дивидендтер нысанындағы кіріс дивидендтер жарияланған күнгі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетіледі.

(р) Жалға алу

2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданылатын есеп саясаты

Шарт жасасу кезінде Топ шарттың жалға алу шартының толық немесе оның жекелеген компоненттері болатындығын бағалайды.

Шарт жалға алу шарты болып табылады немесе егер осы шарт бойынша белгілі бір уақыт кезеңі ішінде өтеуге айырбасталатын сәйкестендірілген активтің пайдаланылуын бақылау құқығы берілетін болса, жалға алу компоненті болады. Осы Шарт бойынша сәйкестендірілген активтің пайдаланылуын бақылау құқығы берілгенін бағалау үшін Топ 16 ХКЕС (IFRS) сәйкес жалға алу анықтамасын қолданады.

Бұл есеп саясаты 2019 жылдың 1 қаңтарында немесе одан кейін жасалған шарттарға қолданылады.

(i) Компания жалға алушы болып табылатын жалға алу шарттары

Әрекет ету немесе жалға алу компонентін қамтитын шартты түрлендіруді бастау кезінде Топ шартта көзделген әрбір жалға алу компонент өтеуді оның оқшауланған келісімдердің салыстырмалы бағасы негізінде бөлінеді. Алайда, кейбір жылжымайтын мүлік объектілерін жалға алу шарттарына қатысты Топ жалға алу болып табылмайтын компоненттерді бөлмеу және жалға алу компоненттері мен жалға алу болып табылмайтын тиісті компоненттерді жалға алудың бір компоненті ретінде есепке алу туралы шешім қабылдады.

Топ активті пайдалану және жалға алу басталған күнгі жалға алу бойынша міндеттеме құқығы нысанында мойындайды. Пайдалану құқығы нысанындағы актив бастапқыда жалға алу басталған күні немесе осындай күнге дейін жасалған жалға алу төлемдерінің шамасына түзете отырып, келтірілген бастапқы тікелей шығындарға ұлғайтылған жалға алу жөніндегі міндеттеменің бастапқы шамасын құрайтын бастапқы құны бойынша және жалға алу бойынша алынған ынталандырушы төлемдерді шегере отырып, базалық активті бөлшектеу және орнын ауыстыру, базалық активті немесе ол орналасқан телімді қалпына келтіру кезінде туындаған шығындардың бағалау шамасы бойынша бағаланады.

Жалға алу шартына сәйкес базалық активке меншік құқығы Топқа жалға алу мерзімінің соңына дейін берілетін немесе пайдалану құқығы нысанындағы активтің бастапқы құны Топтың сатып алуға опционды орындауын көрсететін жағдайларды қоспағанда, кейіннен пайдалану құқығы нысанындағы актив жалға алу басталған күннен бастап және жалға алу мерзімі аяқталғанға дейін желілік әдіспен көнертілінеді. Мұндай жағдайларда пайдалану құқығы нысанындағы актив негізгі құралдар үшін қолданылатын тәсілді пайдалана отырып айқындалатын базалық активті пайдалы пайдалану мерзімі ішінде көнертілінеді. Бұған қосымша пайдалану құқығы нысанындағы активтің құны бар болған кезде құнсызданудан болған шығындардың шамасына кезеңмен төмендейді, сондай-ақ жалға алу бойынша міндеттемелерге белгілі бір қайта бағалау жүргізу кезінде түзетіледі.

Жалға алу бойынша міндеттеме бастапқыда жалға алу шартына енгізілген пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып дисконтталған, жалға алу басталған күні төленбеген жалға алу төлемдерінің келтірілген құны бойынша немесе егер мұндай мөлшерлеме Топтың қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдалана отырып оңай айқындалмағанда бағаланады. Әдетте, Топ өзінің қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін дисконттау мөлшерлемесі ретінде пайдаланады.

Топ әр түрлі сыртқы көздерден пайыздық мөлшерлемелерге сүйене отырып, қосымша қарыз қаражатын тартудың өз мөлшерлемесін айқындайды және жалға алынатын активтің түрі мен жалға алу шарттарын ескеру үшін белгілі бір түзетулер жасайды.

Жалға алу бойынша міндеттемелерді бағалауға енгізілетін жалға алу төлемдері, оларға:

- мәні бойынша тіркелген төлемдерді қоса алғанда, тіркелген төлемдер;
- жалға алудың басталу күніне индексті немесе мөлшерлемені пайдалана отырып бастапқы бағаланатын индекске немесе мөлшерлемеге байланысты ауыспалы жалға алу төлемдері;
- соманы, күтіліп отырғандай тарату құнын кепілдіру бойынша жалгерлер төлейді;
- егер Топтың осы опционды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, сатып алуға арналған опционды орындау бағасы, егер компания осы опционды жалға алуды ұзартуды орындайтынына жеткілікті сенімділік болса, жалға алуды ұзартуға арналған опционның болу түрі пайда болатын қосымша жалға алу кезеңі ішінде жалға алу төлемдері және Топ жалға алуды мерзімінен бұрын тоқтатпайтынына жеткілікті сенімділік болған жағдайларды қоспағанда, жалға алуды мерзімінен бұрын тоқтату үшін айыппұлдар орындалады.

Жалға алу бойынша міндеттеме тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, көнертілген құны бойынша бағаланады. Егер Топ сатып алуға арналған опционды, жалға алуды ұзартуға немесе оны тоқтатуға арналған опционды орындау-орындамайтынын өзгертсе немесе егер шын мәнінде тіркелген төлем болып табылатын жалға алу төлемі қайта қаралса, онда ол индекстің немесе мөлшерлеменің өзгеруіне байланысты болашақ жалға алу төлемдері өзгерсе, егер Топ тарату құнының кепілдігі бойынша төлеуге жататын соманың бағасы өзгерсе, қайта бағаланады.

Жалға беру бойынша міндеттеме осылайша қайта қаралғанда, тиісті түзету пайдалану құқығы нысанындағы активтің баланстық құнына қатысты жүргізіледі немесе егер активтің баланстық құны пайдалану құқығы нысанындағы бұрын нөлге дейін азайтылған болса, пайдаға немесе шығынға жатқызылады.

Топ қысқа мерзімді жалға алу шарттарына қатысты пайдалану құқығы және жалға алу бойынша міндеттемелер нысанындағы активтерді танымау туралы шешім қабылдады. Топ осындай шарттарға сәйкес жүзеге асырылатын жалға алу төлемдерін жалға алу мерзімі ішінде желілік әдіспен шығын ретінде таниды.

(ii) Компанияның жалға беруші болып табылатындығы жөнінде жалға алу шарттары

Салыстырмалы кезеңде жалға беруші ретінде Топ қолданған есеп саясаты ХҚЕС (IFRS) 16 талаптарынан ерекшеленбеген.

2019 жылдың 1 қаңтарына дейін қолданылатын саясат

2019 жылғы 1 қаңтарға дейін жасалған шарттар бойынша Топ осы Келісім жалпы жалға алу бола ма немесе бағалау негізінде жалға алу элементін:

- келісімнің орындалуы қандай да бір нақты активті немесе активтерді пайдалануға байланысты ма; және
- осы Келісім шеңберінде активті пайдалану құқығы берілетіндігін қамтитынын анықтады.

Егер мынадай шарттардың кез келгені орындалса, келісім активті пайдалану құқығын берді:

- сатып алушы сол уақытта осы актив шығарған өнімді елеусіз көлемнен асатын көлемде ала отырып немесе бақылай отырып, осы активті басқаруға мүмкіндігі немесе құқығы болды;
- сатып алушының активке физикалық қол жетімділікті бақылау мүмкіндігі немесе құқығы бар, бұл ретте осы актив өндірген өнімді елеусіз көлемнен асатын көлемде алады немесе бақылайды;
- деректер мен жағдайлар басқа тараптардың елеусіз көлемнен асатын көлемде өнім алатыны ықтималдығының төмендігін көрсетті және бұл ретте өнім бірлігінің бағасы шартта өнім бірлігінің сомасы ретінде тіркелмеген және өнім бірлігінің ағымдағы нарықтық бағасына тең емес.

(iii) Компания жалға алушы ретінде

Салыстырмалы кезеңде Топ жалға алушы ретінде жалға алу шарттарын сыныптады, оларға сәйкес қаржылық жалға алу ретінде активті иеленуге байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде берді. Бұл жағдайда жалға алынған активтер бастапқыда ең аз шамалар әділ құны бойынша немесе ең аз жалға алу төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланды. Шартты жалға алу төлемін қоспағанда, жалға алушыдан талап етілген жалға алу мерзімі ішіндегі төлемдер ең аз жалға алу төлемдері болып табылады. Бастапқы танудан кейін активтер осындай активтерге қолданылатын есеп саясатына сәйкес есепке алынды.

Операциялық жалға алу ретінде сыныпталған қалған шарттар бойынша жалға алынған активтер Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте танылмаған. Операциялық жалға алу бойынша төлемдер жалға алу мерзімі ішінде пайданың немесе залалдың құрамында желілік әдіспен танылған. Жалға алу шарттары шеңберінде алынған ынталандырушы төлемдер жалға алу мерзімі ішінде жалға алу бойынша жалпы шығындардың ажырамас бөлігі ретінде танылды.

(iv) Компания жалға беруші ретінде

Шарттың жалгерлік компонентін мазмұндайтын әрекеті мен түрленуі басталғанда Топ шартта көзделген әрбір жалгерлік компонентін өтеуді оқшауланған мәміленің салыстырмалы бағасының негізінде бөледі.

Топ жалға беруші болып табылатын жағдайларда, ол жалға алу қатынастары басталған күні шарттардың әрқайсысы қаржылық жалға немесе операциялық жалға беру болып табылатынын айқындайды.

Жалға алу шартын топтастыру үшін компания жалгерлік шартының базалық активке иелік етуімен байланысты барлық тәуекелдер мен пайданы іс жүзінде беретініне жалпы баға береді. Егер бұл орын алса, онда жалгерлік шарты қаржылық жалға алу болып табылады; әйтпесе шарт операциялық жалға алу болып табылады. Осы бағалау шеңберінде Топ белгілі бір индикаторларды, атап айтқанда, жалгерлік мерзімі активті экономикалық пайдалану мерзімінің елеулі бөлігін құрау-құрамауын қарастырады.

Топ операциялық жалгерлік шарттары бойынша алынған жалгерлік төлемдерін жалгерлік мерзімі ішінде желілік әдіспен пайда ретінде таниды.

(с) Жаңа стандарттар және пайдалануға қабылданбаған түсініктемелер

Бірқатар жаңа стандарттар 2020 жылдың 1 қаңтарынан кейін басталатын жылдық кезеңдер үшін оларды мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен күшіне енеді. Дегенмен, Топ шоғырландырылған қаржылық есептілігін мерзімінен бұрын қолдануды жүзеге асырмаған.

17 ҚХЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

17 ҚХЕС (IFRS) қолдану аясы ҚХЕС (IFRS) 4 "Сақтандыру шарттарына" ұқсас. Бастапқы тану кезінде сақтандыру шарттары тобының міндеттемесі мынадай құрауыштардан тұрады:

- Міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары сақтанушылардың құқықтары мен міндеттемелерінің келтірілген құныға тәуекелді ескере отырып, түзетілгенін білдіреді, олар мыналарды қамтиды:
 - болашақтағы ақша ағындарын бағалау;
 - дисконттау; және
 - қаржылық емес тәуекелді ескере отырып, тәуекелді түзету.

Шарт бойынша қызметтер маржасы (CSM) сақтандыру кезеңі ішінде қызметтердің көрсетілуіне қарай Топ мойындайтын еңбек сіңірілмеген пайда болып табылады.

Бастапқы тану кезінде таза жылыстауды білдіретін міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындары тікелей шығын ретінде танылады.

Бастапқы танудан кейін сақтандыру шарттары тобының міндеттемесі қалған сақтандыру өтемі бойынша міндеттемені (міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындарын және CSM), сондай-ақ есептелген сақтандыру шағымдары міндеттемелерін (сақтандыру шағымдарына қатысты міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындарын және қазірдің өзінде келтірілген, бірақ әлі төленбеген шығындарды) қамтиды.

Міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағындарын қайта бағалау ағымдағы бағалауды көрсету мақсатында әрбір есепті күнге жүргізіледі. Жалпы, міндеттемелерді орындау бойынша ақша ағымындағы өзгерістер әртүрлі тәсілдермен ескеріледі:

- Ақшаның уақытша құнының және қаржылық тәуекелдің ықпалының өзгеруі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте және пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Белгілі бір критерийлерді орындау кезінде жеңілдетілген тәсіл – сақтандыру сыйлықақысын бөлу тәсілі пайдаланылуы мүмкін.

Бағалаудың жалпы моделі ол қолданылатын жағдайда модификацияланады:

- Топ басқаратын қайта сақтандыру шарттары;
- тікелей қатысу шарттары; және

– дискрециялық қатысу белгілері бар инвестициялық келісімшарттар.

Сақтандыру шарттары бойынша табыс Топ сыйақы алуды күткен қызметтерге жататын әрбір есепті кезеңге қалған сақтандыру жабдығына қатысты міндеттеменің өзгеруі нәтижесінде алынады.

Инвестициялық компоненттер сақтандыру шарттары бойынша кірістерден және сақтандыру қызметтеріне арналған шығындардан алынып тасталады. Сақтандыру жөніндегі қызметтердің нәтижелері қаржылық кірістерден немесе сақтандыру жөніндегі шығындардан бөлек ұсынылады. Топ пайда немесе шығын және басқа жиынтық кіріс арасында сақтандыру бойынша қаржылық кірістер мен шығындарды бөлуді таңдай алады.

17 ХҚЕС (IFRS) 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдер үшін күшіне енеді.

Егер ХҚЕС (IFRS) 9 "Қаржы құралдары" және ХҚЕС (IFRS) 15 "Сатып алушылармен шарттар бойынша түсім" қабылданған немесе бұрын қолданылатын болса, мерзімінен бұрын қабылдауға рұқсат етілген.

Толық ретроспективті қолдану талап етіледі – алайда, егер ол орынды болмаса, өзгертілген ретроспективті тәсіл және әділ құн негізіндегі тәсіл бар.

Қазіргі уақытта Топ ҚЕХС (IFRS) 17 енгізу жоспарын әзірлеу барысында.

ХҚЕС (IFRS) 9 «Қаржы құралдары»

2014 жылғы шілдеде жарияланған ХҚЕС (IFRS) 9 "Қаржы құралдары" қолданыстағы нұсқауды ХҚЕС (IAS) 39 "Қаржы құралдары: тану және бағалау" алмастырды және қаржы құралдарын жіктеу мен бағалауға, қаржы активтерінің құнсыздануына және хеджирлеуді есепке алуға қатысты талаптарды қамтиды.

(i) Сыныптау – қаржы активтері

9 ХҚЕС (IFRS) осы активтерді басқару үшін пайдаланылатын бизнес-модельді және олармен байланысты ақша ағындарының сипаттамаларын көрсететін қаржы активтерін жіктеуге және бағалауға жаңа тәсілді көздейді.

9 ХҚЕС (IFRS) қаржылық активтерді бағалаудың үш негізгі санатын көздейді: көнертілген құны бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша. Стандарт 39 ХҚЕС (IAS) қолда бар қаржылық активтердің: өтеу мерзіміне дейін ұсталатын, несиелер мен дебиторлық борышкерлік және сату үшін қолда бар санаттарын жояды

Қаржы активі көнертілген құны бойынша, егер ол төмендегі екі шартқа жауап берсе және Топтың қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыныпталмаса ғана бағаланады:

- ол бизнес-модель шеңберінде ұсталады, оның мақсаты шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін активтерді ұстау болып табылады; және
- оның шарттық талаптары тек негізгі соманы және бастапқы соманың өтелмеген бөлігінің пайыздарын төлеуді ғана білдіретін ақша ағындарының белгіленген мерзімде пайда болуын көздейді.

Қаржылық актив басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша, егер ол төмендегі екі шарттарға жауап берсе және топтың қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелмесе ғана бағаланады:

- ол бизнес-модель шеңберінде ұсталады, оның мақсаты шартта көзделген ақша ағындарын алу жолымен де, қаржы активтерін сату жолымен де қол жеткізіледі; және
- оның шарттық талаптарды көздейді пайда болуы, белгіленген мерзімде ақша ағындарының білдіретін ғана төлеуге негізгі сомасын және проценттерді өтелмеген негізгі сомасының бір бөлігі.

Үлестік құралдардың саудасына арналмаған инвестицияларды бастапқы тану кезінде топ өзге жиынтық кіріс құрамында инвестициялардың әділ құнының кейінгі өзгерістерін ұсыну туралы, оны кейіннен күшін жою құқығынсыз, өз қалауы бойынша шешім қабылдай алады. Осы таңдау әрбір инвестициялар үшін жеке-жеке жүргізіледі.

Жоғарыда сипатталғандай өзге жиынтық кіріс арқылы көнертілген құны бойынша немесе әділ құны бойынша оларды бағалау үшін критерийлерге жауап бермейтін барлық қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланады. Бұдан басқа, бастапқы тану кезінде Топ өз қалауы бойынша, кейіннен қайта сыныптау құқығынсыз, көнертілген құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалау үшін критерийлерге жауап беретін қаржылық активті, егер бұл өзгеше туындайтын есептік сәйкессіздікті жоюға немесе елеулі азайтуға мүмкіндік берсе, пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына сыныптай алады.

Бастапқы тану кезінде қаржылық актив үш санаттың біріне сыныпталады. Қаржы активтерін жіктеуге қатысты өтпелі ережелерге қатысты (v) тармақты қараңыз.

Бизнес-моделді бағалау

Топ қаржылық құралдарының портфельі деңгейінде қаржылық актив ұсталып қалатын бизнес-модель аясында бағалау жүргізеді, өйткені бұл бизнесті басқаруды және басшылыққа ақпарат ұсыну әдісін ең үздік үлгіде көрсетеді. Топ келесі ақпарат талдайды:

- Осы портфельді басқару үшін белгіленген саясат пен мақсаттар, сондай-ақ аталған саясаттарды тәжірибеде іске асыру. Атап айтқанда, шартта қарастырылған пайыздық кірісті алуды басқару стратегиясын, пайыздық мөлшерлеменің белгілі бір құрылымын қолдауды, қаржылық активті өтеу мерзімінің осы активтерді қаржыландыру үшін пайдаланылатын қаржылық міндеттемелерді өтеу мерзіміне сәйкес келуін немесе ақшалай қаражаттың күтілетін жылыстауы немесе активтерді сату арқылы ақша ағымын іске асыруға бағытталған.
- Портфельдің нәтижелілігі қалай бағаланады және бұл ақпарат Топ басшылығына қалай жеткізіледі.
- Бизнес-модельдің (және осы бизнес-модель аясында ұсталатын қаржылық активтерінің) нәтижелігіне әсер ететін тәуекелдер және бұл тәуекелдерді басқару қалай жүзеге асырылады .
- Портфельді басқаруға жауапты менеджерлерге сыйақы беру қалай жүргізіледі (мысалы, бұл сыйақыны беру аталған активтердің немесе шартта қарастырылған ақша қаражаты ағымдарының активтерден алынған әділ құнына тәуелді ме).
- Өткен кезеңдерді сатылымдардың жиілігі, көлемі және мерзімдері, мұндай сатылымдардың себептері, сондай-ақ сатылымның болашақта күтілетін деңгейі Алайда сату деңгейлері туралы ақпарат оқшауланған емес, Топ мәлімдеген қаржы активтерін басқару мақсатына қалай қол жеткізетінін және ақша ағындарының қалай іске асырылуын бірыңғай тұтас талдау шеңберінде қаралады.

Сауда үшін ұсталатын және басқарылуы жүзеге асырылатын және нәтижелілігі әділ құн негізінде бағаланатын қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болады, өйткені олар шартта көзделген ақша ағындарын алу мақсатында да, шартта көзделген ақша ағындарын алу, сондай-ақ қаржы активтерін сату мақсатында да ұсталмайды.

Шартта қарастырылған ақша қаражатының ағымы негізгі сома мен пайызды төлеу ғана болып табылатындығын бағалау

Осы бағалау мақсатында «негізгі сома» қаржылық активті бастапқы таныған кезде оның әділ құны деп анықталады. «Пайыздар» ақшаның уақытша құны үшін, белгілі бір уақыт кезеңі ішінде өтелмей қалған негізгі сомаға қатысты несие тәуекел үшін және басқа несие беруге байланысты өзге де негізгі тәуекелдер мен шығасылар үшін (мысалы, өтімділік тәуекелі және әкімшілік шығасылар), сондай-ақ пайда маржасы үшін өтеу ретінде анықталады.

Шартта қарастырылған ақша ағымы негізгі соманың және негізгі соманың өтелмеген бөлігіндегі пайыздың («SPPI критерийі») ғана төлемі болып табылатындығын бағалаған кезде Топ қаржы құралының шарттағы жағдайларын талдайды. Бұл қаржылық актив бойынша шарттың талаптарында шарт бойынша ақша қаражатының мерзімін немесе оның сомасын қаржылық активі талданатын талаптарды қанағаттандыра алмайтындай етіп өзгерте алатын қандай да бір талаптың қарастырылған екендігін бағалауды қамтиды. Бағалау жүргізген кезде Топ келесілерді назарына алады:

- ақша қаражаты ағымының мерзімін немесе сомасын өзгерте алатын шартты жағдайлар;
- тұтқа нәтижесі бар жағдай (левередж);
- мерзімінен бұрын өтеу және қызмет ету мерзімін пролонгациялау туралы жағдайлар;
- келісілген активтерден ақша ағымдары бойынша Топтың талаптарын шектейтін шарттар (мысалға, регресс құқығы жоқ қаржылық активтері);
- ақшаның уақытша құны үшін өтемнің өзгеруіне әкелетін шарттар – мысалы, мерзімдік негізде пайыздық мөлшерлемелерде қайта қарау.

Әсерді бағалау

9 ХҚЕС (IFRS) қолдану қажеттілігінен уақытша босатуды қолданатын сақтандырушыларға қатысты қосымша ақпаратты ашуды дайындау мақсаттары үшін 4 ХҚЕС (IFRS) сәйкес талап етілетін қосымша ақпараттарды ашуға дайындау мақсатында Топ SPPI критерийіне сәйкестігін бағалауды орындады. Жүргізілген бағалау негізінде SPPI критерийі пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын барлық борыштық қаржы активтері үшін орындалады. Топ осы қаржы активтерін басқару үшін пайдаланылатын бизнес-модельдерді бағалауды орындамады.

Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінің несие сапасын талдау тиісті ескертпелерде келтірілген. Алдын ала бағалау негізінде Топ сыныптауға қойылатын жаңа талаптар оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді деп санамайды.

(ii) Құнсыздану – қаржы активтері және шарт бойынша активтер

9 ХҚЕС (IFRS) 39 ХҚЕС (IAS) пайдаланылатын "келтірілген шығындар" моделін болашаққа бағдарланған "күтілетін несие шығындар" моделіне ауыстырады. Құнсызданудың жаңа моделін қолдану Топтан олардың туындау ықтималдығы бойынша өлшеу жолымен айқындалатын күтілетін несие шығындарға экономикалық факторлардың өзгеруі қандай әсер ететініне қатысты елеулі кәсіби пайымдауларды талап етеді.

Құнсыздануды бағалаудың жаңа моделі үлестік құралдарға және шарт бойынша активтерге инвестицияларды қоспағанда, өзге жиынтық кіріс арқылы көнертілген құны бойынша немесе әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтеріне қатысты қолданылатын болады. Сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік құнсыздануды бағалауға қатысты 9 ХҚЕС (IFRS) талаптарын қолдану саласына жатпайды.

9 ХҚЕС (IFRS) сәйкес шығындар бойынша бағалау резервтері мынадай тәсілдердің бірімен бағаланатын болады:

- *12 айлық күтілетін несие шығындар негізінде.* Бұл есепті күннен кейін 12 ай ішіндегі ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде пайда болатын күтілетін несие шығындар; және
- *барлық мерзім ішінде күтілетін несие шығындар негізінде.* Бұл қаржы құралының барлық әрекет ету мерзімі ішінде ықтимал дефолт оқиғаларының нәтижесінде пайда болатын күтілетін несие шығындар.

Егер қаржы активі бойынша несие тәуекел есепті күнге бастапқы тану сәтінен бастап айтарлықтай жоғарыласа, барлық мерзім ішінде күтілетін несие шығындарды бағалау қолданылады, ал егер бұл болмаса 12 айлық күтілетін несие шығындарды бағалау қолданылады. Ұйым, егер есепті күнге активтің төмен несие тәуекелі болса, қаржы активіне тән несие тәуекел айтарлықтай көтерілмегенін анықтай алады. Алайда барлық мерзім ішінде күтілетін несие шығындарды бағалау сауда дебиторлық борышкерлікке және қаржыландырудың елеулі құрамдас бөлігі жоқ шарт бойынша активтерге қатысты әрқашан қолданылады.

9 ХҚЕС (IFRS) талаптары құнсыздану бөлігінде күрделі болып табылады және кәсіби пайымдаулар мен жорамалдарды, әсіресе төменде жан-жақты талқыланатын мынадай салаларда пайдалануды талап етеді:

- қаржы құралы бойынша несие тәуекелдің бастапқы танылу сәтінен бастап айтарлықтай жоғарылауы орын ала ма; сондай-ақ
- күтілетін несие шығындарды бағалауға болжамды ақпаратты қосу.

Әсерді бағалау

Топ 9 ХҚЕС (IFRS) сәйкес активтердің құнсыздануын бағалаудың жаңа моделін қолдану құнсызданудан болған шығындардың ұлғаюына, сондай-ақ олардың көп құбылмалылығына әкеледі деп санайды.

Алдын ала бағалау негізінде Топ құнсыздануды есептеуге қойылатын жаңа талаптар оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етеді деп санамайды.

(iii) Сыныптау – қаржылық міндеттемелер

9 ХҚЕС (IFRS) қаржылық міндеттемелерді жіктеуге қатысты 39 ХҚЕС (IAS) қолданыстағы талаптарды елеулі дәрежеде сақтайды.

Сонымен бірге 39 ХҚЕС (IAS) сәйкес Топтың өз қалауы бойынша пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелген міндеттемелердің әділ құнының барлық өзгерістері пайда немесе шығын құрамында танылады, ал 9 ХҚЕС (IFRS) сәйкес бұл өзгерістер жалпы жағдайда мынадай тәртіппен танылады:

- осы міндеттеме бойынша несие тәуекелдің өзгеруіне байланысты қаржылық міндеттеменің әділ құнының өзгеруінің бір бөлігі өзге жиынтық кіріс құрамында ұсынылады; және
- әділ құн өзгеруінің қалған бөлігі пайда немесе шығын құрамында ұсынылады.

Топ пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қандай да бір міндеттемелерді өз қалауы бойынша жіктемеді және осылай жасауға ниеті жоқ. Топтың бағалауы 9 ХҚЕС (IFRS) бастапқы қолдану күніне қаржылық міндеттемелерді сыныптауға қатысты елеулі ықпал етуді анықтаған жоқ.

(iv) Ақпараттарды ашу

9 ХҚЕС (IFRS) сәйкес хеджирлеуді, несие тәуекелді және күтілетін несие шығындарды есепке алуға қатысты ақпаратты жан-жақты жаңа ашуды талап етіледі. Топтың бағалауы ағымдағы процестер негізінде деректердегі олқылықтарды анықтау мақсатында талдауды қамтыды және қазір компания қажетті деректерді жинау үшін қажет болатын жүйелер мен бақылау құралдарына өзгерістер енгізу процесінде тұр.

(v) Жаңа стандартқа көшу

9 ХҚЕС (IFRS) қолдану нәтижесінде есеп саясатындағы өзгерістер жалпы жағдайда, төменде көрсетілген жағдайларды қоспағанда, ретроспективті түрде қолданылатын болады.

Топ қаржы құралдарын сыныптаудағы және бағалаудағы (құнсыздануды қоса алғанда) өзгерістер бөлігінде өткен кезеңдердегі салыстырмалы деректерді қайта есептемеуге мүмкіндік беретін босатуды пайдаланады. 9 ХҚЕС (IFRS) сәйкес құралдардың бұрынғы баланстық құны мен олардың баланстық құны арасындағы айырма жалпы жағдайда 2023 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша бөлінбеген пайда мен меншікті капитал резервтерінің кіріс сальдосы құрамында танылатын болады. Келесі бағалар бастапқы қолдану мерзіміндегі фактілер мен жағдайларға қарай жасалуы тиіс:

- Қаржы активі ұстап тұратын бизнес-модельді анықтау.
- Топтың қалауы бойынша сыныптау және кейбір қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелердің пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына бұрынғы сыныптамасының күшін жою.

- Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына үлестік құралдарға инвестициялар саудасына арналмаған кейбір Топтың қарауы бойынша жіктеу.

Өзге стандарттар

Стандарттарға келесі түзетулер және түсініктемелер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді.

- *ҚЕХС стандарттарындағы қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздеріне сілтемелерге түзетулер.*
- *Бизнесті анықтау (ҚЕХС (IFRS) 3-ке түзетулер).*
- *"Елеулі" ұғымын анықтау (1 ХҚЕС (IAS) және 8 ХҚЕС (IAS) түзетулер).*

4 Сақтандыру тәуекелдерін басқару

Осы бөлімде Топтың сақтандыру тәуекелдері және тәуекелдерді басқару тәсілі туралы жалпылама ақпарат берілген.

(а) Тәуекелді басқару мақсаттары және сақтандыру тәуекелін азайту саясаты

Топтың сақтандыру тәуекелін басқару қызметтің маңызды аспектісі болып табылады. Топ сақтандыру шарттары бойынша төлемдердің соңғы шамасы не оларды жүзеге асыру уақыты әртүрлі факторлардың – кінә қою жиілігінің, кінә қою мөлшерінің, реттеудің ұзақ кезеңі бар кінә қоюлардың дамуының әсері салдарынан Топ жүргізген бағалардан айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін екендігіне байланысты сақтандыру тәуекеліне ұшырайды. Топ сақтандырудың түрлері арасында әртараптандыру, бизнес түрлері бойынша сақтандыру портфелі бойынша шығындарды бақылау үшін андеррайтинг рәсімдерін қолдану, сондай-ақ меншікті ұстап қалудағы тәуекелдің белгіленген көлемінен асатын мөлшерде шығындардың туындау тәуекелін азайту үшін қайта сақтандыруды пайдалану арқылы сақтандыру тәуекелін бақылауды жүзеге асырады.

(б) Сақтандыру шарттарының талаптары және өтелетін тәуекелдердің сипаты

Төменде сақтандыру шарттарына байланысты туындайтын ақша қаражатының болашақ қозғалысының сомасына, мерзіміне және белгісіздігіне елеулі әсер ететін сақтандыру шарттарының талаптары көрсетілген. Бұдан басқа, төмендегі сипаттама Топтың негізгі өнімдері және Топ тиісті тәуекелдерді басқаратын тәсілдер туралы түсінік береді.

(i) Сақтандыру шарттары – жұмыс берушінің жауапкершілігі

Өнімнің ерекшеліктері

Міндетті сақтандырудың мақсаты жұмыс берушінің жауапкершілігі өмірі мен денсаулығы қызметте зиянға шалдыққан қызметкерлердің заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету. Осы өнім бойынша кіріс сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша сыйақылардан, наразылықтарды жабуға төленген сомаларды және Топ шеккен шығындарды шегере отырып түседі. Қайтыс болған немесе оның денсаулығына залал келтірілген жағдайда қызметкерге төленуге жататын сома Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес тіркелген болып табылады. Жалпы, жұмыс берушінің жауапкершілігі ұзақ мерзім аяқталған жауапкершілік ретінде қарастырылады, өйткені шағымдарды аяқтау және реттеу үшін салыстырмалы ұзақ уақыт кезеңін қамтиды.

Тәуекелдерді басқару

Осы өніммен байланысты негізгі тәуекелдер, мысалы, сақтандыру төлемін есептеу кезіндегі дәлсіздік және басқалар сақтандыру қызметінің тәуекелдері болып табылады. Мәлімделген шығындардың бағалау мөлшері мынадай ақпарат негізінде есептеледі:

- қызметкер тұрақты еңбекке жарамсыздық болған жағдайда:
 - өтелуге алынбаған жалақының (табыстың) шамасы;
 - төлем кезеңі - медициналық сараптама комиссиясы белгілеген физикалық еңбекке жарамсыздық кезеңі (ол өмір бойы еңбекке жарамсыздығы бойынша жәрдемақы болған жағдайда бірнеше жылды құрауы мүмкін);
 - қызметкердің кәнілілігінің деңгейі.

- қайтыс болған жағдайда:
 - жерлеу шығындары;
 - Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптарына сәйкес залалға өтемақы алуға құқығы бар тұлғалар саны;
 - Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес залал үшін өтемақы алуға құқығы бар адамдардың жасы;
 - өтелуге алынбаған жалақының (табыстың) шамасы;
 - сақтандыру төлемдерінің кезеңі.

Сақтандыру тәуекелін басқару негізінен баға белгілеу, өнімдердің дизайны, андеррайтинг және төлемдерді басқару арқылы жүзеге асырылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайдағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(ii) Сақтандыру шарттары – Мүлік

Өнімнің ерекшеліктері

Мүлікті сақтандыру сақтанушыны оның материалдық меншігіне келтірілуі мүмкін шығыннан немесе залалдан және осы залалдан туындаған қызметті тоқтата тұрудан қандай да бір шектеулермен немесе кеңейтулермен қорғайды.

Гимараттарға немесе ондағы мүлікке зиян келтіру жөніндегі наразылықтың себебі болып табылатын жағдай әдетте кенеттен (мысалы, өрт немесе тонау сияқты) болады және оның себебі оңай анықталады. Осылайша, шағым уақтылы ұсынылады және кідіріссіз реттелуі мүмкін. Сондықтан мүлікті сақтандыру талап-арыздың түпкілікті құнын анықтау көп уақыт алған жағдайда ұзақ мерзімді жауапкершілікпен салыстырғанда аяқталу мерзімі қысқа жауапкершілік ретінде сыныпталады.

Тәуекелдерді басқару

Осы өнімге байланысты негізгі тәуекел андеррайтинг, бәсекелестік және сақтандыру өтемдерін төлеу тәуекелі болып табылады. Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі Топтың әртүрлі сақтандыру меншігіне сәйкес келетін сақтандыру сыйақыларын есептемейтіні болып табылады. Жеке мүлікті сақтандыруға қатысты тәуекел профилі ұқсас саны көп мүлік күтілуде. Алайда, бұл коммерциялық қызметке тән емес. Коммерциялық мүліктің көп бөлігі үшін ұсыныстар орналасқан жердің бірегей комбинациясынан, қызмет түрінен және жергілікті жерлердегі қауіпсіздік шараларынан тұратын болады. Тәуекелмен мөлшерлелетін осы сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақысын есептеу субъективті және тәуекелді болып саналады.

Топ бәсекелестік жағдайында қызметті жүзеге асырады, демек, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды шығындардың жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегияларын ескере отырып, керісінше белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

Мүлікті сақтандыру Сақтанушының жалған немесе жарамсыз талаптар беретіндігіне немесе келтірілген шығынның мәлімделген сомасын жоғарылатуына тәуекелге ұшырайды. Бұл айтарлықтай дәрежеде экономикалық жағдайдың неге мүліктік портфельдің пайдалылығымен ара қатынасын орнататынын түсіндіреді. Сақтандыру тәуекелі негізінен баға белгілеу, халықаралық стандарттарға сәйкес мүлікті тәуелсіз бағалау, өнім дизайны, тәуекелді таңдау және қайта сақтандыру арқылы басқарылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайлардағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

Сақтандыру процесі шеңберінде тәуекелдің шоғырлануы Топтың міндеттемелеріне елеулі дәрежеде әсер етуі мүмкін нақты жағдай немесе жағдайлар сериясы болған кезде туындауы мүмкін. Мұндай шоғырлану сақтандырудың жалғыз шартына немесе байланысты сақтандыру шарттарының санының аздығына байланысты туындауы мүмкін және елеулі міндеттемелер туындауы мүмкін жағдайларға жатады.

(iii) Сақтандыру шарттары – залал келтіргенін үшін азаматтық жауапкершілік

Өнімнің ерекшелігі

Топ Қазақстан Республикасында сақтандырудың міндетті және ерікті түрі бойынша зиян келтіргені үшін азаматтық жауапкершілікті сақтандыруды жүзеге асырады. Осы сақтандыру шарттарына сәйкес сақтандырушылар үшінші тұлғалардың өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлкіне келтірілген дене жарақаты, зиян үшін төленген кез келген ақшалай өтемақы үшін өтем алады. Жалпы, зиян келтіргені үшін жауапкершілік ұзақ мерзім аяқталған жауапкершілік ретінде қарастырылады, өйткені жазатайым оқиға болған белгілі бір жылдың талаптарын аяқтау және реттеу үшін салыстырмалы ұзақ уақыт кезеңін қамтиды.

Тәуекелдерді басқару

Осы өніммен байланысты негізгі тәуекелдер андеррайтинг тәуекелі, бәсекелестікті арттыру тәуекелі және шығындарды дұрыс бағалау тәуекелі болып табылады. Тәуекелмен мөлшерлелетін осы сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақысын есептеу субъективті және, демек, тәуекелді болып саналады. Сақтандыру тәуекелі негізінен орынды баға белгілеу, өнімнің дизайны, инвестициялық стратегияға сәйкес келетін тәуекелді таңдау, рейтинг және қайта сақтандыру арқылы басқарылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайлардағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(iv) Сақтандыру шарттары – Қайғылы жағдайдан сақтандыру

Өнімнің ерекшеліктері

Жазатайым оқиғадан сақтандырудың мақсаты жазатайым оқиғалардың басталуына және өмірі мен денсаулығына зиян келтірілуіне байланысты сақтанушылардың мүліктік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. Осы өнім бойынша кіріс сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша сыйақылардан, наразылықтарды жабуға төленген сомаларды және Топ шеккен шығындарды шегере отырып түседі. Қайтыс болған, мүгедектік белгіленген немесе денсаулыққа залал келтірілген жағдайда сақтанушыға төлеуге жататын сома тіркелген болып табылады.

Сақтандыру жағдайлары бірінші, екінші, үшінші Топтың мүгедектігі және жазатайым оқиға салдарынан қайтыс болу болып табылады. Сақтандырушы жауапты болмайтын сақтандыру оқиғаларынан бірқатар ерекшеліктер бар, мұндай ерекшеліктердің қатарында кәсіби ауруды қоса алғанда, кез келген аурудан мүгедектік немесе өлім бар.

Тәуекелдерді басқару

Сақтандырудың осы түрімен байланысты негізгі тәуекелдер андеррайтинг және бәсекелестік тәуекелі болып табылады.

Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі дұрыс емес тарифтік мөлшерлемелерді пайдалану (төмендетілген тарифтер – шығындарға әкелуі мүмкін, жоғарылған тарифтер бизнесті жоғалтуға әкеп соғуы мүмкін) және антиселекция мүмкіндігі болып табылады. Осы тәуекелдерді болдырмау үшін Топ әлеуетті клиенттерді өлім-жітімге (жазатайым оқиғаға) қатысты біртекті компанияға бөледі және осы бөлшектеуге сәйкес шешімдер қабылдайды. Тарифтерді анықтау және сақтандыруға қабылдау туралы шешім қабылдау кезінде мынадай факторлар ескеріледі: сақтандырылған адамның қызметінің түрі, жасы, қауіпті қызығушылығы, шарт жасалғанға дейін жарақаттың болуы, көліктің болуы, ЖҚЕ бұзылуының саны және т.б. осындай ақпаратты талдау жоғары жарақат алған адамдарды ажыратуға мүмкіндік береді.

Топ бәсекелестік жағдайында қызметті жүзеге асырады, демек, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды шығындарды көтерудің жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегияларын ескере отырып, ең алдымен белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

Сақтандыру тәуекелін басқару негізінен баға белгілеу, өнімдердің дизайны, андеррайтинг және төлемдерді басқару арқылы жүзеге асырылады. Осылайша, Топ өз қызметін жүзеге асыратын жалпы экономикалық және коммерциялық жағдайдағы өзгерістерге мониторинг жүргізіп, жауап береді.

(v) Сақтандыру шарттары – Өмірді сақтандыру

Өнімнің ерекшеліктері

Өмірді сақтандырудың мақсаты қайтыс болуына байланысты сақтандырылған адамның мүліктік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. Осы өнім бойынша кіріс шығындарды реттеуге, сондай-ақ агенттік сыйақыны төлеуге топ шеккен кінә қоюлар мен шығындарды жабуға төленген соманы шегере отырып, сақтандыру бойынша сыйақыдан түседі. Қайтыс болған жағдайда сақтанушыға төлеуге жататын сома тіркелген болып табылады.

Жазатайым оқиға салдарынан қайтыс болуды қоспағанда, кез келген себеп бойынша өлім сақтандыру жағдайы болып табылады. Сақтандырушы жауап бермейтін сақтандыру оқиғаларынан бірқатар ерекшеліктер бар. Мысалы, егер сақтандыру жағдайы ядролық жарылыстың, радиацияның немесе радиоактивтік зақымданудың, әскери іс-қимылдардың, сақтандырылған адамның өз денсаулығына қасақана (қасақана) зиян келтірудің, індетті, оның ішінде COVID-19 коронавирустық инфекциясын тудырған аурудың және басқа да зардаптардың салдарынан тікелей немесе жанама сақтандыру қорғанысының қолданылу кезеңінде басталған болса, сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

Тәуекелдерді басқару

Сақтандырудың осы түрімен байланысты негізгі тәуекел андеррайтинг және бәсекелестік тәуекелі болып табылады. Сақтандыру қызметі андеррайтингінің тәуекелі дұрыс емес тарифтік ставкаларды (төмендетілген тарифтер бизнесті жоғалтуға әкеп соққан шығындарға әкелуі мүмкін) пайдалану және антиселекция мүмкіндігі болып табылады. Осы тәуекелдерді болдырмау үшін, топ әлеуетті клиенттерді өлім-жітімге қатысты біртекті бөлуге бөледі және осы бөлшектеуге сәйкес шешімдер қабылдайды. Өлім - жітім деңгейі шарт түріне сәйкес ел және сала бойынша статистикалық деректерге негізделген. Тарифтерді анықтау және сақтандыруға қабылдау туралы шешім қабылдау кезінде мынадай факторлар ескеріледі: сақтандырылған адамның қызмет түрі, жасы, қауіпті қызығушылығы, шарт жасалғанға дейін жарақаттың болуы, көліктің болуы, ЖҚЕ бұзылуының саны және т. б. осындай ақпаратты талдау жоғары тәуекелге ұшыраған адамдарды алып тастауға мүмкіндік береді.

Топ қызметін қатаң бәсекелестік жағдайында жүзеге асырады және тиісінше, шығындарды көтерудің жеке тәжірибесі негізінде емес, бәсекелестердің баға белгілеу стратегиясын ескере отырып, сақтандыру шарттары бойынша сыйақыларды белгілейтін тәуекелге ұшырайды.

(в) Сақтандыру тәуекелдерін шоғырландыру

Топ тап болатын сақтандыру тәуекелінің негізгі аспектісі сақтандыру тәуекелінің шоғырлану дәрежесі болып табылады, ол белгілі бір жағдай немесе оқиғалар сериясы Топтың міндеттемелеріне елеулі дәрежеде әсер етуі мүмкін. Мұндай шоғырлану сақтандырудың жалғыз шартына немесе сақтандыру шарттарының аз болуына байланысты туындауы мүмкін және елеулі міндеттемелер туындауы мүмкін жағдайларға жатады.

Сақтандыру тәуекелін шоғырландырудың маңызды аспектісі - ол шарттардың жеке кластар немесе сериялардың белгілі бір саны шеңберінде тәуекелдерді жинақтау нәтижесінде туындауы мүмкін. Тәуекелдің шоғырлануы зиян ауырлығының жоғары дәрежесі бар оқиғалар, сондай-ақ табиғи апаттар сияқты туындау жиілігі төмен оқиғалар нәтижесінде және андеррайтинг белгілі бір географиялық жағдай немесе демографиялық үрдіс сияқты белгілі бір топпен шектелетін жағдайларда туындауы мүмкін.

Топтың осы тәуекелдерді басқарудың негізгі әдістері екі есе. Біріншіден, тәуекел тиісті андеррайтинг арқылы басқарылады. Егер күтілетін пайда қабылданатын тәуекелдерге сәйкес келмесе, андеррайтерлерге тәуекелдерді сақтандыруға рұқсат етілмейді. Екіншіден, тәуекел қайта сақтандыруды пайдалану жолымен басқарылады. Топ міндеттемелер мен мүлікті сақтандыру жөніндегі қызметтің әртүрлі санаттары үшін қайта сақтандыру бойынша өтеуді сатып алады. Топ тұрақты негізде қайта сақтандыру бағдарламасына байланысты шығындар мен пайданы бағалайды.

(г) Тәуекелге жалпы жиынтық бейімділік

Топ тәуекел шоғырлануына қатысты қабылдауға дайын тәуекелге жалпы жиынтық бейімділігін белгілейді. Ол тәуекелді бағалау кезінде де, Топ ұшырайтын негізгі жиынтық тәуекелдерді көрсететін есептерді зерделеу жолымен ай сайынғы негізде де осы бейімділікке бақылауды жүзеге асырады.

Топ қайта сақтандыру және Топ ұшырайтын таза әсер бойынша бағдарламалардың тиімділігін өлшеу мақсатында жиынтық тәуекелдерге бақылау жүргізу үшін модельдеудің бірнеше құралдарын пайдаланады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ 1,340,386 қолданыстағы сақтандыру шартын алды (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 685,145 сақтандыру шарты).

(и) Қызметтің әр түрлі бағыттарының тәуекеліне ұшырауы

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану былайша ұсынылды:

Сақтандыру түрі	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Қайта сақтандыру сомасы мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Мүлік – ерікті	3,970,165,597	(1,278,725,521)	2,691,440,076
Азаматтық жауапкершілік – ерікті	633,499,500	(64,295,119)	569,204,381
Автокөлікті сақтандыру – ерікті	384,156,760	-	384,156,760
Жазатайым оқиғалардан – ерікті	354,427,180	-	354,427,180
Автокөлік құралдары иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	172,787,213	-	172,787,213
Су жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	7,873,013,491	(7,782,154,854)	90,858,637
Медициналық сақтандыру – ерікті	59,794,434	-	59,794,434
Әуе жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	49,990,313	-	49,990,313
Жүктер – ерікті	30,310,723	-	30,310,723
Су жолы көлігі – ерікті	32,148,046	(14,356,611)	17,791,435
Әуе жолы көлігі – ерікті	5,589,143	-	5,589,143
Өмірді сақтандыру – ерікті	45,363,626	-	45,363,626
Өзге де ерікті сақтандырулар	153,258,540	(1,254,503)	152,004,037
Жолаушылар алдындағы тасымалдаушының азаматтық жауапкершілігі – міндетті	2,785,834,118	-	2,785,834,118
Жұмыс берушінің жауапкершілігі – міндетті	514,520,232	-	514,520,232
Өзге міндетті сақтандырулар	54,144,429	-	54,144,429
Барлығы	17,119,003,345	(9,140,786,608)	7,978,216,737

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану:

Сақтандыру түрі	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Қайта сақтандыру сомасы мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Мүлік – ерікті	4,855,004,949	(2,700,001,573)	2,155,003,376
Азаматтық жауапкершілік – ерікті	474,355,891	(102,594,028)	371,761,863
Жазатайым оқиғалардан – ерікті	226,866,746	-	226,866,746
Автокөлік құралдары иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	141,814,983	-	141,814,983
Автокөлікті сақтандыру – ерікті	281,500,351	(184,655,168)	96,845,183
Су жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	3,414,213,104	(3,339,023,214)	75,189,890
Медициналық сақтандыру – ерікті	57,431,786	-	57,431,786
Әуе жолы көлігі иелерінің азаматтық жауапкершілігі – ерікті	43,488,860	-	43,488,860
Су жолы көлігі – ерікті	35,460,284	(8,973,371)	26,486,913
Жүктер – ерікті	64,038,075	(34,227,312)	29,810,763
Әуе жолы көлігі – ерікті	3,976,455	-	3,976,455
Өзге де ерікті сақтандырулар	141,997,452	(20,214,505)	121,782,947
Жолаушылар алдындағы тасымалдаушының азаматтық жауапкершілігі – міндетті	1,113,091,350	-	1,113,091,350
Жұмыс берушінің жауапкершілігі – міндетті	465,906,776	(632,943)	465,273,833
Өзге де міндетті сақтандырулар	45,342,402	-	45,342,402
Барлығы	11,364,489,464	(6,390,322,114)	4,974,167,350

(ii) Елдердегі тәуекелдердің әсеріне ұшырауы

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ Қазақстан Республикасынан басқа келесі елдерде тәуекелдерге тап болады:

Ел	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Қайта сақтандыру сомасы мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Германия	473,247,669	(448,721,291)	24,526,378
Америка Құрама Штаттары	156,582,553	-	156,582,553
Ұлыбритания	146,863,228	-	146,863,228
Үндістан	134,405,208	-	134,405,208
Қытай	44,809,317	-	44,809,317
Түркия	3,894,925	-	3,894,925
Өзбекстан	1,264,097	-	1,264,097
Басқа елдер	527,189,004	-	527,189,004
Жалпы тәуекелге тап болу (Қазақстаннан басқа)	1,488,256,001	(448,721,291)	1,039,534,710
Қазақстан	15,630,747,344	(8,692,065,317)	6,938,682,027
Барлығы	17,119,003,345	(9,140,786,608)	7,978,216,737

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ Қазақстан Республикасынан басқа келесі елдерде тәуекелдерге тап болады:

	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Қайта сақтандыру сомасы мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Ел			
Германия	198,047	-	198,047
Америка Құрама Штаттары	89,292,271	-	89,292,271
Ұлыбритания	553,942,788	(497,646,207)	56,296,581
Үндістан	118,031,749	-	118,031,749
Қытай	728,365,631	(701,075,076)	27,290,555
Түркия	335,350,389	(330,067,646)	5,282,743
Өзбекстан	378,364	-	378,364
Дания	312,777,369	(305,930,177)	6,847,192
Басқа елдер	364,946,865	-	364,946,865
Жалпы тәуекелге тап болу (Қазақстаннан басқасы)	2,503,283,473	(1,834,719,106)	668,564,367
Қазақстан	8,861,205,991	(4,555,603,008)	4,305,602,983
Барлығы	11,364,489,464	(6,390,322,114)	4,974,167,350

(iii) Апатты оқиғалар тәуекеліне ұшырау

Топтың елеулі шығынының ең үлкен ықтималдығы, мысалы, Алматыдағы жер сілкінісінің салдарынан болған шығын сияқты апатты оқиғалар нәтижесінде пайда болады. Топ дүлей апаттарды модельдеу әдістеріне және барынша ықтимал залалды моделдеуге ықпал ететін бағдарламалық қамтамасыз етуге (ХБЖ) ие емес. Алайда, Топ өзінің шығындарына баға берді, оның пікірінше, Алматыда орналасқан мүлікті сақтандырудың қолданыстағы шарттары бойынша жалпы жауапкершіліктің 10%-нан аспайтын болады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану былайша ұсынылды:

Апатты оқиғалар	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Модельденген ХЖҚ (қайта сақтандыруға дейін) мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Алматы қаласында Рихтер шкаласы бойынша 7 балдан жоғары жер сілкінісі	384,378,096	34,594,029	10,551,179

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі белгіленген шоғырлану:

Апатты оқиғалар	Жалпы сақтандыру сомасы мың теңге	Модельденген ХЖҚ (қайта сақтандыруға дейін) мың теңге	Меншікті ұстау (қайта сақтандырудан кейін) мың теңге
Алматы қаласында Рихтер шкаласы бойынша 7 балдан жоғары жер сілкінісі	293,055,488	26,304,259	10,000,879

(д) Залалдар тарихы

Топ сақтандыру шарттары бойынша резервтерді есептеу үшін статистикалық әдістерді пайдаланады. Жұмыс берушінің азаматтық жауапкершілігін қоспағанда, барлық сақтандыру шарттары бойынша талаптардың сомасы мен мерзіміне қатысты белгісіздік, әдетте бір жыл ішінде рұқсат етіледі.

Осы кесте өткен кезеңдерде төленбеген шығындарды бағалаудың жеткіліктілігіне тарихи шолу ұсынса да, осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті пайдаланушылар өткен кезеңдердің артық болуын немесе тапшылығын ағымдағы кезеңнің төленбеген залалдар балансына экстраполяциялау кезінде сақтықты сақтауы тиіс. Топ 2019 жылдың соңындағы жағдай бойынша жалпы жабылмаған шығындар дұрыс бағаланған деп санайды. Алайда, белгісіздік резервтерін қалыптастыру процесіне тән болғандықтан, осы бағалаулар сайып келгенде тепе-тең болады деген абсолюттік сенімділік жоқ.

Шығындардың дамуын талдау (брутто) - барлығы

	Шығын болған жыл								
	2012 ж.	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	Барлығы
мың тенге									
Кумулятивтік шығынның бағалануы									
Жыл соңындағы залал	11,596,375	18,238,580	37,630,915	30,035,409	18,542,646	31,365,755	34,499,203	37,238,926	219,147,809
- бір жылдан кейін	9,494,615	15,038,944	40,275,797	26,323,879	17,720,010	39,127,306	33,737,387	-	181,717,938
- екі жылдан кейін	9,739,619	17,006,262	57,721,969	26,066,461	15,805,837	38,065,802	-	-	164,405,950
- үш жылдан кейін	9,973,333	16,320,938	57,465,863	24,118,674	13,979,245	-	-	-	121,858,053
- төрт жылдан кейін	9,766,494	15,953,502	49,662,875	22,414,597	-	-	-	-	97,797,468
- бес жылдан кейін	9,740,003	16,003,714	34,159,226	-	-	-	-	-	59,902,943
- алты жылдан кейін	9,803,521	15,608,835	-	-	-	-	-	-	25,412,356
- жеті жылдан кейін	9,738,964	-	-	-	-	-	-	-	9,738,964
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша кумулятивтік шығын бағасы	9,738,964	15,608,835	34,159,226	22,414,597	13,979,245	38,065,802	33,737,387	37,238,926	204,942,982
2019 жылдың 1 желтоқсанындағы жағдайы бойынша кумулятивтік төлемдері	(9,639,399)	(14,918,290)	(32,359,616)	(20,846,012)	(12,485,668)	(27,748,828)	(22,095,166)	(11,957,526)	(152,050,505)
2012 жылға дейін болған сақтандыру жағдайлары бойынша төленбеген шығындар бойынша міндеттемелердің барлығы	-	-	-	-	-	-	-	-	333,283
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша төленбеген шығындар бойынша міндеттемелердің барлығы	99,565	690,545	1,799,610	1,568,585	1,493,577	10,316,974	11,642,221	25,281,400	53,225,760
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша кумулятивтік шығын бағасы	9,803,521	16,003,714	49,662,875	24,118,674	15,805,837	39,127,306	34,499,203	-	189,021,130
2018 жылдың 1 желтоқсанындағы жағдайы бойынша кумулятивтік төлемдері	(9,612,138)	(14,772,040)	(23,687,146)	(19,828,768)	(11,849,802)	(21,141,475)	(10,215,166)	-	(111,106,535)
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша төленбеген шығындар бойынша міндеттемелердің барлығы	191,383	1,231,674	25,975,729	4,289,906	3,956,035	17,985,831	24,284,037	-	77,914,595

5 Сыйақылар

2019 ж. мың теңге	Міндетті сақтандыру			Ерікті сақтандыру				Барлығы		
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы несінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлікті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру		Басқа ерікті сақтандыру	
Есептелген сақтандыру Сыйақылары, брутто	3,886,251	13,203,234	908,696	46,431,229	4,135,498	8,383,324	5,973,231	2,397,973	92,358,454	
Еңбегі өтелмеген сыйақылар резервінің өзгеруі, брутто	(549,215)	(1,335,357)	(178,487)	(4,055,131)	4,047	(943,783)	(2,948,855)	(1,868,335)	(12,135,997)	
Еңбегі өтелмеген сақтандыру сыйақылары, брутто	3,337,036	11,867,877	730,209	42,376,098	4,139,545	7,439,541	3,024,376	5,170,683	80,222,457	
Қайта сақтандырушыларға өткізілген сақтандыру сыйақыларын- алып тастағанда	-	-	-	(3,843,165)	-	(394,070)	-	(273,635)	(1,756)	(4,512,626)
Еңбегі өтелмеген сыйақылары брутто резервінің өзгеруіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	(189)	-	-	(761,299)	-	3,543	-	(2,295)	(16,097)	(776,337)
Қайта сақтандырушыларға берілген еңбегі өтелген сақтандыру сыйақылар	(189)	-	-	(4,604,464)	-	(390,527)	-	(275,930)	(17,853)	(5,288,963)
Еңбегі өтелген сақтандыру сыйақылары, нетто	3,336,847	11,867,877	730,209	37,771,634	4,139,545	7,049,014	3,024,376	4,894,753	74,933,494	

2019 жыл ішінде есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто 59,274,694 мың теңге көлемінде тікелей сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сыйақыжан және 33,083,760 мың теңге мөлшерінде кіріс қайта сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сыйақыдан (2018 жыл: 40,214,900 мың теңге және 24,975,204 мың теңге, тиісінше) тұрды.

	Міндетті сақтандыру			Ерікті сақтандыру						
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы несінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Мүлікті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру	Басқа ерікті сақтандыру	Барлығы
2018 ж.										
Есептелген сақтандыру	3,629,891	10,193,376	576,432	33,336,419	3,844,355	6,597,721	3,561,267	2,705,536	745,107	65,190,104
Сыйақылары, брутто	(161,940)	(2,238,367)	(151,472)	777,467	(223,417)	(565,558)	(1,794,710)	(829,598)	625,040	(4,562,555)
Еңбегі өтелмеген сақтандыру сыйақылары, брутто	3,467,951	7,955,009	424,960	34,113,886	3,620,938	6,032,163	1,766,557	1,875,938	1,370,147	60,627,549
Қайта сақтандырушыларға өткізілген сақтандыру сыйақыларын- алып тастағанда	(760)	-	-	(4,028,629)	-	(400,685)	-	(361,838)	(116,688)	(4,908,600)
Еңбегі өтелмеген сыйақылары брутто резервтерінің өзгеруіндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	189	-	-	153,252	-	7,746	-	(421,023)	6,848	(252,988)
Қайта сақтандырушыларға берілген еңбегі өтелген сақтандыру сыйақылар	(571)	-	-	(3,875,377)	-	(392,939)	-	(782,861)	(109,840)	(5,161,588)
Еңбегі өтелген сақтандыру сыйақылары, нетто	3,467,380	7,955,009	424,960	30,238,509	3,620,938	5,639,224	1,766,557	1,093,077	1,260,307	55,465,961

6 Есептелген кінәраттар

	Міндетті сактандыру			Ерікті сактандыру			
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы несінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сактандыру	Медициналық сактандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сактандыру	Басқа ерікті сактандыру
2019 ж. мың теңге	496,409	6,696,980	46,222	2,869,448	1,707,445	1,268,032	574,308
Есептелген кінәраттар	-	(72,629)	-	-	(58,837)	-	(18,188)
Есептелген кінәраттардағы қайта сактандырушылардың үлесі	-	(72,629)	-	(8,337,733)	-	-	(8,487,387)
Қайта сактандырулар шегерілгендегі есептелген кінәраттар	496,409	6,624,351	46,222	2,869,448	1,648,608	68,427	556,120
Келтірілген, бірақ жарияланбаған залалды резервтерінің өзгеруі	651,070	83,146	16,790	15,625	(46,006)	63,344	415,104
Жарияланған, бірақ төленбеген кінәраттар резервтердегі өзгеруі	(560,309)	532,623	146,153	2,931	537,659	557,393	(2,548,226)**
Болмаған шығындар резервтерінің өзгеруі	-	-	-	-	-	-	636,679
Сактандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сактандырушылар үлесінің өзгеруі	-	-	-	22,441,838*	(66,923)	4,131	2,595
Қайта сактандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі, нетто	90,761	615,769	162,943	18,556	424,730	620,737	(1,493,848)
Есептелген кінәраттар, нетто	587,170	7,240,120	209,165	2,888,004	2,073,338	689,164	(937,728)

*2014 жылы "Қазхром" ТҰК"АҚ жасалған шарттарға жататын мүлікті ерікті сактандыру сыныбы бойынша екі ірі сактандыру жағдайы болды. Сактандыру бағалаушыларынан алынған ақпарат негізінде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 23,794,944 мың теңге мөлшерінде талап қоюмен резерв есептелді. 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтегі қайта сактандырушының үлесі осы талаптар бойынша 22,870,868 мың теңге мөлшерінде танылды. 2019 жыл ішінде бұл жағдай толығымен реттелді және сактандыру шығынының сомасы 8,419,067 мың теңге мөлшерінде төленді. Сактандыру шығыны бойынша қайта сактандырушылардың үлесі 8,334,877 мың теңгені құрады.

** 2019 жыл ішінде Топ қарыз алушының сактанушы алдындағы өз міндеттемелерін орындауына байланысты 2,574,613 мың теңге сомасында қарыздарды сактандыру сыныбы бойынша мәлімделген, бірақ реттелмеген талаптар бойынша резервті есептен шығарды.

	Міндетті сақтандыру			Ерікті сақтандыру					
	Жұмыс берушінің жауапкершілігі	Көлік құралы несінің жауапкершілігі	Басқа міндетті сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Әуе/су/автокөлігі	Жазатайым жағдайдан сақтандыру	Жалпы сақтандыру	Басқа ерікті сақтандыру	Барлығы
2018 ж. мың теңге	545,169	4,339,924	2,645	2,621,271	1,245,263	108,483	1,041,341	257,694	33,729,843
Есептелген кінәраттар	-	(170,918)	-	-	(89,426)	-	-	(54,643)	(2,310,491)
Есептелген кінәраттардағы қайта сақтандырушылардың үлесі	-	(170,918)	-	-	(89,426)	-	-	(54,643)	(2,310,491)
Қайта сақтандырулар шегерілгендегі есептелген кінәраттар	545,169	4,169,006	2,645	2,621,271	1,155,837	108,483	1,041,341	203,051	31,419,352
Келтірілген, бірақ жарияланбаған залалды резервтерінің өзгеруі	(1,500,731)*	260,663	13,482	43,472	61,902	(285,005)	72,869	360,037	(377,120)
Жарияланған, бірақ төленбеген кінәраттар резервтердегі өзгеруі	(1,700,608)*	295,962	2,886	(476)	707,881	56,404	1,904,794	2,646,035	(3,476,139)
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	-	-	-	-	42,425	-	12,891	(8,235)	7,926,309
Қайта сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі, нетто	(3,201,339)	556,625	16,368	42,996	812,208	(228,601)	1,990,554	2,997,837	4,073,050
Есептелген кінәраттар, нетто	(2,656,170)	4,725,631	19,013	2,664,267	1,968,045	(120,118)	3,031,895	3,200,888	35,492,402

* 2018 жыл ішінде Топ жұмыс берушінің жауапкершілігін міндетті сақтандыру сыныбы бойынша зардап шеккендердің еңбек ету қабілетінен айрылу дәрежесін 29% - дан жоғары растамауы, сондай-ақ мерзімсіз міндеттемелер бойынша өз міндеттемелерін орындауы (зейнеткерлік жасқа толғаға дейін) себебінен залалдарды есептен шығарды.

7 Таза қаржылық кіріс

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Қаржы кірістері		
Пайыздық кіріс:		
- өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялардан	14,846,788	12,789,460
- банктегі шоттар және депозиттер бойынша	1,315,113	2,068,360
- кері «РЕПО» келісімдері бойынша	55,512	-
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтердің сатылуынан түскен таза іске асырылған кіріс	1,246	2,461,362
Дивиденті кіріс	19,601	16,048
Өзге қаржылық кіріс	-	702,301
	16,238,260	18,037,531
Қаржылық шығындар		
Пайыздық шығын:		
«РЕПО» келісімдері бойынша несиегерлік борышкерлік	(40,472)	-
	(40,472)	-
	16,197,788	18,037,531

8 Таза комиссия шығындары

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Комиссиялық кірістер		
Мүлікті сақтандыру	127,107	14,140
Су жолы көлігі	14,644	16,878
Жалпы жауапкершілік	3,745	13,774
Басқалары	172	4,384
	145,668	49,176
Комиссиялық шығындар		
<i>Міндетті сақтандыру</i>		
Көлік құралының иесінің жауапкершілігі	(2,000,145)	(869,455)
Жұмыс берушінің жауапкершілігі	(516,025)	(51,635)
Өзге міндетті сақтандыру	(108,330)	(32,505)
<i>Ерікті сақтандыру</i>		
Жалпы сақтандыру	(3,623,494)	(494,199)
Мүлікті сақтандыру	(3,256,730)	(2,769,592)
Жазатайым оқиға	(1,006,218)	(107,922)
Әуе/су/авто көлігі	(365,902)	(262,014)
Медициналық сақтандыру	(175,013)	(155,971)
Өзге ерікті сақтандыру	(198,365)	(99,730)
	(11,250,222)	(4,843,023)
	(11,104,554)	(4,793,847)
	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Жылдың басындағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған аквизициялық шығындар	3,994,800	1,352,688
Бір жылға кейінге қалдырылған аквизициялық шығындар көнеруі	(11,250,222)	(4,843,023)
Ағымдағы жылдың кейінге қалдырылған аквизиция шығындары	17,549,119	7,785,179
Бұзу	(636,008)	(300,044)
Жылдың соңындағы жағдайға сай кейінге қалдырылған аквизиция шығындары	9,657,689	3,994,800

9 Құнсыздану залалдарының есептелуі

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Өтеу мерзіміне дейінгі ұсталатын инвестициялар (15-ескертпе)	252	591
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік (18-ескертпе)	(29,413)	50,564
Басқа активтер (20-ескертпе)	(40,230)	(144,832)
	(69,391)	(93,677)

10 Жалпы әкімшілік шығындар

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Еңбекақы	8,228,211	4,930,837
Сақтандыруды дамытуға шығындар*	3,021,561	2,793,984
Басқа салықтар мен алымдар	938,225	628,868
Көнеру	436,461	323,518
Тантьема**	349,903	29,156
Жалдау	242,579	219,511
Шаруашылық шығындар	172,608	169,335
Байланыс қызметтері	161,748	116,024
Кеңес беру және кәсіби қызметтер	134,818	71,587
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	109,034	49,249
Банк комиссиясы	83,088	70,533
Күзет	82,794	66,519
Іссапар шығындары	74,736	78,306
Коммуналдық қызметтер	42,682	46,365
Жарнама	35,479	23,403
Басқалары	459,231	686,041
	14,573,158	10,303,236

* Сақтандыруды дамытуға арналған шығындар келісімшарттық негізде жалға алынған жеке тұлғаларға белгілі бір өнімдерге қатысты маркетингтік қызмет үшін төленген шығындарды қамтиды.

** Тантьема кезең ішінде сақтандыру талаптары болмаған жағдайда, жыл сайын төленетін қайта сақтандырушыларға сыйақы болып табылады.

11 Табыс салығының шығыны

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Ағымдағы табыс салығының шығыны	(4,356,531)	(5,032,828)
Өткен есептік мерзімдерде артық төленген ағымдағы табыс салығы	48,554	20,914
Ағымдағы табыс салығының барлығы	(4,307,977)	(5,011,914)
Уақытша айырмалардың туындауы мен қалпына келтірілуі және бағалау резервінің өзгеруі салдарынан кейінге қалдырылған салық міндеттемелері/кейінге қалдырылған салық активтері көлемінің өзгеруі	(364,574)	33,762
Табыс салығы шығынының барлығы	(4,672,551)	(4,978,152)

2019 жылы ағымдағы және кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша мөлшерлеме 20% (2018 жыл: 20%) құрайды.

31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін салықтың тиімді мөлшерлемесін есебі:

	2019 ж.		2018 ж.	
	мың теңге	%	мың теңге	%
Салық салуға дейінгі пайда	<u>34,398,122</u>	<u>100</u>	<u>37,801,446</u>	<u>100</u>
Табыс салығы бойынша қолданылатын мөлшерлемеге сәйкес есептелген табыс салығы	(6,879,624)	(20.0)	(7,560,289)	(20.0)
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтерден түсетін салық салынбайтын кіріс және өтеу мерзіміне дейін ұсталынатын инвестиция	2,464,896	7.2	2,487,296	6.6
Өткен есеп беру кезеңдерінде артық төленген табыс салығы	48,554	0.1	20,914	0.1
Танылмаған кейінге қалдырылған салық активінің өзгеруі	-	-	261,373	0.7
Өзге де есептелмейтін шығындар	(306,377)	(0.9)	(187,446)	(0.5)
	<u>(4,672,551)</u>	<u>(13.6)</u>	<u>(4,978,152)</u>	<u>(13.2)</u>

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтер мен міндеттемелердің құны мен салық салынатын базаны есептеу мақсаттары үшін пайдаланылатын сомалар арасында туындайтын уақытша айырмашылықтар 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің туындауына алып келеді.

2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі келесі түрде берілуі мүмкін:

	2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Мерзім ішінде пайда немесе залал құрамында көрсетілген	2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қалдық
мың теңге			
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	11,058	(3,967)	7,091
Негізгі қаражаттар мен материалдық емес активтер	(8,018)	(383,789)	(391,807)
Салықтар	11,709	6,737	18,446
Демалыс және бонус резерві	44,058	16,445	60,503
	<u>58,807</u>	<u>(364,574)</u>	<u>(305,767)</u>

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішіндегі уақытша айырмалар мөлшерінің өзгеруі былайша берілуі мүмкін:

	2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Мерзім ішінде пайда немесе залал құрамында көрсетілген	2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қалдық
мың теңге			
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	41,391	(30,333)	11,058
Негізгі қаражаттар мен материалдық емес активтер	(169,589)	161,571	(8,018)
Салықтар	12,552	(843)	11,709
Демалыс және бонус резерві	402,063	(358,005)	44,058
	<u>286,417</u>	<u>(227,610)</u>	<u>58,807</u>
Танылмаған активтер	(261,372)	261,372	-
	<u>25,045</u>	<u>33,762</u>	<u>58,807</u>

12 Ақша қаражаты және оның эквиваленттері

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Кассадағы ақша қаражаты	964	4,763
Жолдағы ақша қаражаты	1,857	-
Банктегі талап етуге дейінгі ағымдағы шоттар мен депозиттер		
<i>Қазақстандық банктер</i>		
«Ва3»-ден «Ваа1» дейін несие рейтингі бар	3,789	40,616
«В3»-ден «В1» дейін несие рейтингі бар	325,062	1,439
«С»-ден «Саа2» дейін несие рейтингі бар	-	14
	328,851	42,069
«А2» несие рейтингі бар шетел банкі	-	11
Банктегі талап етуге дейінгі ағымдағы шоттар мен депозиттерінің барлығы	328,851	42,080
Несие рейтинг берілместен - бастапқы мерзімі үш айдан кем сатып алу және кері сату (кері "РЕПО") шарттары	3,328,132	-
Ақша қаражаттары мен олардың эквиваленттерінің барлығы	3,659,804	46,843

Несие рейтингтер "Moody ' s" несие агенттігінің стандарттарына немесе осындай халықаралық агенттіктің аналогтарына сәйкес берілген.

Ақша қаражаты және олардың баламалары құнсызданған да, мерзімі өткен де болып табылмайды.

2019 жыл ішінде Топ Қазақстан резерв биржасында "кері РЕПО" шартын жасады. Осы шарттардың мәні "Кселл" АҚ жай акциялары және "KEGOC" АҚ 4,854,377 мың теңге мөлшерінде әділ құны бар.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың меншікті капиталының 10% - нан астамы үлесіне тиесілі банктердегі ағымдағы шоттарда және талап ету бойынша депозиттерде қалдықтары жоқ.

13 Банктегі шоттар және депозиттері

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Несилер мен депозиттер		
<i>Қазақстандық банктер</i>		
«Ваа1»-ден «Ваа3» дейін несие рейтингі бар	11,630	-
«Ва1»-ден «Ва3» дейін несие рейтингі бар	19,300	163,045
«В1»-ден «В3» дейін несие рейтингі бар	8,456,715	15,652,759
	8,487,645	15,815,804

Несие рейтингтер "Moody ' s" несие агенттігінің стандарттарына немесе осындай халықаралық агенттіктің аналогтарына сәйкес берілген.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктердегі шоттар мен депозиттер тудырған жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемелері жылына 1.5% - дан 11.2% - ға дейін құрады

(2018 жылғы 31 желтоқсан: 1.3% дейін 13.5%).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың меншікті капиталының 10% - нан астамы үлесіне тиесілі банктердегі шоттарда және депозиттерде қалдықтары жоқ.

14 Сатуға арналған қолда бар қаржылық активтер

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған		
Шетел корпорациялары мен халықаралық қаржы ұйымдарының үлестік құралдары		
BAYER AG акциялары	695,302	600,417
Шетел корпорациялары мен халықаралық қаржы ұйымдарының үлес құралдарының барлығы	<u>695,302</u>	<u>600,417</u>
Үлес құралдары		
«Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру резерві» АҚ акциялар	18,911	17,666
Үлес құралдарының барлығы	<u>18,911</u>	<u>17,666</u>
	<u>714,213</u>	<u>618,083</u>

Нақты шығындар бойынша көрсетілген, сатуға арналған қолда бар инвестициялар ретінде жіктелген "Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру резерві" АҚ акциялары теңгерімдік құны 18,911 мың теңге мөлшерлемейтін үлестік бағалы қағаздардан тұрады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 17,666 мың теңге). Осы инвестициялар үшін нарық жоқ және соңғы уақытта сенімділік дәрежесі жеткілікті осы инвестициялардың әділ құнын айқындауға мүмкіндік беретін операциялар жүргізілмеген.

15 Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Мерзімі өтпеген және құнсызданбаған		
Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары		
«Ваа3» несие рейтингі бар		
- «РЕПО» келісімдері бойынша кепіл ауырпалығына батқан	3,513,752	-
- Топ меншігіндегі	71,163,430	63,487,826
Шетелдік мемлекеттердің мемлекеттік облигациялары		
«Аа1» - «Аа3» несие рейтингі бар	4,419,391	5,521,683
«А1» - «А3» несие рейтингі бар	-	377,922
Мемлекеттік облигациялардың барлығы	<u>79,096,573</u>	<u>69,387,431</u>
Шетел корпорациялары мен халықаралық қаржы ұйымдарының облигациялары		
«Ааа» несие рейтингі бар	18,662,623	-
«А1» - «А3» несие рейтингі бар	15,909,461	15,986,320
«Ваа1» - «Ваа3» несие рейтингі бар	18,371,312	21,919,688
Шетел корпорациялары мен халықаралық қаржы ұйымдары облигацияларының барлығы	<u>52,943,396</u>	<u>37,906,008</u>
Қазақстандық банктердің облигациялары		
«Ваа1»-«Ваа3» несие рейтингі бар	10,208,424	10,394,894
«Ва1» - «Ва3» несие рейтингі бар	13,598,036	6,370,170
«В1» - «В3» несие рейтингі бар	22,729,023	32,015,872
Қазақстандық банктердің облигацияларының барлығы	<u>46,535,483</u>	<u>48,780,936</u>
Қазақстандық компаниялардың корпоративтік облигациялары		
«Ваа1» - «Ваа3» несие рейтингі бар	32,422,383	31,933,934
«Ва1» - «Ва3» несие рейтингі бар	509,477	-
Қазақстандық компаниялардың корпоративтік облигацияларының барлығы	<u>32,931,860</u>	<u>31,933,934</u>
Мерзімі өткен немесе құнсызданған облигациялар		
Қазақстандық компаниялардың корпоративтік облигациялары	199,157	199,409
Құнсызданудан болған резерві	(199,157)	(199,409)
Барлық мерзімі өткен немесе құнсызданған облигациялар, нетто	-	-
	<u>211,507,312</u>	<u>188,008,309</u>

Несие рейтингтер "Moody ' s" несие агенттігінің стандарттарына немесе осындай халықаралық агенттіктің аналогтарына сәйкес берілген.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ 1 Эмитент (2018: 3 Эмитент) қаржы құралдарына ие болды, олардың үлесіне меншікті капиталдың 10% - дан астамы тиесілі. 31 желтоқсандағы жағдай бойынша эмитенттің деректері бойынша қалдықтардың жиынтық көлемі 74,677,182 мың теңге (2018 жылы: 93,529,288 мың теңге).

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялар бойынша құнсыздануға арналған резервтің өзгерістері былайша берілуі мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Жыл басындағы жағдайына қарай құнсыздану резервінің шамасы	(199,409)	(200,000)
Таза қайта қалпына келтірілуі	252	591
Жыл соңындағы жағдайына қарай құнсыздану резервінің шамасы	(199,157)	(199,409)

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялармен генерацияланатын жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемелері жылына 1.08% - дан 11.3% - ға дейін (2018 жылғы 31 желтоқсан: 3.9% - дан 11,3% - ға дейін) өзгерді. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды өтеу мерзімі 2020 жылдың наурызынан бастап 2048 жылғы қазанға дейін (2018 жылғы 31 желтоқсан: 2019 жылғы қаңтардан 2048 жылы шілдеге дейін).

16 Инвестициялық меншік

мың теңге	Жер телімдері мен ғимарат
Нақты құны	
2019 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	2,987,206
Түсімдер	1,904,476
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдық	4,891,682
Көнеруі	
2019 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	(104,649)
Бір жылға есептелген көнеруі	(56,363)
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	(161,012)
Баланстық құны	
2019 жылғы 31 желтоқсанынға	4,730,670
Нақты құны	
2018 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	1,232,441
Негізгі қаражаттардан қайта сыныптау	1,754,765
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	2,987,206
Көнеруі	
2018 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	(77,763)
Бір жылға есептелген көнеруі	(26,886)
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	(104,649)
Баланстық құны	
2018 жылғы 31 желтоқсанынға	2,882,557

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша инвестициялық жылжымайтын мүліктің баланстық құны шамамен оның әділ құнына тең болды. 2019 және 2018 жылдары Топ инвестициялық меншікке ішкі баға берді. Активтерді қайта бағалау үшін нарықтық әдіс пайдаланылды. Нарықтық тәсіл ұқсас меншікті сату баламаларының нәтижелерін талдауға негізделген. Инвестициялық меншіктің әділ құны әділ құн сатысындағы 3-деңгейге жатады .

17 Негізгі қаражаттар және материалдық емес активтер

	Жер телімдері мен ғимарат	Компьютерлер мен кеңсе құралдары	Көлік құралдары	Аяқталмаған құрылыс	Өзге негізгі қаражаттар	Материалдық емес активтер	Барлығы
мың теңге							
Нақты шығындар							
2019 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	3,304,078	572,851	301,413	-	1,126,040	246,026	5,550,408
Түсімдер	-	134,899	103,788	82,747	153,728	136,701	611,863
Қайта сыныптау	357	76,088	-	(82,747)	6,302	-	-
Шығымдар	-	(3,706)	(34,178)	-	(5,573)	(4,473)	(47,930)
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	3,304,435	780,132	371,023	-	1,280,497	378,254	6,114,341
Көнеруі							
2019 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	(157,201)	(297,275)	(195,783)	-	(315,178)	(128,227)	(1,093,664)
Бір жылға есептелген көнеруі	(62,596)	(72,824)	(52,522)	-	(143,033)	(49,123)	(380,098)
Шығымдар	-	871	34,178	-	5,403	140	40,592
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	(219,797)	(369,228)	(214,127)	-	(452,808)	(177,210)	(1,433,170)
Баланстық құны							
2019 жылғы 31 желтоқсанына	3,084,638	410,904	156,896	-	827,689	201,044	4,681,171
Нақты шығындар							
2018 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	3,446,994	506,003	305,771	523,845	743,539	152,949	5,679,101
Түсімдер	-	76,848	37,020	1,092,485	384,370	93,077	1,683,800
Қайта сыныптау	(142,916)	4,481	-	(1,616,330)	-	-	(1,754,765)
Шығымдар	-	(14,481)	(41,378)	-	(1,869)	-	(57,728)
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	3,304,078	572,851	301,413	-	1,126,040	246,026	5,550,408
Көнеруі							
2018 жылдың 1 қаңтарындағы жағдай бойынша қалдығы	(100,167)	(254,268)	(187,826)	-	(202,214)	(108,634)	(853,109)
Бір жылға есептелген көнеруі	(57,034)	(57,468)	(48,358)	-	(114,179)	(19,593)	(296,632)
Шығымдар	-	14,461	40,401	-	1,215	-	56,077
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша қалдығы	(157,201)	(297,275)	(195,783)	-	(315,178)	(128,227)	(1,093,664)
Баланстық құны							
2018 жылғы 31 желтоқсанына	3,146,877	275,576	105,630	-	810,862	117,799	4,456,744

18 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Сақтанушылардан түсуі тиіс сома	1,923,817	2,097,317
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс сома	8,024,618	5,285,135
	<u>9,948,435</u>	<u>7,382,452</u>
Құнсыздану резерві	(71,817)	(55,288)
	<u>9,876,618</u>	<u>7,327,164</u>

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ өз капиталының 10% - нан астамы үлеске тиесілі сақтанушылары жоқ.

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін сақтандыру және қайта сақтандыру шарттары бойынша дебиторлық борышкерліктің құнсыздануына резервтің өзгеруі былайша берілуі мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Жыл басындағы құнсыздану резервінің шамасы	(55,288)	(206,812)
Таза (есептелген)/қалпына келтірілген	(29,413)	50,564
Есептен шығару	12,884	100,960
Жыл соңындағы жағдай бойынша құнсызданудан болған резервтің шамасы	<u>(71,817)</u>	<u>(55,288)</u>

Сақтандыру және қайта сақтандыру шарттары бойынша дебиторлық борышкерліктің несие сапасы

Келесі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерліктің несие сапасы туралы ақпарат берілген:

2019 жылдың 31 желтоқсаны	Дебиторлық борышкерлік, брутто мың теңге	Құнсызданудан болған резерв мың теңге	Дебиторлық борышкерлік, нетто мың теңге	Дебиторлық борышкерліктің құнсыздануынан болған резерв, брутто %
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	1,149,909	-	1,149,909	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	642,496	-	642,496	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	92,100	-	92,100	-
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	39,312	(39,312)	-	100%
Сақтанушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық берешегінің барлығы	<u>773,908</u>	<u>(39,312)</u>	<u>734,596</u>	<u>5%</u>
Сақтанушылардан түсуі тиіс соманың барлығы	<u>1,923,817</u>	<u>(39,312)</u>	<u>1,884,505</u>	<u>2%</u>

	Дебиторлық борышкер- лік, брутто мың теңге	Құнсыздану- дан болған резерв мың теңге	Дебиторлық борышкер- лік, нетто мың теңге	Дебиторлық борышкер- ліктің құнсызда- нуынан болған резерв, брутто %
2019 жылдың 31 желтоқсаны				
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	7,182,826	-	7,182,826	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	725,333	-	725,333	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	83,954		83,954	-
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	32,505	(32,505)	-	100%
Қайта сақтандырушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық борышкерліктерінің барлығы	841,792	(32,505)	809,287	4%
Қайта сақтанушылардан түсуі тиіс соманың барлығы	8,024,618	(32,505)	7,992,113	0.4%
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс соманың барлығы	9,948,435	(71,817)	9,876,618	1%

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерліктің сапасы туралы ақпарат:

	Дебиторлық борышкер- лік, брутто мың теңге	Құнсыздану- дан болған резерв мың теңге	Дебиторлық борышкер- лік, нетто мың теңге	Дебиторлық борышкер- ліктің құнсызда- нуынан болған резерв, брутто %
2018 жылдың 31 желтоқсанында				
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Сақтандырушылардан түсуі тиіс сома				
Мерзімі өтпеген	968,638	-	968,638	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	983,558	-	983,558	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	120,379	-	120,379	-
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	24,742	(24,742)	-	100%
Сақтанушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық борышкерліктерінің барлығы	1,128,679	(24,742)	1,103,937	2%
Сақтанушылардан түсуі тиіс соманың барлығы	2,097,317	(24,742)	2,072,575	1%

	Дебиторлық борышкерлік, брутто мың теңге	Құнсыздану- дан болған резерв мың теңге	Дебиторлық борышкерлік, нетто мың теңге	Дебиторлық борышкерлік -тің құнсызда- нуынан болған резерв, брутто %
2018 жылдың 31 желтоқсанында				
Қайта сақтанушылардан тиесілі сомалар				
Мерзімі өтпеген	4,796,193	-	4,796,193	-
Мерзімі өткен немесе құнсызданған:				
- кемінде 90 күн мерзімі өткен	430,444	-	430,444	-
- 90 күннен аса, бірақ кемінде 1 жылға жуық мерзімі өткен	27,952	-	27,952	-
- 1 жылдан аса мерзімі өткен	30,546	(30,546)	-	100%
Қайта сақтандырушылардың мерзімі өткен немесе құнсызданған дебиторлық борышкерліктерінің барлығы	488,942	(30,546)	458,396	6%
Қайта сақтанушылардан тиесілі соманың барлығы	5,285,135	(30,546)	5,254,589	1%
Сақтанушылардан және қайта сақтандырушылардан тиесілі соманың барлығы	7,382,452	(55,288)	7,327,164	1%

19 Сақтандыру шарттары бойынша резервтер және сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі

	Брутто 2019 ж. мың теңге	Қайта сақтандыру 2019 ж. мың теңге	Нетто 2019 ж. мың теңге
Еңбегі өтелмеген сыйақы резерві	39,546,394	(1,081,665)	38,464,729
Болған, бірақ анықталмаған кінәраттардың резерві	13,060,471	(776,894)	12,283,577
Анықталған, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	40,165,289	(982,090)	39,183,199
Болмаған шығындар резерві	636,679	-	636,679
	93,408,833	(2,840,649)	90,568,184
	Брутто 2018 ж. мың теңге	Қайта сақтандыру 2018 ж. мың теңге	Нетто 2018 ж. мың теңге
Еңбегі өтелмеген сыйақы резерві	27,410,397	(1,858,002)	25,552,395
Болған, бірақ анықталмаған кінәраттардың резерві	12,558,202	(980,168)	11,578,034
Анықталған, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	66,086,038	(23,160,457)	42,925,581
	106,054,637	(25,998,627)	80,056,010

(а) Сақтандыру шарттары бойынша резервтердің қозғалысын талдау, нетто қайта сақтандыру

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша сақтандыру резервінің шамасы, нетто қайта сақтандыру	80,056,010	71,167,417
Есептелген сыйақы	92,358,454	65,190,104
Еңбегі өтелген сыйақы	(80,222,457)	(60,627,549)
Мәлімделген кінәраттар	36,337,013	41,203,753
Төленген кінәраттар	(41,289,854)	(33,403,842)
Жыл ішінде болған, бірақ мәлімделмеген талап шамасының бағасы	8,422,067	5,107,193
Орын алмаған шығындардың резервін өзгерту	636,679	-
Өткен есепті кезеңдердің мәлімделген, бірақ реттелмеген шығындарына қатысты есептік бағалардың өзгеруі	(20,967,908)	(11,276,049)
Өткен жылдардың болған, бірақ мәлімделмеген наразылықтары бойынша резервтердегі өзгеріс	(7,919,798)	(5,484,314)
Қайта сақтандырушылар үлесіндегі өзгерістер	23,157,978	8,179,297
Жыл соңындағы жағдай бойынша сақтандыру резервтерінің шамасы, нетто қайта сақтандыру	90,568,184	80,056,010

(б) Еңбегі өтелмеген сыйақылар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау, нетто қайта сақтандыру

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	25,552,395	20,736,852
Алынған сыйақылар	92,358,454	65,190,104
Еңбегі өтелген сыйақылар	(80,222,457)	(60,627,549)
Қайта сақтандырушылар үлесіндегі өзгерістер	776,337	252,988
Жыл соңындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	38,464,729	25,552,395

(в) Болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау, нетто қайта сақтандыру

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	11,578,034	12,059,859
Жыл ішінде болған, бірақ мәлімделмеген талап шамасының бағасы	8,422,067	5,107,193
Өткен жылдардың кінәраттардың резервтеріндегі өзгерістер	(7,919,798)	(5,484,314)
Қайта сақтандырушылар үлесінің өзгеруі	203,274	(104,704)
Жыл соңындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	12,283,577	11,578,034

(г) Мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәраттар бойынша резервтегі қозғалыстарды талдау, нетто қайта сақтандыру

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	42,925,581	38,370,706
Ағымдағы жылдың мәлімделген кінәраттар	28,816,859	29,392,009
Өткен жылдардың мәлімделген кінәраттар	7,520,154	11,811,744
Өткен есепті кезеңдердің шығындарына қатысты есептік бағалардың өзгеруі	(20,967,908)	(11,276,049)
Ағымдағы жылдың төленген кінәраттар	(11,957,526)	(10,215,166)
Өткен жылдардың төленген шағымдары	(29,332,328)	(23,188,676)
Қайта сақтандырушылар үлесіндегі өзгеріс	22,178,367	8,031,013
Жыл соңындағы жағдай бойынша резерв мөлшері, нетто қайта сақтандыру	39,183,199	42,925,581

(д) Болмаған шығындар резервіндағы қозғалыстарды талдау

	2019 ж.	2018 ж.
	мың теңге	мың теңге
Жыл басындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	-	-
Орын алмаған шығындар резервіндағы өзгеріс	636,679	-
Жыл соңындағы жағдай бойынша резервтің шамасы	636,679	-

(е) Қызметтің негізгі бағыттары бойынша сақтандыру шарттары бойынша резервтерді талдау

	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру				
	Жұмыс берушілердің жауапкершілігі	Көлік құралдары иелерінің жауапкершілігі	Өзге міндетті сақтандыру	Мүлік сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Өуе/су/автокөлігі	Жазатайым оқиғалардан сақтандыру	Өзге ерікті сақтандыру	Барлығы
2019 ж.									
Еңбегі өтелмеген сыйақылар резерві	2,239,129	6,556,355	491,362	13,538,249	1,430,474	4,288,394	6,908,221	4,094,210	39,546,394
Болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттардың резерві	2,124,857	665,695	45,746	8,432,429	207,873	82,978	220,152	1,280,741	13,060,471
Мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	593,434	1,500,095	149,442	33,374,013	3,963	2,423,119	690,176	1,431,047	40,165,289
Орын алмаған шығындардан болған резерв	-	-	-	-	-	-	-	636,679	636,679
Сақтандыру шарттарының резерві, брутто	4,957,420	8,722,145	686,550	55,344,691	1,642,310	6,794,491	7,818,549	7,442,677	93,408,833
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	-	-	-	(2,617,971)	-	(87,593)	-	(135,085)	(2,840,649)
Сақтандыру шарттарының резерві, нетто	4,957,420	8,722,145	686,550	52,726,720	1,642,310	6,706,898	7,818,549	7,307,592	90,568,184
	Міндетті сақтандыру				Ерікті сақтандыру				
	Жұмыс берушілердің жауапкершілігі	Көлік құралдары иелерінің жауапкершілігі	Өзге міндетті сақтандыру	Мүлік сақтандыру	Медициналық сақтандыру	Өуе/су/автокөлігі	Жазатайым оқиғалардан сақтандыру	Өзге ерікті сақтандыру	Барлығы
2018 ж.									
Еңбегі өтелмеген сыйақылар резерві	1,689,914	5,220,998	312,875	9,483,118	1,434,521	3,365,278	3,959,366	1,944,327	27,410,397
Болған, бірақ мәлімделмеген кінәраттардың резерві	1,473,787	582,549	28,956	9,346,495	192,248	128,984	156,808	648,375	12,558,202
Мәлімделген, бірақ реттелмеген кінәраттардың резерві	1,153,743	967,472	3,288	56,646,149	1,032	1,885,460	132,783	5,296,111	66,086,038
Сақтандыру шарттарының резерві, брутто	4,317,444	6,771,019	345,119	75,475,762	1,627,801	5,379,722	4,248,957	7,888,813	106,054,637
Сақтандыру шарттарының резервтеріндегі қайта сақтандырушылардың үлесі	(189)	-	-	(25,821,108)	-	(14,950)	-	(162,380)	(25,998,627)
Сақтандыру шарттарының резерві, нетто	4,317,255	6,771,019	345,119	49,654,654	1,627,801	5,364,772	4,248,957	7,726,433	80,056,010

(ж) Резервтер бойынша түйінді жорамалдар

Жорамалдарды анықтау үшін пайдаланылатын процесс неғұрлым ықтимал немесе күтілетін нәтижелердің бейтарап бағаларын алуға арналған. Жорамалдарды қалыптастыру үшін негіз ретінде пайдаланылатын ақпарат көздері ішкі болып табылады, олар жыл сайын жүргізілетін жан-жақты зерттеулердің нәтижелерін қамтиды. Жорамалдар олардың байқалатын нарықтық бағаларға және басқа да жарияланған ақпаратқа сәйкестігін қамтамасыз ету мақсатында тексеріледі. Алайда қазақстандық сақтандыру нарығында негізгі қызмет бойынша жорамалдарды және өзгерістерге ұшырауды анықтау үшін өзекті болатын жалпыға қолжетімді ақпараттың жетіспеушілігі байқалады.

Қызметтің сипатына байланысты қандай да бір жеке наразылықтың ықтимал нәтижелерін және мәлімделген шағымдар бойынша жалпы шығындарды дәл болжау өте қиын. Әрбір мәлімделген шағым барлық ағдайларға, апатты сарапшылардан алынған ақпаратқа және осындай шағымдардың мөлшері бойынша тарихи деректерге тиісті назар аудара отырып жеке қаралады. Әрбір жағдай бойынша бағалар жаңа деректер пайда болған жағдайда тұрақты түрде қайта қаралады және тиісті түрде жаңартылады. Резервтер қолда бар ағымдағы ақпарат негізінде қалыптастырылады. Алайда соңғы міндеттемелер одан әрі оқиғалардың нәтижесінде өзгеруі мүмкін. Шығындарды жабуға арналған шығындардың қорытынды мөлшеріне әсер ететін көптеген факторлардың әсерін бағалау қиын. Резервті есептеудің күрделілігі сақтандырудың базалық шарттарындағы айырмашылыққа, кінә қою күрделілігіне, кінә қою көлемі мен кінә қоюдың жеке ауырлығына, кінә қоюдың пайда болу күнін және оның нақты мәлімдемесінің күнін анықтауға байланысты сақтандырудың әртүрлі түрлері үшін де ерекшеленеді.

Болған, бірақ мәлімделмеген кінәрат-талаптар бойынша резервтер "тізбекті баспалдақ" статистикалық әдістерін пайдалана отырып бағаланады. Мұндай әдістер өткен жылдардағы шығындарды дамытудың байқалатын деректерін негізге ала отырып, әрбір жыл бойынша төленген және орын алған талаптардың дамуын экстраполяциялайды.

Егер осы әдістерде шығындардың дамуы туралы тарихи ақпарат пайдаланылса, онда олар бұрын орын алған шығындардың даму моделі болашақта қайта қайталады деп болжайды. Мұндай жол беру дұрыс болмауы мүмкін себептер бар. Бұл себептер экономикалық, құқықтық, саяси және әлеуметтік үрдістерді, бизнес бағыттарының үйлесіміндегі өзгерістерді, ірі шығындардың әсерін қоса алғанда, кездейсоқ ауытқуларды қамтиды.

Жалпы сақтандыру шарттары бойынша резервтерді бағалауға ең елеулі әсер ететін жорамалдар ең соңғы ай үшін күтілетін шығындардың коэффициенттерін білдіреді. Күтілетін шығындардың коэффициенті күтілетін талап-арыздардың тапқан сыйақыға қатынасы болып табылады. Жалпы міндеттемені анықтау кезінде ақшалай қаражаттың болашақ ағындарының болжамы жеке талап-арыз сомасына әсер етуі мүмкін параметрлердің есептік мәндерін қамтиды.

Басшылық жұмыс берушінің жауапкершілігін сақтандыруды және мүлікті сақтандыруды қоспағанда, Топ жүзеге асыратын сақтандырудың қысқа мерзімді сипатына байланысты Топ портфелінің көрсеткіштері негізінен күтілетін шығындар коэффициенттерінің өзгеруіне сезімтал. Топ өзінің сақтандыру тарифтерін көрсетілген ауыспалы мәндердің соңғы өзгерістері негізінде кез келген пайда болатын үрдістерді ескеру үшін үнемі түзетеді.

20 Өзге активтер

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Өзге дебиторлық борышкерлік	512,962	1,103,723
Құнсыздану резерві	(92,098)	(61,133)
Өзге де қаржы активтерінің барлығы	420,864	1,042,590
Алдын ала төлем	282,908	187,350
Қызметкерлермен есеп айырысулар	18,140	5,393
Жеткізушілермен материалдар мен есеп айырысу	1,053	261
Құнсыздану резерві	(124,020)	(114,755)
Өзге де қаржылық емес активтердің барлығы	178,081	78,249
Өзге активтердің барлығы	598,945	1,120,839

Құнсыздану резервінің өзгеруіне талдаулар жүргізу

31 желтоқсанда аяқталған жылдар ішіндегі құнсыздануға арналған резервтердің өзгерістері былайша берілуі мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Жыл басындағы жағдайына сәйкес құнсыздану резервінің шамасы	(175,888)	(31,056)
Резервті таза құру	(40,230)	(144,832)
Жыл соңындағы жағдайына сәйкес құнсыздану резервінің шамасы	<u>(216,118)</u>	<u>(175,888)</u>

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге активтердің құрамына 167,496 мың теңге сомасында мерзімі өткен дебиторлық борышкерлік енгізілді (2018 жылғы 31 желтоқсан: 142,109 мың теңге), оның ішінде 38,966 мың теңге дебиторлық борышкерлік (2018 жылғы 31 желтоқсан: 20,296 мың теңге) 90 күннен астам, бірақ бір жылдан кем мерзімге және 92,098 мың теңге (2018 жылғы 31 желтоқсан: 61,133 мың теңге).

21 Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Төленбеген кінәраттар бойынша несиегерлік борышкерлік	684,935	685,798
Брокерлік сыйақы бойынша несиегерлік борышкерлік	647,246	242,623
Агенттік сыйақы бойынша несиегерлік борышкерлік	372,165	254,861
Сақтандыру сыйақылары бойынша алдын ала төлем	564,976	337,920
Қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	388,014	1,653,986
	<u>2,657,336</u>	<u>3,175,188</u>

Қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерліктің барлық сомасы қайта сақтандырушыларға берілген сыйақылар бойынша несиегерлік борышкерлікпен берілген.

22 "РЕПО" келісімдері бойынша несиегерлік борышкерлік

2019 жыл ішінде Топ Қазақстан резерв биржасында "кері РЕПО" шартын жасады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша "РЕПО" келісімдері бойынша несиегерлік борышкерлік 3,314,459 мың теңгені құрайды (2018 жылғы 31 желтоқсан: жоқ), ол 2020 жылғы қаңтарда өтелді. Осы шарттардың мәні 3,263,283 мың теңге мөлшеріндегі әділ құны бар Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің купондық облигациялары болды.

23 Өзге міндеттемелер

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Төлеуге басқа салықтар	299,393	252,249
Қызметкерлер алдындағы борышкерлік	293,235	220,288
Өзге несиегерлік борышкерлік	203,543	313,007
	<u>796,171</u>	<u>785,544</u>

24 Меншікті капитал

(а) Акционерлік капитал

	Кәдімгі акциялар 2019 ж.	Кәдімгі акциялар 2018 ж.
Шығаруға рұқсат етілген (қарапайым акциялар)	150,000,000	150,000,000
Шығарылған және айналыста жүрген (қарапайым акциялар)	121,316,085	99,074,285
Номиналды құны, мың теңге	1	1
Шығарылған және толық төленген, мың теңге	<u>121,316,085</u>	<u>99,074,285</u>

2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл ішінде Топ номиналды құны бойынша 22,241,800 кәдімгі акция (2018 жылы 7,453,000 кәдімгі акция) шығарды.

(б) Капиталды басқару

Топ ҚРҰБ нормативтік актілерімен белгіленетін төлем қабілеттілігі маржасына қатысты Қазақстан Республикасының нормативтік талаптарының объектісі болып табылады.

Топ төлем қабілеттілігі маржасының жеткіліктілік нормативін кемінде 1-де ұстауға міндетті. Төлем қабілеттілігі маржасы нақты төлем қабілеттілігі маржасын ең аз қажетті төлем қабілеттілігі маржасына бөлумен айқындалады. Ең аз қажетті төлем қабілеттілігі маржасы таза тапқан сыйақылар, төленген талаптар мен шетелдік қайта сақтандырушыларға берілген сыйақылар кіретін бірнеше факторлардың негізінде есептеледі.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ төлем қабілеттілігі маржасының коэффициенттерін келесі деңгейде сақтады :

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
Нақты төлем қабілеттілігі маржасы	111,210,050	108,774,038
Төлем қабілеттілігі маржасының ең аз мөлшері	10,235,650	8,116,258
Төлем қабілеттілігі маржасы	10.86	13.40

(в) Дивидендтер

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Топ акционерлерінің Компания резервтерін бөлу құқығы ХҚЕС сәйкес дайындалған компанияның шоғырландырылған қаржылық (бухгалтерлік) есептілігінде көрсетілген бөлінбеген пайда шамасымен немесе жинақталған шығын жағдайында, егер таза кірісті бөлу Компанияның төлем қабілетсіздігіне немесе дәрменсіздігіне әкеп соқпаса немесе егер Компанияның меншікті капиталының мөлшері бөлу нәтижесінде теріс болса, ағымдағы жыл үшін таза пайда сомасымен шектеледі. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес бөлуге қол жетімді қаражаттың жалпы көлемі 29,016,017 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 38,227,738 мың теңге).

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде 37,121,800 мың теңге немесе бір акцияға 374.69 теңге мөлшерінде дивидендтер жарияланды (2018 жылы - 7,453,000 мың теңге немесе бір акция үшін 81.35 теңге) және оның ішінде 22,241,800 мың теңгесі акционерлер акционерлік капиталға салым ретінде қайта инвестициялады (2018 жылы: 7,453,000 мың теңге).

(г) Тұрақтандыру резерві

2019 жылы Компания бөлінбеген пайда құрамынан жарғылық резервке 1,105,849 мың теңге мөлшеріндегі соманы аударды (2018 жыл: 151,487 мың теңге), өйткені Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі басқармасының 2016 жылғы 26 желтоқсандағы № 304 "Сақтандыру резервтерін қалыптастыруға, есептеу әдістемесіне және олардың құрылымына, сақтандыру резервтері бойынша есептілікті ұсыну нысандары мен мерзіміне қойылатын талаптарды" бекіту туралы Қаулысына сәйкес Компания өткен бес жыл ішінде елеулі ауытқуларға ұшыраған сақтандыру өнімдері, шығындар коэффициенті үшін тұрақтандыру резервін құрды.

(д) Басқа резервтер

ҚР «Қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру туралы» Заңының 17-1-бабына (бұдан әрі – «ЖОМС») сәйкес сақтандыру жағдайларының соңғы бес жыл ішінде шартын жасау алдындағы міндетті қызметкерді жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру болмаған жағдайда, сақтандырушы сақтандыру сыйлықақысына ЖОМС туралы Заңның 17-бабына сәйкес есептелген түзету коэффициентін қолдануға құқылы. ЖОМС туралы Заңның 17-бабына және 17-1-бабына сәйкес есептелген сақтандыру сыйлықақысынан РНП арасындағы айырма сомасына есепті жылдың бөлінбеген кірісі есебінен "өзге резервтер" қалыптастырылуы тиіс. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ЖОМС туралы Заңның 17-бабына сәйкес есептелген сақтандыру сыйлықақысынан РНП арасындағы айырмашылық және түзету коэффициентін қолдана отырып есептелген сақтандыру сыйлықақысынан болған РНП 75,765 мың теңгені құрады, оларға Топ есепті жылдың бөлінбеген кірісі есебінен "өзге резервтер" қалыптастырды.

25 Қаржы құралдарының тәуекелдерін басқару

(а) Тәуекелдерді басқару бойынша саясат және шаралар

Тәуекелдерді басқару Топ қызметінің негізінде жатыр және Топтың операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Нарықтық тәуекел, несие тәуекел және өтімділік тәуекелі Топ өз қызметін жүзеге асыру барысында тап болатын негізгі тәуекел болып табылады. Топтың тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаты Топ ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тәуекелдер лимиттерін және тиісті бақылауларды белгілеуге, сондай-ақ тәуекелдер деңгейін және олардың белгіленген лимиттерге сәйкестігін тұрақты бағалауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдер нарықтық жағдайдың, ұсынылатын өнімдер мен қызметтердің және пайда болатын үздік тәжірибенің өзгерістерін көрсету мақсатында тұрақты негізде қайта қаралады.

Директорлар кеңесі тәуекелдерді басқару жөніндегі бақылау жүйесінің тиісті жұмыс істеуіне, негізгі тәуекелдерді басқаруға және тәуекелдерді басқару жөніндегі саясаттар мен рәсімдерді мақұлдауға, сондай-ақ ірі мәмілелерді мақұлдауға жауапты болады.

Басқарма бақылауға және тәуекелдерді төмендету жөніндегі шараларды енгізуге жауап береді, сондай-ақ Топтың белгіленген тәуекелдер шегінде қызметті жүзеге асыруын қадағалайды. Тәуекел-менеджмент департаменті басшысының міндетіне тәуекелдерді жалпы басқару және қолданыстағы заңнама талаптарының сақталуын бақылауды жүзеге асыру, сондай-ақ қаржылық және қаржылық емес тәуекелдер бойынша есептерді анықтау, бағалау, басқару және жасау бойынша жалпы қағидаттар мен әдістердің қолданылуын бақылауды жүзеге асыру кіреді. Ол тікелей Директорлар кеңесіне және жанама төрағаға есеп береді.

Сыртқы және ішкі тәуекел факторлары ұйым шеңберінде анықталады және басқарылады. Тәуекел факторларының барлық тізбесін анықтауға және тәуекелдерді төмендету бойынша ағымдағы рәсімдердің жеткіліктілік деңгейін айқындауға ерекше назар аударылады. Несие және нарықтық тәуекелдерді стандартты талдаудан басқа, тәуекел-менеджмент департаменті жекелеген бағыттар бойынша сараптамалық баға алу мақсатында операциялық бөлімшелермен тұрақты кездесулер өткізу жолымен қаржылық және қаржылық емес тәуекелдерге мониторинг жүргізеді.

(б) Нарықтық тәуекелі

Нарықтық тәуекел – бұл нарықтық бағалардың өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағынының немесе әділ құнының өзгеру тәуекелі. Нарықтық тәуекел валюталық тәуекелден, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелінен, сондай-ақ басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарықтық тәуекел нарықтағы жалпы және ерекше өзгерістердің және нарықтық бағалар мен валюталардың айырбас бағамдарының құбылмалылығы деңгейінің өзгеруіне ұшырайтын пайыздық және үлестік қаржы құралдарына қатысты ашық позициялар бойынша туындайды.

Нарықтық тәуекелді басқару міндеті нарықтық тәуекелге бейімділік қолайлы параметрлердің шеңберінен шықпауы үшін басқару және бақылау болып табылады, бұл ретте қабылданған тәуекел үшін алынатын кірістілікті оңтайландыруды қамтамасыз етеді.

Директорлар кеңесі бақылайтын тәуекел-менеджмент департаменті нарықтық тәуекелді басқару үшін жауапты болады. Директорлар кеңесі нарықтық тәуекел лимиттерін бекітеді.

Топ жекелеген қаржы құралдары бойынша портфельдің шамасына қатысты ашық позиция бойынша лимиттерді, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру мерзімдерін, валюталық позицияны, ысырап лимиттерін белгілеу және олардың сақталуына тұрақты бақылау жүргізу жолымен нарықтық тәуекелді басқарады. Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруінің алшақтығын бақылау жолымен нарықтық тәуекелдің құрамдас бөлігі болып табылатын пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелін басқару Топтың таза пайыздық маржасының сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеруінің әртүрлі стандартты және стандартты емес сценарийлеріне сезімталдығын бақылау процедурасымен толықтырылады.

(i) Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі - бұл нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағынының немесе әділ құнының өзгеру тәуекелі. Топ басым нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің ауытқуының оның қаржылық жағдайына және ақша қаражатының ағындарына әсер етуіне бейім. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін арттыруы мүмкін, алайда оны төмендетуі немесе пайыздық мөлшерлемелердің күтпеген өзгеруі жағдайында шығындардың туындауына әкелуі мүмкін.

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі белгілі бір өтеу мерзімімен қолда бар немесе болжанатын активтер қолда бар немесе болжанатын өтеу мерзімімен ұқсас міндеттемелердің шамасы бойынша көп немесе аз болған жағдайларда туындайды.

(ii) Валюталық тәуекелі

Топта бірнеше шетел валютасында көрсетілген активтер мен міндеттемелер бар. Валюталық тәуекел — бұл валюталардың айырбас бағамдарының өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қаражатының әділ құнының немесе болашақ ағынының өзгеру тәуекелі.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта бөлінісіндегі қаржылық активтер мен міндеттемелердің құрылымы былайша берілуі мүмкін:

	Тенге	АҚШ доллары	Еуро	Фунт стерлинг	Рубль	Басқа	Барлығы
мың тенге							
Активтер							
Ақшалай қаражаттар және олардың эквиваленттері	3,377,302	324	279,857	2,318	3	-	3,659,804
Банктегі шоттар және депозиттер	6,257,687	1,996,378	-	-	233,580	-	8,487,645
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтер	18,911	-	695,302	-	-	-	714,213
Өтеу мерзіміне ұсталынатын инвестициялар	109,044,219	96,827,583	4,419,391	1,216,119	-	-	211,507,312
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	1,972,373	5,905,227	789,090	345,550	154,825	709,553	9,876,618
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі	1,758,984	-	-	-	-	-	1,758,984
Өзге қаржы активтері	407,563	13,301	-	-	-	-	420,864
Активтердің барлығы	122,837,039	104,742,813	6,183,640	1,563,987	388,408	709,553	236,425,440
Міндеттемелер							
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(9,944,601)	(20,821,576)	(11,289,828)	(106,115)	(1,833,987)	(9,866,332)	(53,862,439)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	(1,666,167)	(349,315)	(56,735)	(1,584)	(466)	(18,093)	(2,092,360)
«РЕПО» келісімі бойынша несиегерлік борышкерлік	(3,314,459)	-	-	-	-	-	(3,314,459)
Өзге қаржы міндеттемелері	(788,923)	(7,065)	(183)	-	-	-	(796,171)
Барлық міндеттемелер	(15,714,150)	(21,177,956)	(11,346,746)	(107,699)	(1,834,453)	(9,884,425)	(60,065,429)
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайына сәйкес таза ұстанымы	107,122,889	83,564,857	(5,163,106)	1,456,288	(1,446,045)	(9,174,872)	176,360,011

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша валюта бөлінісіндегі қаржылық активтер мен міндеттемелердің құрылымы былайша берілуі мүмкін:

	Тенге	АҚШ доллары	Еуро	Фунт стерлинг	Рубль	Басқа	Барлығы
мың теңге							
Активтер							
Ақшалай каражаттар және олардың эквиваленттері	45,604	354	421	461	3	-	46,843
Банктегі шоттар және депозиттер	13,123,138	2,510,525	-	-	182,141	-	15,815,804
Қолда бар, сатуға арналған қаржылық активтер	17,666	-	600,417	-	-	-	618,083
Өтеу мерзіміне ұсталынатын инвестициялар	80,010,186	100,292,434	6,514,793	1,190,896	-	-	188,008,309
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	2,305,733	3,845,837	290,313	119	442,343	442,819	7,327,164
Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың үлесі	24,131,509	9,116	-	-	-	-	24,140,625
Өзге қаржы активтері	1,037,903	1,891	2,796	-	-	-	1,042,590
Активтердің барлығы	120,671,739	106,660,157	7,408,740	1,191,476	624,487	442,819	236,999,418
Міндеттемелер							
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(36,958,881)	(22,173,486)	(8,842,331)	(101,525)	(1,786,074)	(8,781,943)	(78,644,240)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	(1,232,227)	(1,543,264)	(35,411)	-	(470)	(25,896)	(2,837,268)
Басқа қаржы міндеттемелері	(699,888)	(85,656)	-	-	-	-	(785,544)
Барлық міндеттемелер	(38,890,996)	(23,802,406)	(8,877,742)	(101,525)	(1,786,544)	(8,807,839)	(82,267,052)
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайына сәйкес таза ұстанымы	81,780,743	82,857,751	(1,469,002)	1,089,951	(1,162,057)	(8,365,020)	154,732,366

Келесі кестеде көрсетілгендей, қазақстандық теңге бағамының төмендеуі 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша келесі валюталарға қатысты бұдан әрі сипатталған меншікті капитал мен пайданың немесе залалдың ұлғаюын (азайуын) туындатар еді. Бұл талдау Топтың көзқарасы бойынша есепті кезеңнің соңындағы жағдай бойынша негізді мүмкін болып табылатын валюталық бағамдардың өзгеруіне негізделген. Талдау барлық қалған ауыспалылар, әсіресе пайыздық мөлшерлемелер өзгеріссіз қалады.

Теңге	2019 ж.		2018 ж.	
	Таза кіріс	Меншікті капитал	Таза кіріс	Меншікті капитал
АҚШ доллары бағамының 20% өсуі	13,370,377	13,370,377	13,257,240	13,257,240
Еуро бағамының 20% өсуі	(826,097)	(826,097)	(235,040)	(235,040)
Ағылшын фунт стерлингі бағамының 20% өсуі	233,006	233,006	174,392	174,392
Рубль бағамының 20% өсуі	(231,367)	(231,367)	(185,929)	(185,929)

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бұрын аударылған валюталарға қатысты қазақстандық теңге бағамының өсуі сомасы бойынша тең, бірақ барлық қалған ауыспалылар өзгеріссіз қалады деген шартпен белгі бойынша кері әсер болар еді.

(iii) Басқа да баға тәуекелдері

Басқа да баға тәуекелдері - бұл нарықтық бағалардың өзгеруі нәтижесінде қаржы құралы бойынша әділ құнның немесе ақша қаражатының (сыйақы мөлшерлемесінің немесе валюталық тәуекелдің өзгеру тәуекелінің ықпал етуі нәтижесінде туындаған өзгерістерден басқа) болашақ ағындарының, осындай өзгерістердің осы нақты құралдың немесе оның эмитентіне тән факторлардан немесе нарықта айналыстағы барлық ұқсас қаржы құралдарына әсер ететін факторлардан туындағанына қарамастан ауытқу тәуекелі. Топтың қаржы құралы бойынша ұзын немесе қысқа позициясы болған кезде басқа да баға тәуекелдері туындайды.

Бір жылғы пайданың немесе залалдың және Топтың меншікті капиталының бағалы қағаздар бағамдарының өзгеруіне сезімталдығын талдау (2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы позициялар және бағалы қағаздар құнының 5% төмендеуінің немесе өсуінің оңайлатылған сценарийі негізінде жасалған) былайша ұсынылуы мүмкін:

	2019 ж.		2018 ж.	
	Пайда немесе залал	Меншікті капитал	Пайда немесе залал	Меншікті капитал
Бағалы қағаздар құнының 5% өсуі	-	35,711	-	30,904
Бағалы қағаздар құнының 5% төмендеуі	-	(35,711)	-	(30,904)

(в) Несие тәуекелі

Несие тәуекелі - қарыз алушының немесе Топтың контрагентінің міндеттемелерін орындамауы нәтижесінде туындайтын қаржылық шығындар тәуекелі. Топ несие тәуекелді шоғырландыру лимиттерін белгілеу және сақтау жөніндегі талаптарды қамтитын бекітілген саясаттар мен рәсімдерді қолдану арқылы несие тәуекелді (танылған қаржы активтері мен танылмаған шарттық міндеттемелер бойынша) басқарады. Несие саясатын басқарма қарайды және бекітеді. Топ жеке несиедің жағдайына тұрақты мониторинг жүргізеді және өз қарыз алушыларының төлем қабілеттілігіне тұрақты негізде қайта бағалау жүргізеді. Жекелеген қарыз алушыларды талдаудан басқа, тәуекел-менеджмент департаменті несие портфелін тұтастай алғанда шоғырландыруға және нарықтық тәуекелдерге қатысты бағалауды жүргізеді. Несие тәуекелдің ең жоғары деңгейі, әдетте, қаржылық жағдай туралы есепте қаржылық активтердің баланстық құнында және танылмаған шарттық міндеттемелер сомасында көрсетіледі. Активтер мен міндеттемелерді өзара есептеу мүмкіндігі әлеуетті несие тәуекелді төмендету үшін маңызды емес.

Есепті күнгі жағдай бойынша баланстық несие тәуекелдің ең жоғары деңгейі былайша ұсынылуы мүмкін:

	2019 ж. мың теңге	2018 ж. мың теңге
АКТИВТЕР		
Ақшалай қаражаттар және олардың эквиваленттері	3,658,840	42,080
Банктегі шоттары және депозиттері	8,487,645	15,815,804
Өтеу мерзіміне дейін ұсталынатын инвестициялар	211,507,312	188,008,309
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	9,876,618	7,327,164
Орын алған, бірақ жарияланбаған кінәраттар бойынша резервтегі қайта сақтандырушылардың үлесі	776,894	980,168
Жарияланған, бірақ реттелмеген кінәраттар бойынша резервтегі қайта сақтандырушылар үлесі	982,090	23,160,457
Өзге қаржылық активтер	420,864	1,042,590
Ең жоғары деңгейлі тәуекелдердің барлығы	235,710,263	236,376,572

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың 1 борышкері бар (2018 жылғы 31 желтоқсан: бір борышкер), оларға қатысты несие тәуекелге ұшырауы Несие тәуекелге барынша ұшыраудың 10 пайыздан асады. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы клиенттерге қатысты несие тәуекелге ұшырауы 74,677,182 мың теңгені құрайды (2018 жылғы 31 желтоқсан: 63,487,826 мың теңге). Сақтандыру шарттары бойынша резервтердегі қайта сақтандырушылардың 158,933 мың теңге мөлшеріндегі үлесі (2018 жыл: 22,870,868 мың теңге) А2 және одан жоғары несие рейтингі бар халықаралық компанияларға, сондай-ақ Ваа3 және одан жоғары несие рейтингі бар 823,157 мың теңге (2018 жыл: 272,448 мың теңге) жатады. Осы несие рейтингтер "Moody ' s" несие агенттігінің немесе ұқсас халықаралық агенттіктің стандарттарына сәйкес берілген.

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу

Бұдан әрі кестелерде ұсынылған ақпаратты ашу қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер туралы ақпаратты қамтиды:

- Топтың қаржылық жағдайы туралы жекелеген есепте өзара есептеледі; немесе
- өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды бас келісімнің немесе ұқсас келісімдердің мәні болып табылады, олар қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте өзара есепке алынатынына қарамастан, ұқсас қаржы құралдарына қолданылады.

"РЕПО" келісімдері, "кері РЕПО" келісімдері қарыз алу және Топтың бағалы қағаздарын қарызға беру туралы келісімдер своптар және туынды құралдар бойынша халықаралық дилерлер қауымдастығының (ISDA) өзара есеп айырысу туралы бас келісімдерге ұқсас өзара есеп айырысу шарттарымен бас келісімдердің мәні болып табылады. Негізінен, осы келісімдерге сәйкес бір валютадағы аяқталмаған операцияларға қатысты белгілі бір күні әрбір контрагент төлеуге жататын сомалар бір Тараптың екінші Тарапқа төлеуіне жататын бірыңғай таза соманы қалыптастырады. Белгілі бір жағдайларда, мысалы, дефолт сияқты несие оқиға туындаған кезде келісімге сәйкес барлық аяқталмаған операциялар тоқтатылады, тоқтату сәтіндегі құн бағаланады және тек қана жалғыз таза сома төленеді немесе есеп айырысу операцияларында төленуге жатады. Алайда своптар және туынды құралдар (ISDA) бойынша халықаралық дилерлер қауымдастығының өзара есебі туралы бас келісімдер қаржылық жағдай туралы жекелеген есепте өзара есепке алу үшін өлшемдерге жауап бермейді. Себебі олар Топтың немесе оның контрагенттерінің дефолты, төлем қабілетсіздігі немесе банкроттығы жағдайында ғана заңды жарамды болып табылатын танылған сомаларды өзара есепке алу құқығын құрады. Бұдан басқа, Топ және оның контрагенттері өзара есеп айырысу арқылы борышкерлікті реттеуге немесе активті сатуға және міндеттемені бір мезгілде орындауға ниеттенбейді.

Бұдан әрі кестеде өзара есеп айырысу туралы заңды жарамды бас келісімдердің және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер берілген.

мың теңге	Қаржылық жағдай туралы жеке есепте өзара есептесулер болған		Қаржылық жағдай туралы жеке есепте өзара есеп болмаған сомалар		Таза сомасы
	Танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	танылған қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің таза сомасы қаржылық жағдай туралы есеп	Қаржылық активтердің/ қаржылық міндеттемелердің таза сомасы қаржылық жағдай туралы есеп	
Қаржы активтерінің/ қаржы міндеттемелерінің түрлері					
"Кері РЕПО" келісімдері, бағалы қағаздарды қарыз алу туралы келісім	3,328,132	-	3,328,132	(3,328,132)	-
Барлық қаржы активтері	<u>3,328,132</u>	<u>-</u>	<u>3,328,132</u>	<u>(3,328,132)</u>	<u>-</u>
"РЕПО" келісімі, қарызға бағалы қағаздарды беру туралы келісім	3,314,459	-	3,314,459	(3,263,283)	51,176
Барлық қаржы міндеттемелері	<u>3,314,459</u>	<u>-</u>	<u>3,314,459</u>	<u>(3,263,283)</u>	<u>51,176</u>

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелердің толық сомалары және олардың қаржылық жағдай туралы жеке есепте ұсынылған және жоғарыда кестеде ашылған таза сомалары көнертілген құн бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте бағаланады.

(г) Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі - бұл топта ақша қаражатын немесе басқа да қаржы активтерін беру арқылы есеп айырысу жүзеге асырылатын қаржылық міндеттемелерді орындау бойынша қиындықтар туындауының тәуекелі. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындайды. Өтеу мерзімдері мен активтер мен міндеттемелердің пайыздық мөлшерлемелері бойынша сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі өтімділік тәуекелін басқарудағы негізгі сәт болып табылады. Жүргізілетін операциялардың әртүрлілігі және олармен байланысты белгісіздік салдарынан активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша толық сәйкес келу қаржы институттары үшін әдеттегі практика болып табылмайды, бұл операциялардың кірістілігін арттыруға мүмкіндік береді, алайда шығындардың туындау қаупін арттырады.

Топ бұл тәуекелді өтімділік пен өтеу мерзімі арасындағы алшақтықты тұрақты негізде бағалау жолымен жеңілдетеді.

Төменде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық міндеттемелерді өтеудің шарттық мерзімдері туралы ақпарат берілген. Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер күтілетін өтеу мерзімдері негізінде берілген. Сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелердің барлығы төменде берілген:

мың теңге	1 айдан азырақ	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан аса	Барлығы
Қаржы міндеттемелері					
Сақтандыру шарттарының резервтері	1,162,450	2,475,130	2,250,877	47,973,982	53,862,439
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	1,660,946	292,890	86,291	52,233	2,092,360
«РЕПО» келісімдері бойынша несиегерлік борышкерлік	3,314,459	-	-	-	3,314,459
Өзге қаржы міндеттемелері	<u>512,051</u>	<u>278,330</u>	<u>5,790</u>	<u>-</u>	<u>796,171</u>
2019 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайы бойынша қаржылық міндеттемелерінің барлығы	<u>6,649,906</u>	<u>3,046,350</u>	<u>2,342,958</u>	<u>48,026,215</u>	<u>60,065,429</u>

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық міндеттемелерді өтеудің шарттық мерзімдері туралы ақпарат берілген. Сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер күтілетін өтеу мерзімдері негізінде берілген. Сақтандыру шарттары бойынша резервтер бойынша міндеттемелердің барлығы төменде берілген:

мың теңге	1 айдан азырақ	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан аса	Барлығы
Қаржы міндеттемелері					
Сақтандыру шарттарының резервтері	1,162,450	2,475,130	2,250,877	47,973,982	53,862,439
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиегерлік борышкерлік	2,183,939	652,139	1,190	-	2,837,268
Өзге қаржы міндеттемелері	548,665	220,289	16,590	-	785,544
2018 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдайы бойынша қаржылық міндеттемелерінің барлығы	3,895,054	3,347,558	2,268,657	47,973,982	57,485,251

26 Шартты міндеттемелер

(а) Сот талқылауы

Нарықта өзінің әдеттегі қызметін жүзеге асыру барысында Топ әртүрлі заңды наразылықтарға тап болады. Топ басшылығы сот талқылаулары нәтижесінде туындайтын Топ міндеттемелерінің түпкілікті көлемі (ондай болған жағдайда) болашақта компания қызметі нәтижелерінің қаржылық шарттарына елеулі теріс әсер етпейді деп пайымдайды.

(б) Шартты салық міндеттемелері

Қазақстанның салық жүйесі, салыстырмалы түрде жаңа бола отырып, заңнамалық нормалардың, ресми түсіндірулер мен сот шешімдерінің жиі өзгеруімен сипатталады, бұл ХҚЕС-ке сәйкес табыстарды, шығындарды және шоғырдандырылған қаржылық есептіліктің өзге де баптарын есепке алу тәртібіне қатысты пікірлерді қоса алғанда, оларды әртүрлі салық органдарының біржелкі түсіндіруіне жол береді. Салықтарды есептеудің дұрыстығына қатысты тексерулер мен тергеумен ірі айыппұлдар салуға және пайыздарды алуға құқығы бар әртүрлі деңгейдегі реттеуші органдар айналысады. Есепті кезеңде салықтарды есептеудің дұрыстығы келесі күнтізбелік бес жыл ішінде тексерілуі мүмкін, алайда белгілі бір жағдайларда бұл мерзім ұзартылуы мүмкін.

Бұл жағдайлар Қазақстандағы салықтық тәуекелдер басқа елдерге қарағанда әлдеқайда жоғары болады. Топ басшылығы қолданылатын салық заңнамасын, нормативтік талаптар мен сот шешімдерін өзінің түсінігіне сүйене отырып, салықтық міндеттемелер толық көлемде көрсетілді деп санайды. Дегенмен, тиісті органдардың бұл ережелерді түсіндіруі өзгеше болуы мүмкін және егер олар өз позициясының заңдылығын дәлелдесе, бұл осы шоғырдандырылған қаржылық есептілікке елеулі әсер етуі мүмкін.

27 Қаржылық активтер мен міндеттемелер: әділ құны

2019 жылғы 31 желтоқсандағы және 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерінің әділ құны өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестицияларды қоспағанда, шамамен олардың баланстық құнына тең. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялардың баланстық және әділ құны тиісінше 211,507,312 мың теңгені және 226,293,536 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 188,008,309 мың теңге және тиісінше 188,205,209 мың теңге).

Әділ құнды бағалау активті сату кезінде алынатын немесе бағалау күніне нарық қатысушылары арасындағы әдеттегі мәміле жағдайында міндеттемені беру кезінде төленген бағаны айқындауға бағытталған. Дегенмен, субъективті пайымдаулардың белгісіздігін және пайдаланылуын ескере отырып, әділ құн активтерді дереу сату немесе міндеттемелерді беру шеңберінде іске асырылатын ретінде түсіндірілмеуі тиіс.

Белсенді нарықта айналыстағы қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің әділ құны нарықтық баға белгілеулерге немесе дилерлік бағаларға негізделеді. Топ басқа бағалау әдістерін пайдалана отырып, Топтың барлық басқа қаржы құралдарының әділ құнын анықтайды.

Бағалау әдістерінің мақсаты ұйымдастырылған нарықта жүзеге асырылатын операция жүргізілетін бағаны көрсететін активті сату немесе Бағалау күні нарыққа қатысушылар арасында міндеттемелерді беру бойынша әділ құнды бағалау тәсіліне қол жеткізу болып табылады.

Бағалау әдістері ағымдағы сәтке келтірілген таза құнды бағалау моделін және ақша қаражаты ағындарын дисконттауды, нарықтық баға белгілеулері белгілі ұқсас құралдармен салыстыруды, сондай-ақ бағалаудың өзге де модельдерін қамтиды. Бағалау үшін пайдаланылатын пайымдаулар мен деректер тәуекелсіз және базалық пайыздық мөлшерлемелерді, несие спрэдтерді және дисконттау мөлшерлемелерін, акциялар мен облигациялардың баға белгілеуін, валюталық бағамдарды, резерв индекстерін, сондай-ақ бағалардың күтілетін ауытқуын және оларды салыстыруды бағалау үшін пайдаланылатын өзге де түзетулерді қамтиды. Бағалау әдістері нарықтың тәуелсіз қатысушылары айқындаған есепті күнгі жағдай бойынша қаржы құралының құнын көрсететін әділ құнды айқындауға бағытталған.

(а) Әділ құнды бағалау иерархиясы

Топ әділ құнды көрсетілген бағаларды қалыптастыру кезінде пайдаланылатын деректердің мәнділігін ескеретін әділ құнды бағалаудың мынадай сатысын пайдалана отырып бағалайды.

- 1-деңгей: ұқсас қаржы құралдарына қатысты белсенді нарықтағы баға белгіленімі (түзетілмеген).
- 2-деңгей: 1-деңгейге қатысты баға белгілеуден өзгеше, тікелей қол жетімді (яғни баға белгілеулер) немесе жанама түрде (яғни баға белгілеуден туындайтын деректер) деректер. Осы санат мыналарды пайдалана отырып бағаланатын құралдарды: белсенді нарықтарда ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді, белсенді ретінде қарастырылмайтын нарықтарда ұқсас құралдар үшін нарықтық баға белгілеулерді немесе барлық пайдаланылатын деректері тікелей немесе жанама түрде бақыланатын бастапқы деректерге негізделетін бағалаудың өзге де әдістерін қамтиды.
- 3 деңгейі: қолжетімсіз деректер. Осы санат бақыланатын бастапқы деректерге негізделмеген ақпаратты пайдалана отырып бағаланатын құралдарды қамтиды, мұндай қадағаланбайтын деректер құралды бағалауға елеулі әсер етеді. Осы санат құралдар арасындағы айырманы көрсету үшін елеулі қадағаланбайтын түзетулерді немесе пайымдауларды пайдалану талап етілетін ұқсас құралдар үшін баға белгілеулер негізінде бағаланатын құралдарды қамтиды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 695,302 мың теңге мөлшерінде әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы құралдары әділ құнның 1-сатысының деңгейіне жатқызылған (2018 жылғы 31 желтоқсан: 600,417 мың теңге әділ құнның 1 сатысының деңгейіне жатқызылған).

Келесі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарының әділ құнды бағалау жатқызылған әділ құн сатысының деңгейлері бөлігінде талдауы ұсынылған:

мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Барлық әділ құны	Барлық баланстық құны
Активтер					
Ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері	-	3,659,804	-	3,659,804	3,659,804
Банктегі шоттары және депозиттері	-	8,487,645	-	8,487,645	8,487,645
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялары	122,081,954	104,211,582	-	226,293,536	211,507,312
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	-	9,876,618	-	9,876,618	9,876,618
Басқа қаржы активтері	-	420,864	-	420,864	420,864
Міндеттемелер					
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиелерлік борышкерлік	-	(2,092,360)	-	(2,092,360)	(2,092,360)
«РЕПО» келісімдері бойынша несиелерлік борышкерлік	-	(3,314,459)	-	(3,314,459)	(3,314,459)
Басқа қаржы міндеттемелері	-	(796,171)	-	(796,171)	(796,171)

Келесі кестеде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құнын бағалауға жатқызылатын әділ құнның иерархиялық деңгейіндегі әділ құны бойынша бааланбайтын қаржы құралдарын талдау көрсетілген:

мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Барлық әділ құны	Барлық баланстық құны
Активтер					
Ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері	-	46,843	-	46,843	46,843
Банктегі шоттары мен депозиттері	-	15,815,804	-	15,815,804	15,815,804
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялары	115,086,823	73,118,386	-	188,205,209	188,008,309
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік	-	7,327,164	-	7,327,164	7,327,164
Басқа қаржы активтері	-	1,042,590	-	1,042,590	1,042,590
Міндеттемелер					
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиелерлік борышкерлік	-	(2,837,268)	-	(2,837,268)	(2,837,268)
Басқа қаржы міндеттемелері	-	(785,544)	-	(785,544)	(785,544)

28 Байланысты тараптар арасындағы операциялар

(а) Бақылау қатынастары

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың Директорлар кеңесі мен Басқарма мүшелері және олардың отбасы мүшелері компанияның 5% акциясын иеленеді (2018 жылғы 31 желтоқсан: 5%).

Топтың бас кәсіпорны "Еуразиялық қаржы компаниясы" АҚ (бұдан әрі – "бас кәсіпорын") болып табылады. Бас кәсіпорынды жеке тұлғалар тобы бақылайды: А. А. Машкевич мырза, П. К. Шодиев мырза және А. Р. Ибрагимов мырза, олардың әрқайсысы 33.3%-ға ие. Компанияның бас кәсіпорны сыртқы пайдаланушыларға қолжетімді шоғырландырылған қаржылық есептілікті ұсынады.

(б) Директорлар кеңесі және Басқарма мүшелерімен операциялар

2019 жылғы 31 желтоқсанда және 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қызметкерге арналған шығындар құрамына енгізілген сыйақылардың жалпы мөлшері былайша ұсынылуы мүмкін:

	<u>2019 ж.</u> <u>мың теңге</u>	<u>2018 ж.</u> <u>мың теңге</u>
Директорлар кеңесі және басқарма мүшелері	2,888,552	2,859,376

(в) Басқа да байланысты тараптармен операциялар

Басқа байланысты Тараптар А. А. Машкевич мырзаның, П. К. Шодиев мырзаның және А. Р. Ибрагимов мырзаның бақылауындағы компанияларды қамтиды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша шоттар бойынша қалдықтар, сондай-ақ өзге байланысты тараптармен операциялар бойынша тиісті пайда немесе залал:

	Бас кәсіпорын		Бас кәсіпорынның еншілес кәсіпорны		Басқа		Барлығы	
	мың теңге	мың теңге	Орташа сыйпақы мөлшерлемесі, %	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге	
								мың теңге
Активтер								
Ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері	-	322,757	-	-	-	-	322,757	
Банктегі шоттары мен депозиттері								
- тенгемен	-	6,175,374	11.2	-	-	-	6,175,374	
- АҚШ долларымен	-	1,996,378	1.5	-	-	-	1,996,378	
- ресей рублімен	-	233,580	7.0	-	-	-	233,580	
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялары								
- тенгемен	-	12,204,191	8.5	-	-	-	12,204,191	
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік								
Міндеттемелер								
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(341)	(2,583,859)	-	-	(2,506,973)	-	(5,091,173)	
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша неснегерлік борышкерлік	-	(426,488)	-	-	-	-	(426,488)	
Басқа міндеттемелер	(36,215)	(29,761)	-	-	(983)	-	(66,959)	
Табысы/(залал)								
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	37,918	5,068,188	-	-	16,659,816	-	21,765,922	
Таза қаржылық кіріс	-	1,657,407	-	-	-	-	1,657,407	
Басқа кіріс	10,660	47,948	-	-	-	-	58,608	
Есептелген кінәраттар	-	(482,582)	-	-	(11,922,185)	-	(12,404,767)	
Сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі	(161)	54,351	-	-	24,141,836	-	24,196,026	
Комиссия шығыны	-	(458,700)	-	-	-	-	(458,700)	
Басқа шығындар	-	(62,761)	-	-	-	-	(62,761)	
Тенгерімен тысқары міндеттемелер								
Тәуекелге жалпы жиынтық бейімділігі *	169,380	258,336,370	-	-	471,655,366	-	730,161,116	

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша қалдықтар, сондай-ақ өзге байланысты тараптармен операциялар бойынша тиісті пайда немесе залал:

	Бас кәсіпорын		Бас кәсіпорынның еншілес кәсіпорны		Басқа		Барлығы	
	мың теңге	мың теңге	мың теңге	Орташа сыйақы мөлшерлемесі, %	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге
Активтер								
Ақшалай қаражаттары және олардың эквиваленттері	-	1,397	-	-	-	-	-	1,397
Банктегі шоттары мен депозиттері	-	4,540,200	-	10.3	-	-	-	4,540,200
- теңгемен	-	2,510,525	-	1.9	-	-	-	2,510,525
- АҚШ долларымен	-	182,141	-	6.0	-	-	-	182,141
- ресей рублімен	-	-	-	-	-	-	-	-
Өтеу мерзіміне дейін ұсталатын инвестициялары	-	11,741,823	-	8.5	-	-	-	11,741,823
- теңгемен	-	380,221	-	-	-	-	-	380,221
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша дебиторлық борышкерлік								
Міндеттемелер								
Сақтандыру шарттары бойынша резервтер	(181)	(2,638,210)	-	-	(26,648,809)	-	-	(29,287,200)
Сақтандыру және қайта сақтандыру бойынша несиелерлік борышкерлік	(36,215)	(28,863)	-	-	(793)	-	-	(65,871)
Басқа міндеттемелер	-	(54,328)	-	-	-	-	-	(54,328)
Табысы/(залал)								
Есептелген сақтандыру сыйақылары, брутто	27,500	3,977,709	-	-	11,772,592	-	-	15,777,801
Таза қаржылық кіріс	-	1,530,230	-	-	-	-	-	1,530,230
Басқа кірісі	10,744	49,323	-	-	-	-	-	60,067
Есептелген кінәраттар	-	(561,776)	-	-	(6,016,375)	-	-	(6,578,151)
Сақтандыру шарттары бойынша резервтерінің өзгеруі	107,330	(248,811)	-	-	9,784,137	-	-	9,642,656
Комиссия шығыны	-	(81,388)	-	-	(81)	-	-	(81,469)
Басқа шығындар	-	(48,082)	-	-	-	-	-	(48,082)
Тенгерімнен тыс қары міндеттемелер								
Тәуекелге жалпы жиынтық бейімділігі *	13,500	209,385,584	-	-	288,245,183	-	-	497,644,267

* Баланстан тыс міндеттемелер байланысты тараптармен жасалған қолданыстағы сақтандыру шарттары бойынша сақтандырудың жалпы сомасын ұсынады.

29 Есепті күннен кейінгі оқиғалар

2020 жылы коронавирустың жаһандық өршуі нәтижесінде Қазақстан Республикасының Үкіметі Қазақстан Республикасының аумағында төтенше жағдай жариялады. Бұдан басқа, Мұнай экспорттаушы елдер ұйымы (ОПЕК) отырысының қорытындысы бойынша 2020 жыл ішінде мұнай бағасы айтарлықтай төмендеді. Бұл факторлар негізгі әлемдік валютаға қатысты теңге бағамының төмендеуіне алып келді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке қол қойылған күні көрсетілген оқиғалар Топтың қаржылық жағдайындағы теріс өзгерістерге әкеп соқпады, олардың активтердің сапасына әсері болмашы, оң капиталға деп бағаланады. Атап айтқанда, 26(б) ескертпеде ұсынылған валюталық тәуекелді талдау 39% немесе 69,237,122 мың теңге Топтың капиталы шетел валютасында номинацияланған. Негізгі әлемдік валюталарға қатысты теңге бағамының төмендеуіне байланысты компания бағамдық қайта бағалаумен байланысты айтарлықтай пайда күтуде. Топ басшылығы аталған оқиғалардың компанияның 2020 жылғы қызметіне одан әрі әсерін бағалау процесінде тұр.

Топ жүргізген стресс-тесттер Топ басшылығына қысқа мерзімді келешекте күтілетін рецессия компанияның көрсеткіштеріне айтарлықтай теріс әсер етпейді деп пайымдауға негіз береді. Топ орта мерзімді келешекте күтілетін рецессия әсерлерін бағалау процесінде тұр. Бұл ретте стресс-тестілеу нәтижелерінің негізінде Топ басшылығы Топтың жеткілікті капитал резерві бар деп санайды